

Ocjena reformskih kapaciteta Vlade RH u protekle tri godine mandata u odnosu na zahtjeve Platforme 112

Zagreb, 13. studenoga 2014.

Sadržaj :

3	UVOD
5	Opća ocjena rada Vlade od prosinca 2011. do rujna 2014.
9	Osvrt na podudarnost zahtjeva Platforme 112 i Programa Vlade
13	1 / Stabilne, odgovorne i demokratske institucije vlasti i jednak pristup pravdi
21	2 / Ocjena rada Vlade s obzirom na kvalitetu demokracije
33	3 / Ocjena rada Vlade s obzirom na borbu protiv korupcije i za javni interes
42	4 / Ocjena rada Vlade s obzirom na ravnopravnost i dostojanstvo svih ljudi
60	5 / Ocjena rada Vlade s obzirom na nasljeđe rata, suočavanje s prošlošću i izgradnju mira

UVOD

Platforma 112 okuplja sedamdeset organizacija civilnog društva¹ koje se niz godina bave zaštitom ljudskih prava, demokratizacijom, izgradnjom mira, suzbijanjem korupcije i zaštitom javnih dobara, posebno okoliša. Organizacije su u 112 zahtjeva, upućenih svim političkim opcijama uoči parlamentarnih izbora u prosincu 2011. godine, definirale prioritete i konkretne mjere za **Hrvatsku u kojoj je vladavina prava uporište djelovanja pojedinaca, institucija i političke elite, a ne puka domaća zadaća mehanički odrađena za potrebe pristupanja Europskoj uniji**. Očekivali smo **dosljednost i političku odgovornost nove vlasti te svih drugih političkih aktera i institucija koja vodi do stvarnih i trajnih poboljšanja u pet prioriternih, međusobno povezanih, područja:**

- (1) stabilne, odgovorne i demokratske institucije vlasti i jednak pristup pravdi za sve;
- (2) kvaliteta demokracije;
- (3) borba protiv korupcije, za javni interes;
- (4) ravnopravnost i dostojanstvo svih ljudi;
- (5) nasljeđe rata, suočavanje s prošlošću i izgradnja mira.

U ovom Izvještaju predstavljamo ocjenu rada vlasti u odnosu na naših 112 zahtjeva tijekom protekle tri godine mandata, točnije od siječnja 2012. godine do kraja listopada 2014. godine. Uz opću ocjenu reformskih kapaciteta ove vlasti, osvrćemo se na pozitivne i negativne promjene u pojedinim tematskim područjima i podcjelinama. Izvještaj se temelji na znanju i iskustvu pojedinih organizacija članica Platforme 112 usmjerenih na sustavno praćenje rada institucija vlasti, javno zagovaran-

1 Popis potpisnica Platforme 112 naveden je u Prilogu 2. ovog Izvještaja.

je i direktnu podršku građanima, pri čemu su aktivne članice Platforme na zajedničkim pripremnim sastancima individualne osvrte raspravile i povezale te uskladile ocjene ostvarenosti svakog zahtjeva. Platforma 112 se posebno zahvaljuje Savezu samostalnih sindikata Hrvatske na pomoći u praćenju stanja radničkih prava. **Za razliku od prošlih izvještaja i javnih istupa, suzdržat ćemo se od detaljnih preporuka za poboljšanje rada vlasti jer smatramo da je u većini područja nerealno očekivati reformske pomake u nadolazećoj, predizbornoj godini.**

Naš Izvještaj predstavljamo javnosti u trenutku kada se opće stanje nacije uglavnom opisuje nizom pridjeva ispunjenih negativnim dramatskim nabojem, kao katastrofalno, bezizgledno, besperspektivno, konfliktno itd., a svaki se pokušaj razgovora utemeljenog na uvažavanju, pažljivom slušanju i razmjeni mišljenja čini nemogućim jer se uzajamno ili jednostrano prezire i diskvalificira neistomišljenike. **Duboko svjesni okolnosti u kojima živimo, mi ne odustajemo i ne pristajemo dosadašnji dugogodišnji pad na dno prihvatiti kao činjenicu kojoj nema alternative.**

Hrvatska država i društvo moraju moći naći izlaz iz ekonomske krize, osiromašenja sve većeg broja građana, urušavanja temeljnih vrijednosti demokracije i vladavine prava, ukratko, beznađa koje nas blokira i vodi unatrag. Da bi se iskorak prema boljem i perspektivnijem učinio mogućim, nužno je prekinuti s borbom za vlast vlasti radi, manipuliranjem u ime ideologija u koje se zapravo često i ne vjeruje. Treba prestati vikati i prijetiti, prozivati i zazivati. Umjesto hajki na neistomišljenike predlažemo dijalog. Zaokret prema uključivanju svih zainteresiranih u zajedničku akciju za solidarnost, toleranciju i kreativnost je moguć. **Moramo sjesti i zapodjenuti razgovor. U ime nalaženja dobrih rješenja za sve nas sadašnje i one buduće koji žive i živjet će u Republici Hrvatskoj.**

Opća ocjena rada Vlade od prosinca 2011. do rujna 2014.

Zajednička analiza suočila nas je s poraznom činjenicom da niti jedan naš zahtjev nije u potpunosti ostvaren, a da su zadovoljavajući pomaci vidljivi u tek 16 zahtjeva, što zbirno čini tužnih 14%. Za većinu prijedloga, pomaka ili uopće nema, ili su oni takvi da ne mijenjaju stvarno stanje stvari u Hrvatskoj. Zbirno uzevši, Vlada je očito odabrala nedjelovanje kada se radi o vladavini prava, kvaliteti demokracije, zaštiti ljudskih prava, javnih dobara i suočavanja s ratnom prošlošću, iako su to redom bile teme “na političkoj liniji”, one koje se još uvijek mogu naći upisane u njezin četverogodišnji Program.

Na početku ističemo zadovoljavajuće promjene, iako malobrojne, za koje smo se kao Platforma 112 zdušno zalagali:

1. **omogućeno javno okupljanje na Markovom trgu u Zagrebu**, pred zgradom Vlade, Sabora i Ustavnog suda, uz izostanak incidenata i kršenja prava na javno okupljanje tijekom protekle tri godine;
2. izmjenama Zakona o pravu na pristup informacijama **napokon je uvedena neovisna institucija Povjerenika za informiranje s ovlastima provedbe testa javnog interesa** i inspeksijskog nadzora nad tijelima javne vlasti i sankcioniranja u okviru prekršajnog postupka, međutim s nedostatnim proračunom koji ograničava rad Povjerenice;
3. **značajno smanjenje diskriminacije istospolnih parova u RH u odnosu na bračne parove** donošenjem Zakona o životnom partnerstvu koji je formuliran nakon temeljitih konzultacija s mjerodavnim stručnjacima i LGBT zajednicom, i to unatoč velikom pritisku neokonzervativnog pokreta koji je u međuvremenu uspio referendumom nametnuti heteronormativnu definiciju braka u Ustav;
4. **prepoznavanje i početak uređivanja prava žrtava seksualnog zlostavljanja u ratu i osiguranje prijevoza** svjedocima i/ili žrtvama ratnih zločina na sudska ročišta;
5. **usvajanje novog Zakona o registru birača i Zakona o prebivalištu, čime se smanjila mogućnost manipulacije s popisima birača na biračkom mjestu** i brojem fiktivnih birača;
6. **poboljšanja u zakonskom okviru i koordiniranom nadzoru nad financiranjem stranaka i kampanja** od strane Državnog izbornog povjerenstva, Ministarstva financija i Državnog ureda za reviziju;
7. **revizija pravila o medijskom praćenju izbornih kampanja** koja će početi vrijediti od predsjedničkih izbora 2014. godine, s naglaskom na osiguravanju uredničke slobode i odgovornosti, ali bez uvažavanja svih preporuka organizacija civilnog društva;
8. **unaprjeđenje sustava** imenovanja, ocjenjivanja, napredovanja i disciplinskih postupaka za suce i državne odvjetnike unutar pravosuđa;
9. **izmjene i dopune Zakona o pučkom pravobranitelju** uz prethodno otvaranje javne rasprave o amandmanima;

10. **određena zakonska poboljšanja u smjeru zaštite ljudskih prava osoba s intelektualnim teškoćama i psihički oboljelih osoba** u pogledu ostvarenja aktivnog biračkog prava i prava udruživanja, revizije postupaka lišavanja poslovne sposobnosti i nadzora nad mjerama prisilne institucionalizacije i liječenja, kao osnove za daljnje pomake, naročito u pogledu osiguranja podrške u odlučivanju;
11. **uspostava prioriteta pružanja međunarodne razvojne pomoći, u suradnji i s organizacijama civilnog društva** koje su i financijski podržane radi dijeljenja tranzicijskih i post-ratnih iskustava i spoznaja s građanima/kama u drugim državama;
12. **snažnija ulaganja u međunarodnu razvojnu suradnju i civilne komponente mirovnih misija, u odnosu na vojnu pomoć;**
13. **povećanje opsega javnog savjetovanja u zakonodavnom postupku, uz novu poslovničku odredbu o obvezi izvještavanja o provedenom savjetovanju**, što se ipak još nije pretočilo u redovitu demokratsku praksu državnih institucija;
14. izmjene i dopune Zakona o područjima od posebne državne skrbi koje **otvaraju put za rješavanje slučajeva neovlaštenih ulaganja u imovinu uz zaštitu prava vlasnika;**
15. uspostava **specijaliziranih odjela na sudovima koji se bave radnim pravima;**
16. **u suradnji sa stručnjacima i organizacijama civilnog društva, razvijen kurikulum za odgoj i obrazovanje za demokratsko građanstvo** koji je, međutim, odbačen.

Ova postignuća, koja su pojedinačno vrlo važna, po svojoj malobrojnosti potvrđuju zaključak da je Vlada izabrala ne mijenjati ukupno stanje stvari, unatoč deklariranim ciljevima daljnje demokratizacije i modernizacije Hrvatske. Naime, ukupna bilanca ostvarenosti po područjima Platforme 112 ukazuje da je u većini područja i zahtjeva došlo do minimalnih pomaka bez značajnijih učinaka na kvalitetu rada institucija i kvalitetu zaštite prava građana. Služeći se skalom od 3 do 0 - puna ostvarenost zahtjeva (3), preko zadovoljavajućih (2), malih nezadovoljavajućih pomaka (1) i nedjelovanja (0), Platforma je na sljedeći način ocijenila rad Vlade:

1. Stabilne, odgovorne i demokratske institucije vlasti i jednak pristup pravdi	0,9
Stabilnost, predvidljivost i pravičnost postupaka i jednak pristup pravosuđu	1,5
Javna uprava koju odlikuje integritet, stručnost i nepristranost u postupanju prema građanima	0,5
Učinkovit i nepristran nadstranački nadzor nad provedbom reformi proisteklih iz Pregovora o pristupanju RH EU, a naročito onih vezanih uz Poglavlje 23	0
2. Kvaliteta demokracije	0,8
Obrazovni sustav koji građane/ke priprema za aktivno građanstvo	1
Djelovanje tijela javne vlasti temeljeno na načelima transparentnosti i participativnosti	0,6
Sveobuhvatna reforma izbornog zakonodavstva i načina ostvarenja biračkog prava	0,7
Sloboda okupljanja i izražavanja sukladno međunarodnim standardima ljudskih prava i novinarskih sloboda te odgovornosti	0,8
3. Borba protiv korupcije, za javni interes	0,4
Postavljanje institucionalnog i zakonodavnog okvira koji će učinkovito sprečavati i kažnjavati političku i korupciju unutar tijela javne vlasti	0,6
Zaštita prirodnih i javnih resursa od partikularnih interesa	0,2
Veća izdavanja za odgojno obrazovni sustav koji će svakom građaninu/ki osigurati jednakopravnost prilikom upisa u vrtiće, škole i visokoškolske ustanove	0,3
4. Ravnopravnost i dostojanstvo svih ljudi	0,5
Unapređenje i dosljedna primjena antidiskriminacijskih zakonskih odredbi, uključujući i primjenu predviđenih sankcija	0,4
Unapređenje pravnog i institucionalnog okvira za zaštitu socijalno isključenih građana/ki, naročito u odnosu na obveze preuzete <i>Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom</i>	0,4
Uspostava efikasnih mehanizama ostvarenja radničkih prava	0,5
Učinkovit i uistinu nezavisan građanski nadzor nad sigurnosnim aparatom: vojskom, policijom i sigurnosno-obavještajnim službama	0,3
Promocija ljudskih prava i izgradnja mira u vanjskoj politici Republike Hrvatske, kroz međunarodnu razvojnu pomoć	1,4
5. Nasljeđe rata, suočavanje s prošlošću i izgradnja mira	0,6
Učinkovito i neselektivno istraživanje i procesuiranje ratnih zločina	0,7
Rasvjetljavanje sudbine svih nestalih u ratovima na području bivše Jugoslavije	0,7
Preuzimanje odgovornosti od strane države za nastale štete, neovlaštena ulaganja, stambeno zbrinjavanje i povrat stanarskog prava za stanare koji imaju stanarsko pravo te rješavanje statusnih i radno-pravnih pitanja žrtava ratnih djelovanja	0,4

Rad Vlade u odnosu na zahtjeve Platforme 112 moramo ocijeniti nezadovoljavajućim zbog izrazitog raskoraka između deklarirano postavljenih ciljeva i stvarnih akcija. Kao glavni uzrok nameće nam se problem znanja i sposobnosti, osobito vezan uz vodstvo i strateško upravljanje. Očito je da su izabrani nositelji nove vlasti došli nepripremljeni, čak i u odnosu na reforme obećane u razdoblju pregovora, za koje su se snažno zalagali kao opozicija, a istaknuli ih i u *Planu 21*, kao što su recimo izborna reforma, reforma javne uprave te lokalne i regionalne samouprave, reforma medijske scene izradom dugoročne strategije, građansko obrazovanje, efikasnija implementacija sustava zaštite ljudskih i manjinskih prava uz rješavanje nepravdi proizašlih iz ratnih događanja. Također je i dalje vidljiv trend da stranke na vlasti kadroviraju primarno prema stranačkom ključu, što je dovelo do niza imenovanja nekompetentnih osoba na iznimno odgovornim mjestima.

Ključan problem ove Vlade jest nedostatak vizije i strategije razvoja društva u cjelini, što se onda iskazuje i manjkom značajnijih pozitivnih pomaka, čak i u onim područjima gdje su njihova deklarirana stajališta bila vrlo bliska našim zahtjevima. Gospodarska kriza koja je pratila cijeli mandat ove Vlade ne samo da nije prevladana, već je često korištena kao alibi za izostanak reformi u drugim područjima. Opravdanja su nalažena u nedostatku novca, ali i relativiziranju važnosti problema s kojima se valjalo suočiti. I onda kada je postojala politička volja, primjerice kod uvođenja građanskog obrazovanja, proceduralni previdi i kašnjenja samo su olakšali poziciju konzervativnih protivnika uvođenja ovog važnog predmeta koji su ga kontinuirano napadali **žestokim i dobro organiziranim otporom, naročito usmjerenim protiv promicanja rodne ravnopravnosti i sekularnosti. Rezultat je smjena ne samo ministra, već i cijele politike, na radost klerikalnih krugova.** Ovakav politički debakl jasan je indikator slabosti i nesigurnosti Vlade.

Očit je i trend uvođenja tržišnih principa upravljanja državom, pravdan financijskom krizom, o čemu nije bilo ni riječi prije izbora. Ovakvim pristupom umanjuje se uloga i važnost države kao jamca ostvarenja javnog interesa, koji pak podrazumijeva zaštitu ljudskih prava, ostvarenje socijalne funkcije države i održivog upravljanja prirodnim resursima. Istodobno, da paradoks bude veći, Vlada nije uspjela pokrenuti stvarno tržište i emancipirati ga od financijske ovisnosti o državi.

Uvjereni smo da je uzrok ekonomske i društvene krize – vidljive i po sve dubljim svjetonazorskim sukobima i netoleranciji spram drugačijih – temeljno politički. Nema nikakvog pomaka u modelu upravljanja, koliko god se aktualna vlast pokušavala diferencirati od one prošle. Vlast političkih elita, uz stranke u kojima glavnu riječ vode neupitni lideri, rezultira postavljanjem lojalnih, ali često nekompetentnih kadrova, otvaranjem manevarskog prostora za klijentelizam i manjkom profesionalnih standarda u javnoj upravi. Zbog toga se kod reformi javne uprave u pogledu kadrovske politike nije dogodilo skoro ništa, a političke stranke i dalje rukovode javnim poduzećima, i to bez snošenja političke odgovornosti za promašaje. U konačnici, zbog toga nije došlo ni do jačanja političke participacije građana liberalizacijom instituta referendumu i izbornom reformom.

Unatoč javno deklariranom načelu otvorenosti i pomacima koji su se dogodili u pojedinim resorima, obuhvatna analiza pokazala je kako je i dalje na snazi ignoriranje uloge i važnosti građana te organiziranog civilnog društva, posebice u politički „teškim“ pitanjima, kao što su ustavna reforma, izborne reforme, referendum, koncesioniranje autocesta ili pak politike prema vjerskim zajednicama. Demokratski deficit

uzrokovan centralizacijom odlučivanja logična je posljedica te jedan od glavnih problema na državnoj razini i na razini EU.

Odustajanje od vlastitih političkih ciljeva nije bilo popraćeno preuzimanjem odgovornosti, osobito u slučaju premijera, ali i drugih čelnika koji su se posredno i neformalno pozivali na izostanak zelenog svjetla sa samog vrha. Nekompetentnost jednog lidera ne može se nuditi kao opravdanje za djelovanje cijele stranke ili vlade. **Nakon tri pune političke sezone, na pragu izborne godine, mi nemamo više razloga od Vlade očekivati značajne promjene do kojih je stalo organizacijama civilnog društva i s njima povezanim građanima/kama okupljenim oko Platforme 112 – za Hrvatsku vladavine prava!**

Osvrt na podudarnost zahtjeva Platforme 112 i Programa Vlade

U studenom 2011. godine Platforma 112 organizirala je javnu raspravu o svojim zahtjevima, nakon odašiljanja poziva za očitovanjem svim političkim strankama. Iako Kukuriku koalicija nije poslala pisane odgovore, na javnoj raspravi aktivno su sudjelovale Mirela Holy, u ime SDP-a, te Vesna Pusić, u ime HNS-a. Na osnovi njihovih izlaganja moglo se zaključiti kako se glavni zahtjevi Platforme 112, usmjereni na nastavak i produbljivanje reformi koje se odnose na vladavinu prava, kvalitetu demokracije, zaštitu ljudskih prava i nasljeđe rata, uvelike poklapaju s vrijednostima i smjerom djelovanja uskoro pobjedničke političke opcije.

Izdvajamo samo one prijedloge Platforme 112 za koje smo tom prilikom dobili jednoznačnu podršku od strane nazočnih predstavnika:

- meritokratski sustav ocjenjivanja i napredovanja sudaca;
- zakonske izmjene radi poboljšanja sustava besplatne pravne pomoći;
- jačanje meritokracije u javnoj upravi - zapošljavanje na osnovi kvalificiranosti, ocjenjivanje rada i sl.;
- teritorijalni preustroj u smjeru fiskalne decentralizacije;
- izmjena Zakona o pravu na pristup informacijama i uvođenje Povjerenika/ce za informiranje;
- longitudinalno praćenje reforme pravosuđa stručnim, nestranačkim nadzorom provedbe reformi proisteklih iz pregovora, bez uplitanja EU;
- izborna reforma – jedinstven izborni zakonik, uređenje popisa birača;
- produljenje roka za prikupljanje potpisa za referendum (no ne i spuštanje kvote);
- izmjene Zakona o javnom okupljanju na način da se omoguće mirni prosvjedi na Trgu sv. Marka;
- ograničenja i sankcije prekomjerne upotrebe sile od strane represivnog aparata;

- jačanje zaštite radničkih prava u stečajnim postupcima;
- snažniji nadzor i sankcije nad poslodavcima koji krše radnička prava;
- mjere podrške za inkluzivno obrazovanje i pravo na rad za osobe s invaliditetom;
- snažnije zalaganje za prava psihički oboljelih osoba i osoba s intelektualnim teškoćama;
- zaštita prava transrodnih osoba;
- unaprjeđenje zaštite zviždača;
- jačanje Vijeća za građanski nadzor i osiguravanje nadzora nad cjelokupnim sigurnosno-obavještajnim sustavom;
- jačanje međunarodne razvojne suradnje u sklopu vanjske politike i vojnih mirovnih misija;
- jačanje međudržavne suradnje između Srbije i Hrvatske u pitanjima procesuiranja ratnih zločina, potrage za nestalima, uzajamnih tužbi za genocid te povratom kulturnih i umjetničkih dobara;
- ukidanje Zakona o ništetnosti određenih pravnih akata pravosudnih tijela JNA, bivše SFRJ i Republike Srbije.

Očekivanje stvarnih promjena temeljilo se i na uvidu u Program Vlade u mandatnom razdoblju 2011. – 2015., usmjerenom na “sigurnost, solidarnost, ravnopravnost, pravednost i napredak svih hrvatskih građana”, i to putem “nove zaposlenosti i gospodarskog rasta u pravednijem društvu”. Ostvarenje ključnog cilja - gospodarskog oporavka i razvitka putem rasta BDP-a i zapošljavanja zamišljeno je “na temelju novog investicijskog ciklusa, rasta proizvodnje i konkurentnosti, nove industrijalizacije, izvoza i domaće potražnje”.

Među glavnim točkama Programa, sljedeće tri poklapale su se sa zagovaračkim prioritetima Platforme 112:

- snažno ulaganje u znanje i obrazovanje, bitne čimbenike gospodarskoga i društvenoga razvoja zemlje;
- uklanjanje korupcije iz svih tijela javne vlasti i konačna uspostava djelotvornoga i pravednoga pravosuđa, učinkovite javne uprave i odgovornoga upravljanja javnim poduzećima i državnom imovinom;
- zaštita radničkih prava i prava na poštenu plaću za pošten rad, povećanje konkurentnosti tržišta rada i održavanje sustava socijalne skrbi u funkciji osiguranja jednakih šansi za najosjetljivije društvene skupine.

Vlada je u svom Programu istaknula zaokret prema participativnoj demokraciji, s naglaskom na otvorenost institucija i političkih procesa te polaganju računa građanima, što je uvelike odskakalo u odnosu na iskaze prethodnih vlada: „Cilj nam je da u ovom mandatu Vlade novim konceptom zajedništva državne vlasti s građanima i civilnim društvom otvorimo novi prostor zajedničkoga djelovanja u stvaranju, provođenju i nadzoru politika koje su od izravnoga interesa za građane. Time želimo potaknuti transparentnost i otvorenost rada tijela javne vlasti i uključivanje građana i civilnog društva u oblikovanje javnih politika. To uključuje i razvoj fiskalne transparentnosti kao ključne komponente pro-

jekta Partnerstvo za otvorenu vlast, **učinkovit sustav pristupa informacijama, javnost imovinskih kartica dužnosnika te uključivanje građana u oblikovanje politika i zaštitu građanskih sloboda**“.

U tematskim cjelinama *Programa Vlade RH za mandat 2011. – 2015.*² navode se i sljedeći specifični ciljevi i područja reformi koji su u skladu sa zahtjevima Platforme 112, istaknuti u kurzivu:

- Dovršiti reforme u području pravosuđa, uključujući jačanje sustava izbora i napredovanja sudaca i drugih pravosudnih djelatnika pomoću objektivnih pokazatelja;
- Reforma javne uprave, s ciljem veće učinkovitosti i kvalitete pružanja usluga, racionalizacijom sustava te integralnim upravljanjem ljudskim resursima, obrazovanjem, unaprjeđenim sustavom ocjenjivanja stručnosti i učinkovitosti, stimulativnim nagrađivanjem i jačanjem otpornosti na političke pritiske, što bi postupno trebalo smanjiti ukupne troškove, pri čemu je kvaliteta, a ne kvantiteta u prvom planu;
- Funkcionalna i fiskalna decentralizacija, “reformom postojećeg sustava lokalne i regionalne samouprave redefinirat će se nadležnosti različitih razina lokalne i regionalne samouprave u skladu s njihovom ekonomskom i administrativnom snagom, odnosno fiskalnim kapacitetom; redefinirat će se i sustav dodjele tekućih i kapitalnih potpora JLS iz državnog proračuna.” U tu će svrhu koalicijska vlada provesti široku javnu raspravu o modelima decentralizacije u svrhu definiranja novog regionalnog i lokalnih ustroja, koji će uravnotežiti tri osnovna zahtjeva – ekonomsku efikasnost, lokalnu demokraciju i identitet;
- U gospodarskoj politici posebna će se pažnja pridati zaštiti prava radnika, posebno prava na posao, “a posebna je zadaća Vlade vratiti dostojanstvo radnicima da rad bude pravedno vrednovan i nagrađen.” Uz to, nova Vlada će u praksi ali i normativno poticati inovacije u radničkoj participaciji u upravljanju i socijalnom dijalogu;
- Zaštita okoliša, prirodnih dobara i prostora istaknuta je kao iznimno važno političko i razvojno pitanje, što će značiti proaktivan pristup zaštiti okoliša u ukupnoj razvojnoj politici, održivo korištenje prirodnih dobara, prilagodbu hrvatskog gospodarstva konceptu Novog zelenog dogovora, poticanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije „čiji bi udio bio i veći od 20% što je zacrtani cilj EU“;
- Obrazovanje i znanost kao ključna poluga razvoja – sadržajna i metoda promjena paradigme hrvatskog obrazovanja koje će počivati na prijedlozima obrazovnih stručnjaka i širokoj javnoj raspravi; ostvarivanje spolne ravnopravnosti u obrazovanju, poticanjem djelovanja na netradicionalna ženska zanimanja: uvođenje posebnog nastavnog programa o demokraciji i ljudskim pravima; poboljšanje društvenog i materijalnog položaja nastavnika, opremljenosti škola i uvjeta rada; uvođenje posebnog nastavnog programa zdravstvenog odgoja koji bi uključio i seksualni odgoj i obrazovanje o spolno prenosivim bolestima te nasilju u društvu i među mladima; maksimalno uključivanje učenika s teškoćama u razvoju u obrazovni proces;
- Borba za uređen medijski prostor koji odgovornim nakladnicima osigurava zaradu, a time i novo zapošljavanje, temeljen na slobodi novinara da istražuju, kao i pravo

2 Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages///Program%20Vlade%202011-2015.pdf>

građana na objektivno i kvalitetno informiranje, uz afirmaciju manjina i zaštitu od govora mržnje – s najavom zakonskih izmjena već u prvoj godini mandata;

- Socijalna politika kao jedna od ključnih javnih politika koja utječe na održivi razvoj društva, građanima vraća socijalnu sigurnost, a društvo gradi na načelima solidarnosti, socijalne kohezije i socijalne pravde. Uz povećanje efikasnosti i povezivanje navedenih na najugroženije, informatizaciju sustava, planirana je deinstitucionalizacija sustava socijalne skrbi, decentralizacija i partnerstvo državnog sustava i udruga civilnog društva;
- Formuliranje migracijske politike u skladu s očekivanim porastom priljeva migranata, a koja će voditi računa o mogućim rizicima kršenja ljudskih i građanskih prava i jačanja desnog ekstremizma, uz vanjskopolitičku suradnju sa zemljama odakle dolazi najveći broj migranata;
- Poboljšanje i dopuna postojećih mehanizama poput Akcijskog plana za primjenu Ustavnog zakona u svrhu ravnopravnog zapošljavanja pripadnika nacionalnih manjina, što je od naročito interesa za punu demokratizaciju hrvatskog društva;
- Poticanje snažne rodne dimenzije svih politika na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini - od obrazovne i zdravstvene do politike europske integracije i nacionalne sigurnosti. Privremenim poticajnim mehanizmima, poput rodne kvote, utjecat ćemo na povećanje broja žena u politici, u ekonomiji, sustavu obrane i nacionalne sigurnosti. Uvođenjem drugih odgovarajućih mehanizama povećat ćemo zastupljenost i utjecaj žena u upravljanju javnim poduzećima;
- Procesuiranje ratnih zločina - aktivna revizija optužnica za ratne zločine, pokretanje postupaka bez diskriminacije u odnosu na nacionalnu pripadnost počinitelja i žrtava; međunarodna suradnja i otklanjanje mogućih zakonodavnih i drugih prepreka toj suradnji;
- Rješavanje preostalih izbjegličkih pitanja, kao što je nastavak realizacije programa obnove u ratu stradalih obiteljskih kuća, programa stambenog zbrinjavanja bivših nositelja stanarskog prava i programa priznavanja stečenih mirovinskih prava.

Prvi Izvještaj Platforme 112 iz travnja 2012. godine, sastavljen temeljem ocjene prvih 112 dana nove Vlade, u tom je trenutku odražavao naš optimizam, temeljen na deklariranoj politici i nekim od prvih poteza. U to doba, pozitivne pomake uočili smo kod četvrtine naših zahtjeva. Sjetimo se, tada smo **pohvalili izmjene Zakona o javnom okupljanju, pripremu Zakona o medicinski potpomognutoj oplodnji** te iskazanu **spremnost na sustavno uvođenje građanskog obrazovanja i seksualnog odgoja** u obrazovanje, i to u suradnji s mjerodavnim stručnjacima. Istaknuli smo pomake u otvaranju više resora i politika - posebice dotad posebno zatvorene sigurnosti i obrane te vanjske politike te donošenje Akcijskog plana Partnerstva za otvorenu vlast. Kao veliki strateški iskorak u odnosu na sve prethodne vlade, istaknuli smo i **najavu donošenja nove medijske politike kao političkog prioriteta ministrice kulture kojom bi se ojačala profesionalna pozicija novinara/ki te neprofitnih medija.**

Međutim, već tada su nas **brinuli raskoraci između iskazanih namjera i prakse** - izostanak konzultacija između različitih resora, kao i nespremnost premijera na komunikaciju s novinarima/kama održavanjem redovitih konferencija za medije, gdje bi se svima

pružala jednaka šansa za postavljanje pitanja. Oštro smo kritizirali izostanak poboljšanja referendumske regulative i forsiranje referenduma o ulasku u EU bez dostatne informativne i pravične javne rasprave. Unatoč najavama zaokreta prema politici zaštite prostora i okoliša, novi sustav legalizacije bespravne gradnje prepoznali smo kao neočekivani korak unatrag.

Posebno nas je u tom trenutku **negativno iznenadio izostanak akcije u rješavanju kroničnih a vitalno važnih problema koji pogađaju najugroženije, kao i nespremnost na ispunjavanje obaveza nastalih u doba poraća i pregovora** - revizija sustava besplatne pravne pomoći, stambeno zbrinjavanje i otpis naplate štete spram povratnika srpske nacionalnosti i obitelji ubijenih u ratu, kao i ukidanje Zakona o ništetnosti koji je otežao pravosudnu suradnju u regiji.

Nakon prva tri mjeseca nove vlasti pojavile su se sumnje u usklađenost djelovanja i kompetencija različitih resora, uz svijest da ćemo morati nastaviti zagovarati naše prioritete bez obzira koliko se činilo da su oni načelno prihvaćeni jer ne svjedočimo stvarnoj volji za njihovom provedbom u praksi.

U protekle tri godine članice Platforme 112 zajednički su javno istupale spram institucija vlasti u čak 55 navrata i redovito su se podržavale u individualnim zagovaračkim akcijama. Usto, članice Platforme 112 sudjelovale su u nizu konzultativnih procesa, vjerujući kako je njihov stručni i građanski doprinos dobrodošao izvor znanja poticajnog za oblikovanje boljih i pravednijih političkih odluka i politika.

Slijedi detaljnija ocjena ostvarenosti naših zahtjeva u svakom području Platforme 112, s fokusom na ključne pomake i propuste.

1 / **Stabilne, odgovorne i demokratske institucije vlasti i jednak pristup pravdi**

Platforma 112 postavila je zahtjev za uspostavljanjem političkog, upravnog i pravosudnog sustava koji osigurava stvarnu jednakopravnost svih građana pred svim institucijama vlasti vođenu vrijednostima i načelima poštenja, odgovornosti, predvidljivosti i stabilnosti. Takvom je sustavu u središtu pozornosti građanin/ka o čijim se pravima i potrebama institucije brinu na transparentan, stručan, učinkovit, efikasan i nepristran način. Specifičnih devet zahtjeva u ovom području odnose se na:

- stabilnost, predvidljivost i pravičnost postupaka i jednak pristup pravosuđu;
- javnu upravu koju odlikuje integritet, stručnost i nepristranost u postupanju;
- parlamentarni nadzor nad reformama proisteklim iz pregovora, s fokusom na vladavinu prava.

— Stabilnost, predvidljivost i pravičnost postupaka i jednak pristup pravosuđu

Platforma 112 postavila je dva ključna zahtjeva vezana uz osiguranje neovisnosti pravosuđa: dosljednu primjenu zakonskog okvira u pogledu **imenovanja, napredovanja i disciplinskih postupaka u odnosu na obnašatelje sudbene vlasti** i usklađivanje zakonskog okvira u **pogledu imenovanja, napredovanja i disciplinskih postupaka vezanih uz državne odvjetnike. U protekle tri godine došlo je do pozitivnih pomaka s obzirom na oba zahtjeva, što je bio i logičan nastavak te produbljenje reforme pravosuđa nakon ulaska RH u EU.**

Državno sudbeno vijeće (DSV) kao samostalno i neovisno tijelo odlučuje o imenovanju, napredovanju, premještanju, razrješenju i stegovnoj odgovornosti sudaca i predsjednika sudova. Članove DSV-a iz reda pravosudnih dužnosnika biraju sami pravosudni dužnosnici na neposrednim i tajnim izborima, dok su dva člana saborski zastupnici (jedan iz oporbe). Suci se na dužnost u višim sudovima imenuju temeljem ocjene obnašanja sudačke dužnosti koju donosi nadležno sudačko vijeće kao posebno tijelo sudačke samouprave, u skladu s Metodologijom izrade ocjene sudaca koju propisuje DSV. Tim je izmjenama prije početka mandata ove Vlade uspostavljen novi sustav imenovanja i napredovanja pravosudnih dužnosnika koji se temelje na jednoobraznim, objektivnim i transparentnim kriterijima. Doduše, prema najnovijim podacima dobivenim iz sudačkih redova, transparentnost kreiranja izborne liste za DSV ostaje problematičnom. Naime, uoči izbora za DSV održanim 4. studenog 2014., suci/tkinje do samog izlaska na izbore nisu uopće znali tko je i prema kojim kriterijima stavljen na listu kandidata/tkinja.

Uveden je **učinkovitiji stegovni i disciplinski postupak u pogledu povreda profesionalne dužnosti i povreda etičkog kodeksa** koji je tek počeo davati prve rezultate, što potvrđuje GRECO Izvještaj za 2014. godinu³, prema kojem se broj postupaka, kao i broj stegovnih djela, povećao u odnosu na raniji nadzor kada DSV nije bio nadležno tijelo.

Izmjenama je predviđeno također da se od 1. siječnja 2013. godine na dužnost suca u prvostupanjskim sudovima (općinskim, trgovačkim, upravnim i prekršajnim) mogu imenovati samo osobe koje su završile Državnu školu za pravosudne dužnosnike.⁴

U mandatu ove Vlade, izmjenama Zakona o sudovima u 2013. godini, uvedena je obveza predsjednika Vrhovnog suda na podnošenje godišnjeg izvješća o stanju sudbene vlasti Hrvatskom saboru. Iako je time možda otvoreno pitanje neovisnosti sudbene vlasti, GRECO Izvještaj za 2014. godinu ističe kako je potrebna revizija postupka imenovanja predsjednika Vrhovnog suda, i to tako da se u postupak imenovanja uključi DSV.⁵ Naime, postojeće izrazito nisko povjerenje građana u pravosuđe⁶ moguće je izmijeniti tako da se smanji eventualni rizik od političkog utjecaja, čime bi se postignuo snažniji dojam neovisnosti i javnosti sudbene vlasti.

3 GRECO Izvještaj za 2014. godinu, paragraf 126, str. 33., dostupan na: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4%282013%297_Croatia_EN.pdf

4 Zakon o Državnom sudbenom vijeću (NN 116/10, 57/11, 130/11, 13/13, 28/13).

5 GRECO Izvještaj za 2014. godinu, paragraf 75, str. 21.-22.

6 *Ibid.*, paragraf 83-84, str. 23.-24.

U pogledu imenovanja, napredovanja i disciplinskih postupaka državnih odvjetnika, tijekom pregovaračkog postupka uspostavljen je sustav po uzoru na sudsku vlast temeljen na jednoobraznim kriterijima. Samostalno neovisno tijelo, Državno odvjetničko vijeće (DOV), odlučuje o imenovanju, premještanju, razrješenju i stegovnoj odgovornosti zamjenika državnih odvjetnika te općinskih i županijskih državnih odvjetnika. Članove DOV-a iz reda pravosudnih dužnosnika biraju sami pravosudni dužnosnici na neposrednim i tajnim izborima, dok su dvoje članova saborski zastupnici (jedan iz oporbe).

No, kao i u pogledu imenovanja predsjednika Vrhovnog suda, GRECO Izvještaj preporučuje reviziju izbora, imenovanja i mandata Glavnog državnog odvjetnika kako bi se povećala transparentnost i smanjio rizik neprimjerenog političkog utjecaja, kao i uključivanje DOV-a u postupak imenovanja.⁷

U mandatu ove Vlade, tijekom 2014. godine, donesen je plan reorganizacije pravosuđa kojemu je cilj provedba teritorijalnog i organizacijskog preustroja smanjenjem sjedišta sudova i državnih odvjetništva te zaposlenika, kao i dovršetak procesa informatizacije. U saborskoj su proceduri predložene zakonodavne izmjene. Jedan od mogućih učinaka navedene reorganizacije pravosuđa je smanjenje mogućnosti utjecaja lokalnih moćnika na objektivnost i profesionalizam sudaca i državnih odvjetnika⁸, ali se postavlja pitanje kakve su posljedice ove reforme po građane/ke. **Stoga se u skoroj budućnosti nameće potreba za obuhvatnom analizom učinaka reformskih rješenja uvedenih tijekom proteklih sedam godina, što jest jedna od predviđenih mjera Strategije za razvoj pravosuđa za razdoblje 2013. – 2018.** Uspostavljeno je i tijelo za praćenje provedbe *Strategije* – Savjet, u čijem su sastavu predstavnici svih pravosudnih institucija, saborskog Odbora za pravosuđe te predstavnici komora. S obzirom da je u *Strategiji* naveden nedostatak administrativnih i ljudskih kapaciteta DSV-a i DOV-a, potrebno je pojačati njihove kapacitete kako bi se sustav nadzora unaprijedio. S obzirom na izrazito negativnu percepciju pravosuđa u javnosti, prema GRECO-ovom Izvještaju za 2014. godinu **potrebno je identificirati uzroke i razloge tako visoke razine javnog nepovjerenja u pravosudni sustav.**

Dok je niz godina kao ključan problem hrvatskog pravosuđa istican velik broj zaostalih predmeta i dugotrajnost postupka, sada, kada se predmeti napokon pomiču s mjesta, u fokus dolazi problem nepovjerenja građana u pravosuđe. GRECO u svom Izvještaju ističe kako niska razina učinkovitosti pravosuđa te nezadovoljstvo sudskim presudama nisu dostatno objašnjenje za katastrofalno nisku razinu povjerenja građana. I rezultati EU *Justice Scoreboarda* potvrđuju da je RH na začelju ljestvice ne samo po učinkovitosti, nego i po percepciji neovisnosti pravosuđa. Čini se da uzrok ne leži ni u korupciji, odnosno davanju i primanja mita, budući da istraživanja o percepciji korupcije registriraju marginalan broj stvarnih slučajeva korupcije.

Uvođenje imovinskih kartica sudaca i državnih odvjetnika je najznačajniji pomak u sustavu integriteta unutar treće grane vlasti ostvaren u mandatu ove Vlade. Imovinske kartice nisu javno objavljene, ali su dostupne svima koji ih zatraže. Valjanih argumenata za neobjavlivanje imovinskih kartica nema, no od stupanja na snagu zakonskih izmjena, nisu evidentirani problemi pristupa imovinskim karticama. Uspostavljen

7 *Ibid.*, paragraf 140, str. 37.

8 Vidjeti članke na: <http://www.jutarnji.hr/template/article/article-print.jsp?id=1154915>; <http://www.jutarnji.hr/template/article/article-print.jsp?id=1056124>

i učinkovit sustav za provjeru točnosti i istinitosti podataka u imovinskim karticama ne postoji, iako u svom Izvještaju GRECO prenosi informacije dobivene od strane treće grane vlasti da se otpočelo s pojedinačnim postupcima provjere imovine putem suradnje s Poreznom upravom. Sustavna kontrola podataka u imovinskim karticama putem umrežavanja baza podataka i uspostave novih tehnoloških rješenja idući je korak u razvoju instituta imovinskih kartica, a pritom je potrebno uskladiti napore provjere podataka u imovinskim karticama sudaca, državnih odvjetnika i državnih dužnosnika. Ovaj korak je za treću granu vlasti neophodan, budući da zbog neobjavljivanja imovinskih kartica ne postoji isti stupanj kontrole podataka od strane javnosti, kao npr. kod imovinskih kartica državnih dužnosnika.

Kao propuštena prilika u dosadašnjoj reformi pravosuđa ističe se uređenje pitanja sukoba interesa u pravosuđu. Trom sustav hrvatskog pravosuđa ne iskazuje interes prema novim rješenjima u polju samoregulacije etičkih pitanja. Štoviše, tiho se ali snažno opire novinama koje je pokrenulo Ministarstvo pravosuđa, poput nasumične dodjele sporova putem aplikacije e-spis ili podastiranja imovinskih kartica. U Izvještaju GRECO ističe kako obnašatelji sudbene vlasti s kojima se razgovaralo ne poznaju temeljno značenje sukoba interesa, a ukazuje se i na problem manjka znanja, vještina i kapaciteta za reformske procese. Dok tek treba objektivno utvrditi uzroke niskog povjerenja građana, ne treba podcijeniti učinak koji stvaraju situacije sukoba interesa, poput suca na kavi s optuženikom, suca u avionu koji leti na utakmicu nogometne reprezentacije ili pak društveno osuđivanih odnosa, primjerice suca u kontinuiranom telefonskom kontaktu s lokalnim moćnikom kojeg se etiketira kao mafijaša. Nužno je uvesti preciznije kodekse ponašanja koji definiraju postupak deklariranja i upravljanja sukobom interesa, etička tijela za praćenje primjene te sankcije za neprimjereno ponašanje koje narušava ugled pravosuđa. **Pozitivno je - iako zakašnjelo s obzirom na mandat ove Vlade - što su proaktivna primjena etičkih standarda i jačanje sustava upravljanja sukobom interesa te unaprjeđenje sustava provjere imovinskih kartica pravosudnih dužnosnika prepoznati među ciljevima nove Strategije suzbijanja korupcije 2015. - 2020. koju je Ministarstvo pravosuđa upravo uputilo u javno savjetovanje.**

Vezano uz naš zahtjev za temeljnom revizijom sustava besplatne pravne pomoći (BPP) koji se pokazao nepravednim i neprovedivim čak i nakon završetka pregovora s EU, tek je krajem 2013. donesen novi Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći koji je olakšao pristup primarnoj BPP. Financiranje je i dalje veliki problem, a održivost sustava besplatne pravne pomoći pod velikim upitnikom.

RH izdvaja 0,001% budžeta po glavi stanovnika za BPP što je daleko ispod europskog prosjeka usprkos tome što broj građana u riziku od siromaštva prelazi 30%.

U 10 mjeseci provedbe novog Zakona vidljivi su i problemi u funkcioniranju sustava BPP. Glede primarne besplatne pravne pomoći najveći problem bila je činjenica da su provedbeni akti koji nadopunjuju Zakon doneseni tek mjesecima nakon donošenja Zakona, dok je u pogledu sekundarne pravne pomoći vidljiv problem koordinacije između Ureda državne uprave i odvjetnika, tj. odvjetničke komore, zbog čega mnogi građani imaju problema s ostvarivanjem prava na BPP. **Stoga je naša ocjena - nakon opsežnog višegodišnjeg lobiranja i čvrstih obećanja Kukuriku koalicije iz studenog 2011. - da hrvatski građani i**

dalje nemaju pristupačan i učinkovit sustav besplatne pravne pomoći, što postaje sve akutnije u uvjetima kronične ekonomske krize i galopirajućeg siromaštva.

7. ožujka 2012., donesen je novi Pravilnik o besplatnoj pravnoj pomoći u postupku azila (NN 32/2012) koji sadrži vrlo ograničavajuće odredbe o pravu na prevoditelja te o pravu na pravnu pomoć, na što se nadovezuju i problemi u provedbi. Tražitelji azila imaju pravo na 180 minuta usmenog prevođenja ako se ne mogu sporazumjeti s odvjetnikom, pri čemu im se rješenja ili odluke ne dostavljaju u prijevodu, već se samo prevodi usmeno te u zapisniku, a kvaliteta prijevoda je često upitna. Tražitelji azila mogu koristiti samo odvjetnike s liste Ministarstva unutarnjih poslova koje i provodi natječaj te plaća te odvjetnike te tako ostvaruje presudan utjecaj na odabir pravne pomoći za tražitelje azila. **Smatramo greškom što je ovaj Pravilnik donesen mimo zainteresirane javnosti, a posebice udruga koje izravno pružaju pravnu pomoć potencijalnim azilantima, što se onda odražava i nekvalitetnim rješenjima.**

Želimo istaknuti i stagnaciju u daljnjem razvoju mreže službi za podršku žrtvama i svjedocima pri sudovima koja tijekom 2013. godine nije dodatno proširena, u odnosu na stanje početkom 2011., kada su ustrojeni odjeli na sedam županijskih sudova u Osijeku, Vukovaru, Zadru, Zagrebu, Rijeci, Splitu i Sisku te na Općinskom kaznenom sudu u Zagrebu. Planirano proširenje podrške žrtvama i svjedocima na Državna odvjetništva RH i Policiju još nije provedeno, kao što Povjerenstvo za zaštitu svjedoka još nije profunkcioniralo.

Pozitivan je pomak što je 16. srpnja 2013. godine otvoren Nacionalni pozivni centar za žrtve kaznenih djela i prekršaja, kao nadogradnja na projekt UNDP-a i Ministarstva pravosuđa, u suradnji s Udrugom za podršku žrtvama i svjedocima. Na besplatnoj telefonskoj liniji s univerzalnim europskim besplatnim brojem 116 006 žrtve se mogu informirati o svojim pravima te o institucijama i organizacijama koje bi im mogle pružiti adekvatnu pomoć. O važnosti ove usluge svjedoči čak 1738 poziva zaprimljenih do kraja 2013. godine.

Godinama ističemo⁹ da učinkovitost sustava potpore žrtvama i svjedocima ovisi prvenstveno od nastojanja Vlade RH za brzim i učinkovitim širenjem sustava podrške. **No iako je Vlada RH još u siječnju 2010. godine osnovala Povjerenstvo za praćenje i unaprjeđivanje sustava podrške žrtvama i svjedocima s osnovnim ciljem izrade Nacionalne strategije za podršku žrtvama i svjedocima, ona još uvijek nije izrađena, iako postoji niz otvorenih pitanja i akutnih potreba.** Podršku žrtvama i svjedocima potrebno je pružiti **u što ranijoj fazi postupanja tijela kaznenog progona i osigurati njezin kontinuitet tijekom trajanja cijelog kaznenog postupka,** a u osobito ozbiljnim slučajevima i tijekom izvršenja kaznenih sankcija i nakon izlaska počinitelja s odsluženja kazne („cjeloživotna podrška“). S obzirom da su nam se obratili svjedoci zabrinuti zbog skorih izlazaka počinitelja ratnih zločina s odsluženja kazni zatvora, smatramo da bi trebalo razmotriti **primjenu mjere zabrane približavanja počinitelja svjedoku ili članovima**

9 Tri organizacije koje prate suđenja za ratne zločine *Documenta* – Centar za suočavanje s prošlošću, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek i Građanski odbor za ljudska prava redovito upozoravaju na problem u dvotjednim, kvartalnim i godišnjim izvještajima te na javnim događanjima. Na podršci najviše radi Udruga za podršku žrtvama i svjedocima koja djeluje od 2006. godine.

svjedokove obitelji, koja bi predstavljala kako psihološku, tako i fizičku zaštitu osobama koje su se izložile svojim svjedočenjima.

Sustav podrške treba proširiti na ostale sudove, državna odvjetništva i policiju te proširiti obujam podrške, te žrtvama i svjedocima osigurati psihološku i pravnu pomoć. Pritom je nužno razriješiti prijepore oko državnih odvjetništava, budući da pojedini dužnosnici državnih odvjetništava smatraju kako se sustav podrške ne bi trebao na njih proširiti zbog mogućih prigovora obrane okrivljenih o utjecaju na iskaz žrtve i svjedoka. Zbog toga je nužno **izabrati jedan od dva moguća načina širenja sustava podrške: osnovati posebne odjele u državnim odvjetništvima ili osnovati zajedničke službe koje bi osiguravale podršku žrtvama i svjedocima u pretkaznenom postupku, tijekom cijelog kaznenog postupka, izvršenja kazne i po izlasku počinitelja na slobodu.**

— Javna uprava koju odlikuje integritet, stručnost i nepristranost u postupanju prema građanima

Zahtjevi Platforme 112 uključuju reformu javne uprave i racionalizaciju lokalne i regionalne samouprave s ciljem njene modernizacije, povećanja efikasnosti i transparentnosti te jačanja neovisnosti institucija. Smatramo posebno važnim uspostavu jasnih kriterija i procedura za prijem i napredovanje u javnoj službi temeljem kompetencija, uvođenje smislenog sustava evaluacije rada javnih službenika te uspostavu učinkovitog nadzora nad djelovanjem agencija i inspekcija kojima je izvršna vlast prenijela svoje ovlasti.

Ukupno gledano, tijekom protekle tri godine, intervencije u javnu upravu su ograničene i raštrkane. Svode se na racionalizaciju i regionalno povezivanje ureda državne uprave, djelotvorniji nadzor i racionalizacija rada agencija, redovit rad Državne škole za javnu upravu i projekte e-uprave (projekti e-Građanin i e-Spis u pravosuđu) s ciljem veće pristupačnosti javnih usluga i bolje povezanosti javnih registara i podataka. **Izostanak političke volje i kompetencija za pravodobno pokretanje reforme javne uprave koja će uključiti i reorganizaciju sustava lokalne i regionalne samouprave kao polugu stvarne decentralizacije, smatramo jednim od ključnih reformskih propusta ove Vlade.** Taj propust je posebno štetan u uvjetima gospodarske krize i urušenog povjerenja građana u sustav javnog upravljanja. Pritom naglašavamo, da se radi o **političkom cilju oko kojeg je moguće postići široki politički i društveni konsenzus**¹⁰.

Tek početkom listopada 2014. godine, u javnu je raspravu upućen prijedlog Strategije modernizacije javne uprave do 2020. godine, koju Ministarstvo uprave priprema od proljeća, s rokom usvajanja do kraja trećeg kvartala ove godine. Međutim, iako se *Strategija* odnosi na sedmogodišnje razdoblje koje se proteže preko najmanje dva saborska mandata, *Strategiju* Vlada ne namjerava uputiti u saborsku proceduru, što govori o izostanku političke volje za osiguranjem konsenzusa o provedbi konzistentne dugoročne reforme. Ovaj dokument očito neće biti orijentir za provedbe koherentne reforme niti za ovu, niti za neku narednu vladu, za koju je sada prekasno, već će se svesti na papirnatu podlogu za povlačenje sredstava iz strukturnih fondova i opravdanje namjera iskazanih u Nacionalnom programu reformi iz travnja 2014., dokumentu od značaja za Europsku

¹⁰ To je pokazala studija GONG-a temeljena na intervjuima s ključnim akterima reforme javne uprave održanim na okruglom stolu u Saboru u veljači 2013.

komisiju o tome kako Hrvatska upravlja prekomjernim deficitom i ispunjava uvjeta iz Europskog semestra.

Što se tiče specifičnih zahtjeva Platforme 112 u ovom području, pomaci su donekle prisutni u pogledu racionalizacije rada agencija. Ministarstvo uprave je mandat započelo ambiciozno, sa sustavnim pregledom stanja u agencijama, koristeći se prilagođenim upitnikom za analizu provede antikorupcijskih programa u trgovačkim društvima u pretežnom državnom vlasništvu te uz suradnju s vodećim stručnjacima za ovu tematiku. To je stvorilo dosta zabrinutosti ali i akcije među agencijama te rezultiralo racionalizacijom unutarnjeg poslovanja, naročito u pogledu visina plaća, sistematizacije i donošenja nekih internih akata tijekom 2013. godine. Neke su agencije i spojene, tako da možemo reći da je do određene racionalizacije u radu agencija došlo¹¹. U međuvremenu, uslijed krize, došlo je i do prelijevanja viška prihoda iz agencija u državni proračun što su neke agencije, poput Agencije za elektroničke medije, dovele u pitanje budući da se radi o samostalnim prihodima. **Međutim, većih pomaka oko zakonskog uređenja rada agencija, u skladu s preporukama proisteklim iz ove analize i širim nalazima znanstvenih analiza stanja u agencijama nije došlo, i to stoga što se nije dublje zahvatilo u pitanje sustava državne uprave.** Vlada još uvijek nema neupitan i cjelovit popis svih državnih agencija. Posebno ističemo da nije došlo do sustavnih pomaka u sprječavanju korupcije u agencijama, razradom internih mehanizama za upravljanje sukobom interesa, unatoč tome što dobre prakse postoje.

Što se tiče inspekcija, tijekom 2013. godine inspeksijske su službe restrukturirane s ciljem veće efikasnosti. Umjesto Državnog inspektorata, od 1. siječnja 2014. uspostavljeno je pet resornih inspektorata s mobilnim timovima za područje cijele zemlje. Međutim, otvoreno je pitanje koliko su brzo službe reorganizirane, te da li se sada u praksi smanjila neovisnost inspeksijskih službi od političkih institucija, odnosno jesu li uistinu ojačani kapaciteti za nadzor nad implementacijom javnih politika, što je predstavljao i jedan od ključnih uvjeta za zatvaranje pregovora u nizu poglavlja, posebice u području zaštite okoliša i poljoprivrede.

O tome kako se ne provode strateški dokumenti u području reforme javne uprave nakon promjene vlade najbolje govori status quo Strategije za razvoj ljudskih potencijala u državnoj upravi 2010. – 2013. koja se ne provodi, unatoč činjenici da je čak u rujnu 2012. nova Vlada, odnosno Ministarstvo uprave donijelo revidirani Akcijski plan za posljednju godinu provedbe. Radi se o reformskom području oko kojeg čak i nema većih prijedora na političkoj razini, no koje zahtjeva temeljit i minuciozan rad i kvalitetan socijalni dijalog. Tako sve značajnije mjere u pogledu unaprjeđenja meritokratskog sustava zapošljavanja, stoje na mjestu, odnosno na papiru, te su sada, umjesto u praksi, uvrštene u novu *Strategiju razvoja javne uprave s rokom do 2020.* o kojoj je upravo završeno javno savjetovanje. Radi se o izradi i usvajanju kompetencijskog okvira, Zakona o državnim službenicima, Uredbe o klasifikaciji radnih mjesta u državnoj službi i Uredbe o kriterijima i postupku ocjenjivanja državnih službenika i pripadajućih obrazaca, što je sve trebalo biti dovršeno 2013. godine. **Vezano uz novu Strategiju, Platforma 112 je zajedno sa stručnom javnosti, sindikatima i poslovnim udruženjem zatražila stručnu doradu, socijalni dijalog i politički konsenzus na razini Sabora, kako se Strategija razvoja javne uprave ne**

11 Nacionalni program reformi, travanj 2014.

bi svela na papirnato pokriće za početak povlačenja europskih fondova, koji zasigurno neće moći biti opravdani ukoliko i opet izostane politička volja i sposobnost vođenja.

— Parlamentarni nadzor nad reformama proisteklim iz pregovora, s fokusom na vladavinu prava

Organizacije civilnog društva koje su pratile završetak pregovora u Poglavlju 23 te se nakon toga i okupile oko Platforme 112 u više su navrata tražile uspostavu učinkovitog nadstranačkog mehanizma za praćenje provedbe smještenog u Hrvatskom saboru, a time i osiguranje nepovratnosti i kvalitete svih reformi proisteklih iz pregovora, naročito u Poglavlju 23. Naš prijedlog je bila nadogradnja na dobre prakse specijalnih radnih tijela sabora uspostavljenih tijekom pregovora - Nacionalnog odbora te Nacionalnog vijeće za praćenje provedbe Strategije suzbijanja korupcije. Predložili smo da jedno ili oba navedena tijela u razdoblju nakon pregovora zamijeni Nacionalno vijeće za praćenje suzbijanja korupcije, vladavinu prava i temeljena prava koje bi u istom broju uključilo zastupnike vladajućih i opozicije, kao i akademsku zajednicu i civilno društvo te blisko surađivalo s pravobraniteljstvima na pripremi i raspravi polugodišnjih izvješća s neovisnim ocjenama i preporukama, koje bi trebale rezultirati obvezujućim parlamentarnim zaključcima za Vladu.

Krajnje je razočaravajuće i porazno da Sabor uopće nije kapitalizirao niti jednu dobru praksu iz pristupnog razdoblja, posebice rad Nacionalnog odbora za praćenje pregovora u uvjetima članstva, kako bi se pozicionirao kao institucija koja nadzire i članske obveze i europske poslove i aktivno povezuje građane s tom specijalističkom sferom političkog odlučivanja. Zakon o odnosima Sabora i Vlade na europskim poslovima donesen je prekasno, tik pred početak članstva, kao i Poslovnik Sabora kojim je uspostavljen saborski Odbor za europske poslove s vanjskim članovima. Naš prijedlog da se ovaj Zakon iskoristi za jačanje ovlasti i kompetencija Sabora za nadzor nad provedbom politika koje predstavljaju obveze iz pristupnog procesa ili samog članstva, primjerice putem specijaliziranih pododbora ili eksplicitnih nadzornih ovlasti Odbora za europske poslove, a ponajbolje uspostavom zasebnog nadzornog tijela u Saboru, naišli su na početni interes zastupnika, ali nisu operacionalizirani, iako to naravno saborska radna tijela ne sprječava da se bave nadzorom nad implementacijom tih politika i reformi.

Prijedlozi Platforme 112 i sindikata za pristupom informacija zainteresirane javnosti nisu prihvaćeni; Vlada i dalje razmatra nacionalna stajališta kao i niz drugih dokumenata koji se odnose na europske poslove na zatvorenim dijelovima sjednica, što je praksa preuzeta od Sanaderove Vlade.

Odbor za europske poslove dobio je vanjske članove tek početkom 2014. godine, a u izboru se očito nisu primarno poštivala načela stručnosti jer primjerice među članovima nema kandidata Pravnog fakulteta u Zagrebu, Katedre za europsko javno pravo, dok je primjerice, predstavnik udruge lobista član Odbora, i to bez ikakvih zaštitnih mehanizama glede sukoba interesa na razini Odbora čiji su članovi, uključujući vanjske, jedini izvan kruga državnih službenika i dužnosnika s uvidom u nacionalna stajališta o europskim propisima i politikama.

Odbor za europske poslove održao je nekoliko tematskih sjednica, na hvalevrijedne, no upozoravamo, visoko stručne teme, poput revizije modela utvrđivanja supsidijarnosti.

No Odbor nije održao niti jednu sjednicu koja bi se odnosila na uspješnost implementacije politika koje proističu iz pregovora, ili pak povlačenja sredstava iz EU fondova, kao i u odnosu na aktualna pitanja od strateškog značaja, poput politike upravljanja prekomjernim deficitom i daljnjim reformama u svrhu izlaska iz ekonomske krize sadržane u NPR-u.

Među drugim radnim tijelima Sabora, donekle se provedbom antikorupcijske politike, a time i pristupnih obveza, bavilo upravo i uslijed pregovora uspostavljeno Nacionalno vijeće za praćenje Strategije suzbijanja korupcije. Budući da je najveći dio rada Vijeća posvećen razmatranju provedbe mjera koje nisu imale gotovo ikakvog antikorupcijskog učinka, doprinos Vijeća antikorupcijskoj politici je gotovo beznačajan. Svijetle točke u radu Vijeća su tematske sjednice, no značajan je problem da nisu uslijedile popratne aktivnosti kojima bi se vrijedni inputi uključili u sadržaj antikorupcijske politike ili pak poboljšanje koordiniranja antikorupcijske politike. Sabor je proveo samo jednu plenarnu raspravu o problematici ulaska u EU i to neposredno prije referenduma 2012. godine. Izostale su i tematske sjednice na razini odbora kao i interpelacije opozicije vezane uz nasljeđe pregovora i funkcioniranje u EU. **Zaključujemo da je Sabor propustio svoju povijesnu priliku da se pozicionira kao točka nadzora i katalizator javne rasprave o javnim politikama u kontekstu članstva u EU, a palicu do kraja prepustio ovoj i svim budućim vladama.**

2 / Ocjena rada Vlade s obzirom na *kvalitetu demokracije*

Kako smo istakli, nismo podanici spremni na šutnju i trpljenje – mi smo građani! Stoga zahtijevamo *politički sustav koji će umjesto kontrole građana osigurati građansku kontrolu nad tijelima javne vlasti, uz preuzimanje političke odgovornosti dužnosnika i društvenu odgovornost medija lišenih utjecaja politike i oglašivača*. Preduvjet za ovakav oblik građanske uključenosti su *građani obrazovani i odgojeni za aktivno sudjelovanje u političkim procesima*, koji su ujedno potpuno, točno i pravovremeno informirani posredstvom nezavisnih medija i neposredno od tijela javne vlasti.

Naših dvadeset pet zahtjeva u ovom području usmjereni su na:

- obrazovni sustav koji građane/ke priprema za aktivno građanstvo;
- sveobuhvatnu reformu izbornog zakonodavstva i načina ostvarenja biračkog prava;
- djelovanje tijela javne vlasti temeljeno na načelima transparentnosti i participativnosti;
- slobodu okupljanja i izražavanja sukladno međunarodnim standardima ljudskih prava i novinarskih sloboda i odgovornosti.

— **Obrazovni sustav koji građane/ke priprema za aktivno građanstvo**

Na samom početku mandata ministar obrazovanja, znanosti i sporta u nekoliko je medijskih nastupa istaknuo građanski odgoj i obrazovanje kao prioritet, što je stvorilo realnu osnovu za očekivanje da će ova Vlada napraviti povijesni iskorak prema sustavnoj izgradnji građanskih kompetencija. Bili smo svjesni da se pitanje građanskog odgoja i obrazovanja ne može partikularno rješavati unutar tako složenog sustava, te da je važna

pretpostavka za razvijanje pojedinih kurikuluma dovršenje *Nacionalnog okvirnog kurikuluma* (NOK). No također, stajali smo na poziciji da je uvođenje demokratskih vrijednosti, sadržaja i metoda u nastavu kroz zaseban predmet *Odgoj i obrazovanje za demokratsko građanstvo*, uz jačanje međupredmetnih i izvannastavnih sadržaja, izrazito važno. Jedino se na taj način može učinkovito doprinijeti smanjenju nasilja, stvaranju otvorenije školske klime i demokratizaciji škola, te na taj način doprinijeti ukupnoj obrazovnoj reformi koju treba provoditi u uskoj suradnji s nastavnicima, ravnateljima i stručnim suradnicima.

U našem Izvještaju o prvih 112 dana Vlade prepoznali smo kao potencijalni problem pitanje operacionalizacije ove namjere koja zahtijeva dosljednost političke volje, a time i dostupnost potrebnih resursa te spremnost na suradnju sa strukom i civilnim društvom tijekom cijelog mandata nove Vlade. **Na žalost, naše su se sumnje obistinile – u ljeto 2014., unatoč velikom angažmanu koji je uključivao i vanjske stručnjake, Ministarstvo obrazovanja, znanosti i sporta i Vlada u cjelini, kapitulirala je pred protivnicima građanskog obrazovanja, i to uslijed vlastitih nekompetencija vođenja ovog malog, ali važnog reformskog procesa.** Ovaj promašaj nije samo štetan po pitanja demokratizacije Hrvatske, već je pokazatelj nesposobnosti za puno značajnije reforme, kako u sektoru obrazovanje, tako i u drugim područjima, sve do gospodarstva i socijalne politike.

Proces je započeo obećavajuće - Ministarstvo je osnovalo Povjerenstvo za uvođenje GOO-a i za izradu kurikuluma u kojem su, osim predstavnika nadležnih institucija, bili i predstavnici/e civilnog društva. Tim korakom Vlada je otvorila proces za stručnu javnost koja nije u sklopu TDU-a, što je uvelike pomoglo da se kvaliteta izrađenog materijala poveća te da se uključi i izravno rad s nastavnicima koji će provoditi GOO, budući da civilno društvo ima vrlo razvijenu suradnju s nastavnicima.

Nažalost Vlada se nije pokazala spremnom da se više osloni na mišljenje stručne javnosti i civilnog društva jer se često dešavalo da se komentari i apeli ignoriraju, dok se u isto vrijeme očekivala česta intervencija kako bi se riješili veliki problemi. Civilno društvo je uložilo i značajne kapacitete da obrazuje nastavnike, čime je odradila dužnost MZOS-a, tj. Vlade, koja se nije pokazala spremnom da sama uloži sredstva za pripremu nastavnika.

Na temelju eksperimentalne provedbe Građanskog odgoja i obrazovanja, Povjerenstvo imenovano od strane ministra znanosti, obrazovanja i sporta je u travnju 2014. izradilo kurikulum Građanskog odgoja i obrazovanja. Povjerenstvo je bilo sačinjeno od četvero predstavnika OCD-a, akademske zajednice, te škola. Ministar Jovanović je donio političku odluku da Građanski odgoj i obrazovanje bude uključen u obrazovni sustav i kao poseban predmet i međupredmetna tema, i to već od naredne školske godine, počevši sa šestim razredima osnovne škole. Međutim, neposredno nakon toga u lipnju došlo je do smjene ministra obrazovanja, u sklopu šire rekonstrukcije, s obrazloženjem premijera da je ministar iscrpljen i da treba odmor.

Neposredno nakon dolaska na dužnost u srpnju 2014., novi ministar Mornar sastao se s čelnicima Katoličke crkve, a nakon toga i s Povjerenstvom za pripremu kurikuluma te je odlučio, navodeći zakonska ograničenja, kako se prijedlog Povjerenstva ipak neće provoditi od šk. god. 2014./15. Umjesto toga, GOO provodit će se kao „obvezna međupredmetna tema“ s ciljem da se poseban predmet uvede u sklopu dugoročne kurikularne reforme. U suštini, takav koncept međupredmetne nastave nije ništa drugo doli formalizacija postojećih odgojno-obrazovnih sadržaja, bez sustavne razgradnje onih štetnih - kao što

su seksizam ili isključivi nacionalizam - te bez nadogradnje onim blagotvornima po demokratske kompetencije učenika, kao što su praktične vještine zaštite ljudskih prava i interkulturalnosti. Pritom, takav način ima i provedbene slabosti - zahtijeva veća financijska izdvajanja koja nisu predviđena proračunom te stručna usavršavanja svih učitelja kako bi mogli implementirati međupredmetnost. **U konačnici, uvođenje Građanskog odgoja i obrazovanja u zadnji je čas zaustavljeno, nakon što je kurikulum već izrađen, nakon što je sva priprema napravljena te nakon što je održana javna rasprava čiji rezultati nikad nisu objavljeni.**

Naročito je zabrinjavajuće da je ovaj slučaj neuspjele reforme ukazao na krajnju nekonzistentnost Vlade u provođenju vlastite politike od koje je na kraju odustala. Implementacija se zaustavila dolaskom novog ministra koji je od samog početka govorio da ne namjerava uvesti GOO ako se istome protivi Crkva, što baca neugodnu sjenu na koncept razdvajanja Crkve i države. Ispada da je Vlada na pritisak Crkve i vjerski motiviranih organizacija, koje tvrde da predstavljaju znatan broj roditelja, iako o tom broju nema opipljivih dokaza osim njihovih navoda, odustaje od politike koje je bila jedna od osnova inicijalnog plana na temelju kojeg je dobila glas većine građana te u koju su uložene znatne količine vremena i sredstava. Ovaj plan se često u promociji rada Vlade koristio kao jedan od rijetkih primjera znatne reforme koju će ova vlast za vrijeme svog mandata zbilja uspjeti provesti. Uz nepoštivanje volje svojih birača, Vlada je pokazala da nema osnovno poštovanje prema mnogim stručnjacima koji su tijekom više godina uložili stotine volonterskih sati u izradu ovog kompleksnog i revolucionarnog obrazovnog koncepta za Hrvatsku.

Na kraju, Vlada i konkretno MZOS, pokazali su krajnju nekompetentnost u provođenju i nadzoru vlastitih politika time što nisu predvidjeli prepreku koju im trenutno zakonodavstvo stavlja u uvođenju novih predmeta u škole i povećavanje satnice učenicima. Unatoč opetovanim upozorenjima Agencije za obrazovanje, MZOS nije na vrijeme pokrenuo postupak izmjene zakonodavstva da se omogući uvođenje novih predmeta u škole. Zbilja je nevjerojatno da Ministarstvo obrazovanja, znanosti i sporta nakon pune tri godine intenzivnog bavljenja građanskim odgojem i obrazovanjem nije uspjelo napraviti baš nikakav iskorak.

— Obuhvatna reforma izbornog zakonodavstva

Stručna i zainteresirana javnost nekoliko godina zagovara ugradnju mehanizama kojim bi birači ostvarili više utjecaja pri izboru svojih predstavnika čime bi se povećala odgovornost izabраниh političkih predstavnika te osnažila uloga Hrvatskog sabora.

Potrebno je ujednačiti i standardizirati izborne procedure za sve izbore donošenjem jedinstvenog izbornog zakonika ili Zakona o izbornom postupku koji bi propisao i uskladio procedure za organizaciju i provođenje svih izbora te referendumu u Hrvatskoj. Bivša Vlada nije imala dovoljno političke volje za sređivanje stanja u izbornom procesu što se ponekad negativno odražavalo na integritet izbornih postupaka u svim segmentima.

Ova je Vlada odustala od sveobuhvatne izborne reforme čime je pokazala nedostatak svog potencijala za provođenje reformi. Međutim, pritisnuti od strane javnosti, građana i inicijativa saborskih zastupnika s konkretnim prijedlozima izmjena izbornih zakona, Vlada i Sabor su započeli s minimalnim promjenama izbornih zakona na tragu prijedloga članica Platforme 112 – uvođenje preferencijalnog glasanja, zabrana kandidiranja osobama koje

su osuđene za neka od teških kaznenih djela, poput ratnog zločina, gospodarskog kriminala, nemogućnost istovremenog obnašanja dužnosti saborskog zastupnika i lokalnog načelnika, obveze prikupljanja potpisa za kandidiranje i političkim strankama, ukidanje instituta nositelja liste, produženje rokova za pripremu izbora, kampanja ne bi počinjala od dana objave pravovaljanih lista nego 30 dana prije izbora, te obveza podnošenja financijskih izvještaja preko Interneta kako bi podaci o donacijama i donatorima bili dostupniji i povezani s drugim bazama podataka, poput javnih nabava.

Od navedenih prijedloga, posebno se izdvaja uvođenje preferencijalnog glasanja što bi ugrozilo očuvanje moći uskog stranačkog vrha i njihovog utjecaja unutar stranke, koje se prelijeva u koruptivno, klijentelističko, nestručno i neefikasno upravljanje javnim resursima. Očigledan je strah od uvođenja preferencijalnog glasanja predsjednika dviju najvećih stranaka što bi moglo biti demantirano bar iz jedne stranke ukoliko se SDP snažno zauzme za preferencijalno glasanje. Strah od uvođenja preferencijalnog glasanja proizlazi dijelom i iz slabe popularnosti predsjednika SDP-a i HDZ-a što ne smije i ne može biti argument za daljnje prepreke osnaživanja uloge građana u izbornom procesu i demokratskom razvoju Hrvatske.

Jedini se značajni, no izdvojeni pomak, dogodio donošenjem Zakona o registru birača i Zakona o prebivalištu. Zakon o registru birača predviđa kreiranje popisa birača za izbore koji nadolaze čime se ublažila nakaradna situacija u kojoj RH ima više birača negoli stanovnika. Zakon o prebivalištu uveo je dodatne osigurače prilikom postupka prijave prebivališta te mehanizme utvrđivanja stvarnog prebivališta koji mogu rezultirati upravnim postupkom za odjavu prebivališta na kojeg se građanin može žaliti. Posljednjim izmjenama riješen je problem birača prijavljenih na nepostojećim kućanskim adresama što je snažna poluga za smanjenje nepovjerenja birača u izborni proces.

Iako je izborna reforma nepostojeća te unatoč nevoljkosti da se poveća uloga građana u izbornom procesu, politička elita bila je sasvim spremna kompromisno djelovati na kreiranju novih pravila za medijsko praćenje izbora samo za elektroničke medije kako bi sebi osigurala veću vidljivost. Postupak kreiranja pravila za medijsko praćenje izbora smješten je u Hrvatskom saboru, a najznačajniji iskorak je mogućnost organiziranja TV sučeljavanja oslanjajući se uglavnom na uredničku slobodu. Kao i sa svakim parcijalnim rješenjem, brojni drugi problemi koji se tiču medijskog praćenja izbora ostaju neriješeni, poput određivanja jasnih ovlasti regulatornim tijelima za praćenje izborne kampanje, te osiguranja minimalnog poštivanja načela jednakosti što bi moglo biti u suprotnosti s važećim zakonima koji propisuju načelo jednakosti.

Posebno je iznenađujuće dosadašnje odbijanje vladajućih da zabrane kandidiranje na izborima osobama koje su pravomoćno osuđene za ratne zločine, korupciju, zloupotrebu ovlasti i položaja. S druge strane, već postoji mišljenje Ustavnog suda prema kojem izborna natjecanje osuđenih ratnih zločinaca nije u skladu s demokratskim načelima. Ističemo kako su u postupku kreiranja Akcijskog plana za Partnerstvo za otvorenu vlast, predstavnici Ministarstva uprave, u ime Vlade, u startu odbacili uvrštenje ove mjere u Akcijski plan. Međutim, ostaje otvoreno pitanje hoće li se uz moguće uvođenje preferencijalnog glasanja uvesti i zabrana kandidiranja za osuđene za teška kaznena djela protiv zajednice. Usklađivanje granica izbornih jedinica također je potrebno zbog nejednakog broja birača u pojedinim izbornim jedinicama što dovodi do nejednake težine glasa.

Tijekom pisanja ovog izvještaja usvojen je prijedlog SDP-ovog Kluba zastupnika za usklađivanje Zakona o izboru predsjednika Republike Hrvatske s Ustavom u smislu mjesta glasanja u tzv. dijaspori te trajanja izborne šutnje do 19 sati umjesto do sadašnjih 24 sata. **Vlada se pozitivno izjasnila o ovom prijedlogu koji se pojavio nekoliko mjeseci prije izbora te predložila promjenu sastava biračkih odbora iz nestranačkih na višestranačke biračke odbore što na kraju nije provedeno u zakonski tekst, a predstavljalo bi korak naprijed u smjeru podizanja povjerenja u rad članova biračkih odbora te njihov međusobni nadzor.**

Međutim, bez obzira što najavljene izmjene Zakona predstavljaju tehničke izmjene i usklađivanje s Ustavom i što one neće donijeti korist niti jednom od potencijalnih kandidata, **izmjene izbornih pravila unutar godine dana prije izbora ne bi smjele postati praksom.**

Kad je riječ o uređenju referendumskog pravnog okvira, Hrvatski je sabor, tj. Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav u listopadu 2014. uputio u javnu raspravu nacrt Zakona o referendumu kojim se, između ostalog, produžuje rok za prikupljanje potpisa na 30 radnih dana, ali i onemogućava prikupljanje potpisa na javnim mjestima, ulicama i trgovima te se propisuje njihovo prikupljanje u uredima državne uprave i *online* putem sustava e-građanin. Smatramo da ovakav prijedlog ozbiljno ograničava referendumsku inicijativu građana. Otvara se pitanje radnog vremena ureda državne uprave, hoće li građani moći dati svoj potpis i tijekom vikenda? Nadalje, onemogućavanje prikupljanja potpisa na trgovima i ulicama nije u duhu inicijative koju su pokrenuli građani jer se takva inicijativa onda nužno "seli" u državne prostorije. Mnogim građanima bit će nelagodno dati svoju potporu određenoj inicijativi u uredima državne uprave i lokalne samouprave uz moguće nedozvoljene pritiske na građane.

Potrebno je kvalitetnije urediti i koliko vrijedi odluka donesena na referendumu koja ne može vrijediti samo dvije godine kako se predlaže, a da vladajući nakon tog roka mogu promijeniti odluku donesenu na referendumu. U tom smislu referendum na inicijativu građana postat će besmislen. Potrebno je urediti i transparentnost financiranja referendumskih kampanja kao i jasna medijska pravila praćenja referendumskih kampanja, i inicijativa ZA i inicijativa PROTIV.

Za kvalitetno uređenje pravila za referendum potrebno je promijeniti Ustav i Ustavni zakon o Ustavnom sudu uz smanjenje broja potrebnih potpisa te određivanje uvjeta za valjanost odluke na referendumu, primjerice, kvoruma potvrđivanja. **Međutim, očito je da kod političkih elita nema volje da se referendum uredi kao alat koji će stvarno služiti kao zdrav korektiv predstavničke demokracije tako da onda jedino preostaje da vladajući promijene Zakon o referendumu i na taj način minimalno urede pravila za poštenu "referendumsku utakmicu".**

Vlada je krajem 2013. predložila izmjenu Ustava, uključujući i dio vezan uz reguliranje referenduma. Prijedlog izmjena je i dalje bio vrlo restriktivan po pitanju potrebnog broja prikupljenih potpisa te izlaznosti, a nedovoljno ograničavajući po pitanju zaštite prava manjina. Nakon pritiska udruga uključenih u Platformu 112 u suradnji sa sindikalnim središnjicama¹², prijedlog je popravljen i uključen u konačni paket ustavnih promjena koji

12 GONG je, uz sudjelovanje relevantnih stručnjaka, napravio prijedlog za reguliranje svih uvjeta vezanih

se i dalje nalazi „na stolu“, tj. u proceduri. Međutim, zbog različitih složenih odnosa među političkim strankama, **Ustav, kao niti Ustavni zakon, a samim time niti Zakon o referendumu, još uvijek nisu promijenjeni, te se pokretanje referenduma i dalje odvija na jednak način kao i prije dolaska ove Vlade.** Pritom se najjača opozicijska stranka, HDZ, također izmiče od odgovornosti za unaprijeđenje instituta referenduma, a od parlamentarnih snaga promiču ga uglavnom Hrvatski laburisti. **To govori o snažnom zazoru političke elite od građana, ali i oslabljenoj ulozi Sabora te nedostatku volje za postizanjem minimalnog konsenzusa za ustavno uređenje referendumskih pravila.**

Udruge okupljene oko Platforme 112 posebno su se založile da se u zakonodavstvu posebna pažnja usmjeri na otklanjanje diskriminacije osoba s invaliditetom u izbornom postupku te time ostvare zahtjevi Platforme 112 za sustavno **osiguranje prilagodbe i podrške osobama s invaliditetom na biračkim mjestima, omogućavanje ostvarenja biračkog prava osobama na liječenju ili skrbi u zdravstvenim ili socijalnim ustanovama te, što smatramo kritičnim pokazateljem deficita vladavine prava u Hrvatskoj, omogućavanje biračkog prava osobama koje su lišene poslovne sposobnosti** u skladu s *Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom*. U ovom pogledu je **došlo do nekih važnih pozitivnih pomaka, naročito na razini novih normi, međutim njihov stvarni učinak na ostvarenje građanskih prava još uvijek ne zadovoljava, uslijed nekonzistentnosti i izostanka sustavne podrške.** Primjerice, listići za slijepe osobe prvo su uvedeni, pa maknuti. Dok osobe s tjelesnim ili osjetilnim teškoćama imaju pravo na podršku na biračkom mjestu, pitanje podrške za osobe s intelektualnim i mentalnim teškoćama nije propisano pa je ove osobe i nemaju, iako su u međuvremenu stekle aktivno biračko pravo. DIP izdaje obvezne upute, nema sustavnog pristupa za dugoročno uvođenje mjera što zahtijeva i financijska ulaganja.

Do pomaka je došlo u odnosu na naš zahtjev da se unutar ustanova socijalne skrbi osiguraju uvjeti za glasanje - prema našim saznanjima većina ustanova je nakon izmjene Zakona o registru birača ipak poduzela određene korake kojima su omogućili većini korisnika da pristupe biralištima i ostvare svoje biračko pravo. Psihijatrijske su pak ustanove dužne osigurati glasanje od 1. siječnja 2015. te za to stvoriti uvjete.

Novim zakonima o registru birača, lokalnim i europskim izborima omogućeno je aktivno biračko pravo osobama lišenima poslovne sposobnosti, što svakako predstavlja pozitivan iskorak u uključivanju ove skupine građana u politički život. Nužno je potrebno što prije dodatno uskladiti Zakon o izborima zastupnika u Hrvatski sabor, ali i cjelokupno zakonodavstvo koje regulira pitanje poslovne sposobnosti kako bi se osobe s invaliditetom izjednačile s ostalim građanima u pogledu prava na sudjelovanje u javnom i političkom životu u skladu s onim što propisuje članak 29. *Konvencije o pravima osoba s invaliditetom*. **Pritom i dalje izostaje razvoj usluga podrške u odlučivanju i edukacije, kako građana, tako i institucija, bez čega za mnoge izostaje stvarna konzumacija prava.**

Iako izmjene u ovom području imaju pozitivan smjer, i dalje se radi o vrlo malim, gotovo simboličnim promjenama koje još uvijek ni izbliza ne osiguravaju jednako pravo na sudjelovanje u javnom i političkom životu za osobe s invaliditetom. Znakovita je i činjenica

uz raspisivanje i održavanje referenduma. Prijedlog je raspravljen s Pravom na grad, Bazom za radničku inicijativu i demokratizaciju, Zelenom akcijom te svim sindikalnim središnjicama. Ove organizacije su formirale koaliciju putem koje su izvršili pritisak na gotovo sve klubove zastupnika.

da je Ministarstvo uprave pristalo na ove simbolične promjene u Zakonu o registru birača tek kada je te promjene podržalo Ministarstvo socijalne politike i mladih. Ovo nipošto nije pokazatelj dobre koordinacije u radu dvaju ministarstava. **Ovo je nažalost i pokazatelj da se osobe s intelektualnim i duševnim teškoćama ne tretiraju kao ravnopravni i samostalni građani koji imaju jednako pravo pristupiti svim tijelima vlasti – već kao grupa koja čak i svoja temeljna politička prava mora ostvarivati uz “odobrenje” sustava socijalne skrbi.**

Zakon o izbornim procedurama trebao bi obuhvatiti uređenje načina glasanja osoba s invaliditetom, slijepih i slabovidnih osoba, osoba lišenih poslovne sposobnosti te biračka mjesta za glasanje u određenim stacionarima, poput psihijatrijskih bolničkih ustanova, domova za umirovljenike i sl. Takav Zakon bi trebao obuhvatiti sve obvezatne i tehničke upute DIP-a. Dok se navedeno ne regulira Zakonom, DIP bi trebao posvetiti posebnu pažnju kako bi svojim uputama, temeljem postojećih pozitivnih propisa, olakšao ostvarivanje biračkog prava posebnim skupinama birača.

Najavljene promjene izbornog zakonodavstva trebale bi biti usvojene konsenzusom uz sudjelovanje zainteresirane javnosti. **Ukoliko ne bude političke volje za konsenzusom, od Vlade i Sabora očekujemo da iskoristi svoju političku poziciju i većinu u Saboru te donesu nužne izmjene izbornih zakona na tragu postojećih prijedloga izmjena zakona koji se već nalaze na Dnevnom redu Sabora.** Nemogućnost postizanja konsenzusa, nika-ko ne smije biti izlika vladajućima za odustajanje od izmjena izbornih zakona i ignoriranje volje birača.

— Djelovanje tijela javne vlasti temeljeno na načelima transparentnosti i participativnosti

Organizacije okupljene oko Platforme 112 imale su visoka očekivanja od vlasti koja se u svojem predizbornom Programu, ali i preuzetim obvezama deklarirala kao promotor transparentnosti institucija vlasti i otvorenosti političkog procesa. **Stoga je i naša opća ocjena postignuća kritična - unatoč neospornim pomacima nabolje, posebice na normativnoj razini, Vlada nije imala dovoljno snage za sistemsku promjenu kulture upravljanja i političkog odlučivanja u smjeru demokratičnosti i transparentnosti.**

Nakon načelne podrške novoj **globalnoj inicijativi Partnerstvo za otvorenu vlast** (POV), kojoj je cilj osigurati konkretan napredak na području transparentnosti i otvorenosti rada tijela javne vlasti, uključivanja i osnaživanja građana i civilnoga društva, borbe protiv korupcije te korištenja novih tehnologija za poboljšanje kvalitete usluga koje javna uprava pruža građanima, Vlada je na temelju javnog poziva i transparentne procedure izbora članova imenovala Savjet inicijative koji je pripremio Akcijski plan za iduće dvije godine. **Izrada Akcijskog plana uključila je javnu raspravu na javnim događanjima te internetske konzultacije, što se pokazalo kao primjer dobre prakse uključivanja i otvorene komunikacije različitih dionika na civilnoj i akademskoj sceni te u tijelima javne vlasti.** U dokumentu usvojenom u travnju 2012. Vlada se obvezala do kraja 2013. godine na „djelotvornije upravljanje javnim resursima“ putem povećanja transparentnosti proračuna, pristupa informacijama, korištenja informacijskih tehnologija te sudjelovanje građana u oblikovanju javnih politika.

Međutim, ključne mjere u odnosu na fiskalnu transparentnost tek su djelomično provedene, dok pravovremene objave proračunskih dokumenata i dalje nema, s time da je zabrinjavajuće i stanje na lokalnim razinama vlasti. Nadalje, probijeni su svi planirani rokovi izrade nacrtu Zakona o računovodstvu i financijama neprofitnih organizacija koji je u konačnici usvojen u listopadu 2014. tako da je od obaveza transparentnosti izuzeo vjerske zajednice kojima je uvaženo mišljenje da bi zakon „iznimno komplicirao njihov rad“ i „opteretio ih suvišnim administriranjem“ te da su „brojne obaveze koje su predviđene jednostavno neprovedive za vjerske zajednice“.

U području **Pristupa informacijama** planiralo se poboljšanje zakonskog okvira za ostvarivanje prava na pristup informacijama, dostupnosti podataka o trošenju javnih resursa i sadržaju relevantnih registara (uključujući i financiranje političkih stranaka te objavu svih ugovora o koncesijama za pružanje medijskih usluga televizije i radija, no bez natječajne dokumentacije).

Jedno od najvećih postignuća ove Vlade s obzirom na Platformu 112 izmjena je Zakona o pravu na pristup informacijama koji je usvojen u veljači 2013., između ostalog, jer je bio jedan od posljednjih deset nedostataka koje je Europska komisija identificirala u sveobuhvatnom monitoringu 2012. godine. Zakonom je napokon uvedena neovisna institucija Povjerenika za informiranje s ovlastima provedbe testa javnog interesa i inspeksijskog nadzora nad tijelima javne vlasti i sankcioniranja u okviru prekršajnog postupka. Uskoro je i formirana nova institucija koja je dosad iskazala spremnost na hvatanje u koštac s osjetljivim slučajevima, a na tragu zahtjeva Zelene akcije u 2013. je došlo i do usklađivanja Zakona o zaštiti okoliša (ZOZO) sa Zakonom o pravu na pristup informacijama (ZPPI) u pogledu duljine roka u kojem su tijela javne vlasti dužna omogućiti pristup informaciji koji je skraćen u skladu s ZPPI. Ovdje smatramo bitnim navesti i kako su udruge koje se bave zaštitom okoliša i prirode prilikom usvajanja novog ZOZO-a tražile i sankcioniranje povreda prava na sudjelovanje javnosti u donošenju odluka u pitanjima okoliša – ti zahtjevi do sada nisu usvojeni, a zapravo niti ozbiljno razmatrani.

U praksi, međutim, niti prijedlozima državnog proračuna niti u njegovim rebalansima nisu osigurana dostatna sredstva za rad Ureda Povjerenice za informiranje tako da se Ured sveo na samo četiri osobe što onemogućuje inspeksijski nadzor i edukacije te dovodi u pitanje neovisnost ove institucije od vlasti. Nadalje, iako je u Akcijskom planu POV-a prihvaćena potreba za „usklađivanje Zakona o tajnosti podataka s izmjenama i dopunama Zakona o pravu na pristup informacijama, a ovisno o rezultatima stručne rasprave te rasprave sa zainteresiranom javnošću“, do tog usklađivanja dosad nije došlo. Štoviše, predstavnik tijela za nadzor prava na pristup informacijama (prije Agencija za zaštitu osobnih podataka, a sada Ured Povjerenice) više se ne nalazi u radnoj skupini o čijem se (ne)radu u javnosti ništa ne zna. **Pojam poslovne tajne i dalje nije primjereno reguliran, a klasificirane podatke i dalje se ne može u potpunosti propitivati i provjeravati putem Povjerenice za informiranje jer ona nema ovlast provoditi test nad podacima klasificiranima prema Zakonu o tajnosti podataka.**

U odnosu na sudjelovanje građana i civilnog društva u procesima donošenja odluka, predviđena je uspostava sustava sudioničke izrade i praćenja provedbe državnog i lokalnih proračuna te poboljšanje prakse savjetovanja sa zainteresiranom javnošću, i to uz *online* bazu savjetovanja, obuku koordinatora i praćenje primjene Kodeksa. **Ključna**

promjena dogodila se izmjenama Poslovnika Vlade iz listopada 2012. kojima je propisano upućivanje prijedloga nacrtu propisa u postupak savjetovanja sukladno Kodeksu i planu savjetovanja o nacrtima zakona, drugih propisa i akata koje donosi čelnik nadležnog tijela uz plan zakonodavnih aktivnosti. K tome, propisana je i obaveza dostave izvješća o provedenom savjetovanju, dok je primjena Kodeksa savjetovanja sa zainteresiranom javnošću podržana od strane Ureda za udruge Vlade RH putem edukacija i tehničke pomoći tijelima državne uprave koji imaju imenovane koordinateure za javna savjetovanja. S druge strane Markova trga, međutim, izmjene Poslovnika Hrvatskog sabora nisu donijele očekivana poboljšanja u odnosu na imenovanje vanjskih članova u svim Odborima, a proces izbora nije ulio povjerenje u njegovu utemeljenost na stručnim kvalifikacijama kandidata.

U odnosu na novi Akcijski plan POV-a usvojenog u srpnju 2014., treba istaknuti da je proces njegovog oblikovanja primjer dobre prakse savjetovanja sa zainteresiranom javnošću. Nakon interne analize provedbe i nezavisne evaluacije prethodnog plana, prvo se otvorilo savjetovanje o prioritetima idućeg Akcijskog plana, potom predlagateljima prioriteta iz civilnog društva osigurale prilike za raspravu o predloženim prioritetima s predstavnicima relevantnih tijela javne vlasti, a potom i internetsko savjetovanje o nacrtu novog plana koje je zaključeno objavom potpunog izvješća o provedenom savjetovanju. **Među usvojenim mjerama koje se planiraju ispuniti do kraja 2015. godine nalazi se i više onih koje zagovara Platforma 112** - uređenje zakonskog i institucionalnog okvira zaštite zviždača, transparentnog financiranja referendumskih kampanja, vlasništva medija i lobiranja, priprema nove Strategije suzbijanja korupcije, objedinjavanje svih relevantnih baza podataka u posjedu tijela javne vlasti na data.gov.hr, unapređenje internetskih stranica Hrvatskog sabora tako da uključuju redovitu i pravovremenu objavu točnih i potpunih podataka o djelovanju saborskih zastupnika.

Poticaj na veću odgovornost TDU i Vlade spram uključivanja javnosti dao je i Ustavni sud svojom odlukom iz svibnja 2013. kojom je ukinuo kurikulum zdravstvenog odgoja i to uslijed nedostataka u proceduri donošenja propisa, a u pogledu uključivanja zainteresirane javnosti i javne objave dokumenata. Kao što je i Platforma 112 naglasila tom prigodom, radi se o dalekosežnoj odluci kojom se demokratska, inkluzivna procedura donošenja propisa etablira kao neizbježan parametar ustavnosti samih propisa.

Ukupno gledano, došlo je do značajnog pozitivnog pomaka u opsegu javnih savjetovanja, o čemu svjedoče statistički pokazatelji UZUVRH, ali i nezavisnog praćenja GONG-a. Primjerice, prema dostavljenim podacima UZUVRH, u 2012. godini tijela državne uprave i Vladini uredi proveli su postupak savjetovanja sa zainteresiranom javnošću za 144 zakona, druga propisa i akta. To je velik pomak u odnosu na 2011. godinu, kada je provedeno ukupno 48 savjetovanja. Osim toga, tijekom 2012. zaprimljeno je 4786 pisanih prijedloga, očitovanja zainteresirane javnosti na prijedloge zakona, drugih propisa i akata, znatno više u usporedbi sa 173 zaprimljena pisana komentara u 2011. godini.

Tijekom 2013. godine, savjetovanja su provedena za ukupno 371 propisa što uključuje i 23 postupka PUP-a. Time je opseg savjetovanja u prve dvije godine mandata ove Vlade, u odnosu na 2011. godinu povećan čak 7,7 puta. Broj sudionika je u 2013. godine iznosio 8298 pravnih i fizičkih osoba što je veliki porast u odnosu na njih 4786 u 2012., a posebno na samo 173 očitovanja u 2011. godini.

Pozitivan pomak u protekloj **godini vidljiv je i u opsegu pripreme izvještaja o provedenim savjetovanjima, savjetovanjima o nacrtima kao i o pravilnicima te uredbama Vlade.** To govori o fleksibilnijem i suštinskom razumijevanju javnih konzultacija u nekim resorima koje imaju smisla na svim razinama propisa, kao i u svim fazama njihova donošenja, posebice u ranoj kada se još može utjecati i na ključne postavke neke politike.

Određeni pomak se dogodio u resoru vanjske politike, što je bio jedan od zahtjeva Platforme 112, **vezano uz sudjelovanje zainteresirane javnosti u oblikovanju i praćenju provedbe politike međunarodne razvojne suradnje, međutim, to otvaranje nije konzistentno,** naročito u pogledu politički osjetljivijih tema kao što je angažman RH oko politike EU u BiH ili pak vojna intervencija EU u Siriji.

Isto tako došlo je **do pomaka prema trajanju savjetovanja prema 15 i više dana s time da je novi zakonski standard podigao ljestvicu na 30 dana** (ZPPI) u odnosu na odredbu Kodeksa o roku od 15 dana.

Međutim, još smo daleko od rutinizirane prakse savjetovanja. O tome govori nezavisno praćenje GONG-a u sklopu Indeksa dobrog upravljanja DUH provedenog u 2012. koji je pokazao da je savjetovanjima bilo obuhvaćeno tek 29% svih zakona razmatranih na sjednicama Vlade, dok su radne skupine za pripremanje propisa osnovane u samo 24% slučajeva, uz ogromne varijacije između resora, dok su hitni postupci i dalje učestali i to bez obrazloženja. **Ispada da najmanje dvije trećine zakona u procesu pripreme uopće nije razmatrano izvan kruga državnih institucija, što znači da, unatoč pomacima, kultura zatvorenosti političkog odlučivanja i dalje prevaže.**

Unatoč namjerama iskazanim u Programu vlade i obvezama iz Poslovnika Vlade RH, autonomija ministarstava očito se odražava i u proizvoljnom isključivanju javnosti iz pripreme javnih politika¹³. Primjerice, u 2013. godini, Zakon o izmjenama i dopunama zakona o šumama upućen je u hitnu saborsku proceduru bez bilo kakve javne rasprave. Tek nakon snažnog reagiranja Zelene akcije - putem komentara nadležnim saborskim odborima, pokretanjem *online* peticije, prosvjednom akcijom, priopćenja medijima - spomenuti je Zakon ipak išao u redovnu saborsku proceduru. Međutim, unatoč nastojanjima Zelene akcije, niti između ta dva čitanja Ministarstvo poljoprivrede, u čijoj je nadležnosti priprema tog propisa, nije organiziralo javnu raspravu.

13 Moramo napomenuti da nemamo cjelovite i sumjerljive podatke o razlikama u opsegu konzultacija pojedinih resora, povrh uočljive razlike u učestalosti konzultacija, budući da UZUVRH ne prati na razini svake godine udio konzultacija u ukupnom broju zakonodavnih postupaka.

Slijedi popis ključnih problema zakonodavnog procesa, prepoznatih kroz praksu javnog savjetovanja članica Platforme 112 koji do danas nisu otklonjeni:

- izuzeća propisa od postupka javnog savjetovanja ničim nisu obrazložena;
- deficit izvještaja o provedenim savjetovanjima, unatoč Poslovničkoj odredbi koju očito samo tajništvo Vlade ne shvaća dovoljno ozbiljno;
- izvještaji o provedenom savjetovanju se ne prosljeđuju u Sabor uz prijedloge akata, čime se gubi nit javne rasprave;
- klauzula o zaštiti osobnih podataka i mogućnost osobnog odabira sudionika u javnoj raspravi da se komentari javno ne objave u suprotnosti je s ciljem transparentnosti političkog procesa;
- malen opseg prihvaćanja komentara javnosti, što je demotivirajuće za daljnje sudjelovanje;
- hitni postupci se neopravdano nastavljaju istim intenzitetom kao i za vrijeme pregovora s EU;
- izražena zatvorenost postupaka harmonizacije s propisima EU i donošenja nacionalnih stajališta o EU propisima i politikama;
- netransparentnost uključivanja javnosti u radne skupine za izradu zakona kada izostaju javni pozivi ili pozivi putem Savjeta za razvoj civilnog društva, što predstavlja dobru praksu.

— **Sloboda okupljanja**

Na samom početku mandata Vlade otvoren je proces izmjene ustavno neprihvatljivih odredbi Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o javnom okupljanju kojima se napokon ukinula potpuna zabrana okupljanja na Markovom trgu i provela odluka Ustavnog suda. Time je ponovo omogućen izravan kontakt između prosvjednika i političara na glavnom javnom prostoru s političkim predznakom, ispred Hrvatskog sabora i zgrade Vlade, što načelno predstavlja ispunjenje našeg zahtjeva, ali i predizbornog obećanja nove vlasti.

Prvi prijedlog Zakona bio je izrazito restriktivan i u pogledu prostora okupljanja (20m od Vlade i od Sabora) te broja sudionika okupljanja (250 osoba). Nakon reakcije organizacija civilnog društva i medija, Ministarstvo unutarnjih poslova je promijenilo neke od spornih odredbi Zakona na način da se sada prostor za okupljanje ograničava na 10 metara od Vlade i Sabora te 20 metara od Ustavnog suda te na 1500 osoba. Dodatno, organiziranje mirnog okupljanja i javnog prosvjeda je ograničeno na vrijeme od 8 do 22 sata. Zakonom se propisuju i pravci kojima se stiže na Markov trg u slučaju javnog okupljanja.

Zahtjevi vezani uz mogućnost održavanja mirnog okupljanja i javnog prosvjeda su djelomično ostvareni. Naime, ograničavanje prosvjeda u pogledu broja osoba koje mogu sudjelovati na prosvjedu smatramo pretjerano restriktivnom mjerom (posebno kada se primjenjuje generalno na sve prosvjede), teško provedivom za organizatore prosvjeda te diskriminatornom u odnosu na one građane koji ne mogu sudjelovati na prosvjedu. Propisivanje pravaca (ulica) kojima građani mogu dolaziti na Markov trg u slučaju javnog okupljanja

smatramo također pretjerano restriktivnim, ali pozdravljamo odredbu kojom je osobama s invaliditetom i otežanim kretanjem omogućeno da dođu iz alternativnog pravca. Isto tako, smatramo kako je problematično i vremensko ograničavanje održavanja prosvjeda.

Konačno, tijekom protekle tri godine **nije bilo nikakvog pomaka u pogledu našeg zahtjeva za uvođenjem sankcija za upotrebu prekomjerne sile u policijskom postupanju** prilikom nenasilnih prosvjeda i akcija građanskog neposlušna, uz zabranu privođenja, uhićivanja i prekršajnog gonjenja nenasilnih prosvjednika.

— Sloboda izražavanja/medijska politika

U tržišno orijentiranim medijskim sustavima poput našega, javni mediji morali bi što više ublažiti svoju tržišnu utrku i tako pridonijeti kvaliteti programa i zaštiti novinarske struke od destruktivnog utjecaja oglašavanja i prikriivenoga PR-a. Time će ujedno štiti pravo na informaciju građana koji ih financiraju. Također, tako se štite i osnovne stečevine javnih medija kao što su zaštita kvalitete i raznolikosti programa i poštivanje gledatelja i slušatelja kao mislećih građana, a ne kao broja kroz koji se ostvaruje dobit.

Platforma 112 je u svom Izvještaju o prvih 112 dana Vlade pozdravila najavu donošenja nove, sveobuhvatne medijske politike kao jednog od političkih prioriteta Ministarstva kulture koja bi, prema riječima ministrice, trebala dati rješenje kontinuirane krize javnih medija, kao i problema marginalnog položaja neprofitnih medija. Ministrica je najavila i jačanje novinarskog utjecaja na odabir urednika javnih medija, posebice HRT-a.

Tada smo istakli da nas zabrinjava manjak kadrovskih kapaciteta Ministarstva za suočavanje s problematikom medijske politike. Radi rješavanja toga problema predložili smo projekt izrade medijske strategije, koji bi uključivao i reviziju paketa medijskih zakona putem participativnog procesa u kojem bi sudjelovale sve zainteresirane strane.

Skoro tri godine kasnije, još uvijek očekujemo javnu raspravu o nacrtu nove medijske strategije za koju znamo da se oblikuje, no s takvim kašnjenjima koja ugrožavaju njezinu političku relevantnost, na pragu posljednje godine mandata Vlade.

Što se tiče četiri zahtjeva Platforme 112 za koje smo očekivali da će biti uključeni u strategiju, sustavnih pomaka nije bilo. Vezano uz zahtjev za uvođenjem sankcija za nakladnike koji nisu donijeli redakcijske statute u skladu sa Zakonom o medijima, uvedeni su određeni poticaji za ispunjavanje ove zakonske obveze, što je, naravno, u svojoj biti apsurdno, no u praksi ipak korisno, uzevši u obzir da se obveza dotad uvelike ignorirala. Redakcijski statuti su kao uvjet navedeni za prijavu u novom Pravilniku Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija (NN 150/13, članak 7. stavak 2) te kao uvjet za oslobođanje od PDV-a prema Zakonu o PDV-u (NN 99/13, čl. 38. tč. G.). Osim toga, praksa pokazuje da statuti ostaju mrtvo slovo na papiru, na što utječe i apsolutni manjak bilo kakvog nadzora od strane Ministarstva kulture.¹⁴

Iako se 2013. godine mijenjao Zakon o medijima, izmjene ne odražavaju naš zahtjev da imenovanje glavnog urednika obavezno odobrava najmanje 55% novinara u redakciji, tajnim glasanjem. Isto tako, zbog izostanka reforme medijskog zakonodavstva, nije bilo niti prilike za ostvarenjem našeg zahtjeva za usklađivanjem Zakona o medijima i Zakona o

14 Više na: <http://www.h-alter.org/vijesti/novinari-kao-taoci-slompave-politike-drzave>

elektroničkim medijima na način da oni definiraju status, prava i odgovornosti neprofitnih i internetskih medija, te transparentnost potpunih koncesijskih ugovora radija i televizija. Iako i dalje na stranicama Agencije za elektroničke medije nisu dostupne programske sheme radija i televizija, koncesijski ugovori jesu. Akcijski plan Partnerstva za otvorenu vlast definira da će se zakonodavni okvir za transparentnost elektroničkih medija unaprijediti do prosinca 2014., a do lipnja 2015. da će biti transparentni podaci o vlasnicima svih medija do razine fizičke osobe (registar u ponovno upotrebljivom i lako pretraživom formatu otvorenog koda).

Konačno, do određenih pomaka je došlo u pogledu našeg zahtjeva za ustanovljavanjem jasnih kriterija za pristup sredstvima Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija, na način da sredstva Fonda budu dostupna i internetskim i neprofitnim medijima koji doprinose ostvarenju javnog interesa i kulturnog razvoja te efikasan nadzor nad dodjelom i korištenjem dodijeljenih sredstava.

Temeljem novog Pravilnika, iz kolovoza 2013. godine, revidirane su kategorije i udjeli financiranja različitih vrsta nakladnika čime je ojačana pozicija neprofitnih medija, posebice portala i nezavisne produkcije koji u 2014. imaju rezervirano 7% svih sredstava, odnosno 2,5 milijuna kuna, što je dvostruko više od prethodne godine. Neprofitni radijski i televizijski nakladnici obuhvaćeni su općim kategorijama radijskih i televizijskih nakladnika koji dobivaju po 46,5% sredstava Fonda, međutim u praksi njihov je broj zanemariv u odnosu na profitne nakladnike, kao što je i ukupni iznos za neprofitne lokalne medije i dalje zanemariv u odnosu na one profitne, a time i komercijalno orijentirane.

Što se tiče sustava nadzora, nije došlo do većih promjena u praksi. No, Vijeće za elektroničke medije po prvi je puta naručilo nezavisnu Analizu društvenog utjecaja Fonda za pluralizam i raznovrsnost elektroničkih medija, s fokusom na nakladnike **kontinuirano financirane tijekom prethodnih pet godina. Jedna od deset razrađenih preporuka Analize upravo su daljnja unapređenja sustava odabira i nadzora nad financiranim nakladnicima¹⁵.**

3 / Ocjena rada Vlade s obzirom na borbu protiv korupcije i za javni interes

Javni interes vidimo kao nit vodilju i načelo djelovanja svih nositelja javnih dužnosti te glavni kriterij za donošenje odluka. Nedvosmislene, precizne zakonske odredbe, procedure i kriteriji vezani uz raspolaganje javnim resursima jedini su jamac zaštite javnog od privatnih i posebnih interesa i korupcije. Stoga smo od nove vlasti, putem naših petnaest specifičnih zahtjeva u ovom području tražili:

- postavljanje institucionalnog i zakonodavnog okvira koji će učinkovito sprečavati i kažnjavati političku i korupciju unutar tijela javne vlasti;
- zaštitu prirodnih i javnih resursa od partikularnih interesa;

¹⁵ Ipsos PULS (2014), „Analiza društvenog utjecaja Fonda za pluralizam i raznovrsnost elektroničkih medija“, za potrebe Vijeća za elektroničke medije, www.e-mediji.hr

- veća izdavanja za odgojno obrazovni sustav koji će svakom građaninu/ki osigurati jednakopravnost prilikom upisa u vrtiće, škole i visokoškolske ustanove.

— Postavljanje institucionalnog i zakonodavnog okvira koji će učinkovito sprečavati i kažnjavati političku i korupciju unutar tijela javne vlasti

Vezano uz naše zahtjeve za učinkovitim sustavom upravljanja sukobom interesa, rad novoimenovanih članova i članica Povjerenstva za odlučivanje o sukobu interesa, te agilna provedba novih zakonskih rješenja, dovela je do značajnog unaprjeđenja u području sukoba interesa u RH. To se u prvom redu odnosi na dužnosnike koji su putem adekvatnijeg sustava sankcioniranja podvrgnuti strogom poštivanju uspostavljenih instrumenata. Novo se Povjerenstvo, usprkos početnim sumnjama javnosti pa i Platforme 112 u dosege djelovanja Povjerenstva u neadekvatnom zakonodavnom i institucionalnom okviru, dokazalo kao uistinu profesionalno, kompetentno i politički neovisno tijelo. Najveći pomak se ostvario u postavljanju teme sukoba interesa na javni dnevni red, te u kontinuiranom izricanju sankcija za kršenje odredbi Zakona od strane državnih dužnosnika. Slučajevi sukoba interesa pokrenuti od strane Povjerenstva zadobili su visoku medijsku vidljivost, no medijsko je praćenje u većoj mjeri obilježeno skandalizacijom negoli ispravnim poimanjem pojedinih okolnosti privatnih interesa.

Međutim, niska razina poznavanja i shvaćanja sukoba interesa ostaje ključan problem hrvatskog političkog sustava. Osobe na javnim funkcijama još uvijek ne shvaćaju razliku između stvarnog i percipiranog sukoba interesa, a neupravljeni i neregulirani sukob interesa još se ne prepoznaje kao ključni problem koji dovodi do pada povjerenja građana. Brojni sistemski pomaci u izgradnji integriteta i odgovornosti u velikom broju sektora se tek trebaju dogoditi. No, bitno je istaknuti da je neodgovarajući diskurs i pogrešno poimanje sukoba interesa uvelike potpomognuto samim zakonodavnim okvirom. **Postojeći zakonodavni okvir te prateći javni diskurs o sukobu interesa stvaraju dojam da o vlastitom sukobu interesa trebaju brinuti samo državni dužnosnici. No nebriga za sukob interesa postoji u svim sektorima, na svim razinama i u svim granama vlasti.** Ovakav pristup rezultirao je javnom raspravom o nekolicini slučajeva, koja se svela na katastrofalno loše zaključke kako neka osoba nije i ne može biti u sukobu interesa jer nije državni dužnosnik. Antikorupcijsko izvješće EU upozorava na **odsustvo ikakvih etičkih i antikorupcijskih standarda u upravljanju i imenovanjima javnih tvrtki u vlasništvu RH, nepostojanje kodeksa ponašanja za izvršnu, parlamentarnu i lokalnu vlast.** U međunarodnim izvještajima **lokalna razina vlasti je i nadalje područje od iznimnog rizika,** budući su prepoznati usustavljeni klijentelistički odnosi i razmjena utjecaja, dok se stvarna korupcija i zloupotreba položaja rasplamsala u lokalnim građevinsko-prostornim zahvatima. **GRECO evaluacija otvoreno progovara o tome da najviši predstavnici sudbene vlasti koji su sudjelovali u konzultacijama ne shvaćaju razliku između stvarnog i percipiranog sukoba interesa,** povezujući to s izrazito niskim povjerenjem građana u pravosuđe.

GONG-ovo istraživanje Indeks dobrog upravljanja ukazuje na to da sustav sukoba interesa za državne službenike postoji samo na papiru – **u 2012. niti jedan službenik nije deklarirao sukob interesa, niti je ijedan službenik sankcioniran zbog nedeklariranja i neupravljanja sukobom interesa.**

Daljnje izmjene zakonodavnog i institucionalnog okvira su potrebne kako bi se sanirale odluke Ustavnog suda kojim su neke odredbe ukinute, kako bi se odstranile prepoznate prepreke koje priječe višu razinu učinkovitosti rada Povjerenstva, kako bi se neučinkoviti instrumenti zamijenili ili nadomjestili, te kako bi se zahvatili slučajevi sukoba interesa koji se ozbiljuju izvan postojećeg institucionalnog i zakonodavnog okvira. **No prije svega potreban nam je sustav koji ima potencijal izmijeniti nepoželjne obrasce ponašanja, usaditi ispravan sustav vrijednosti, ostvariti željenu razinu vještina i znanja i ozbiljiti procese upravljanja korupcijskim i reputacijskim rizicima.** Iako je radna skupina pri Ministarstvu uprave zaključila kako su izmjene Zakona potrebne, te parlamentarna rasprava o izvješću o radu Povjerenstva bila obilježena komentarima o potrebi daljnjeg unaprjeđenja sustava, ne postoji stvarna politička volja za ovaj Iskorak. Hrvatska antikorupcijska politika i politika prema sukobu interesa se za sada svodi i izvodi iz zakonodavnog okvira, no ovo je tek temelj za daljnju izgradnju sustava agilnog na korupciju i klijentelizam. Potrebna je uspostava procesa upravljanja korupcijskim i reputacijskim rizicima na razini institucija, interna pravila koja će uspostaviti sustav integriteta i odgovornosti na razini obavljanja svakodnevnih zadataka te tako omogućiti usvajanje ispravnog sustava vrijednosti te razvoj pratećih znanja i vještina. Ovakav tip reforme može se uspješno provesti jedino ukoliko bude sastavni dio širih reformskih procesa usmjerenih za povećanje učinkovitosti, odgovornosti i kompetentnosti javne uprave, od čega je ova Vlada u potpunosti odustala. **Ostaje za vidjeti u kojoj mjeri se parcijalni pomoci mogu ostvariti putem nove Strategije suzbijanja korupcije od 2015. do 2020., koja se trenutno tek izrađuje.**

Smatramo bitnim istaknuti da deklarirana nulta stopa tolerancije na korupciju jednostavno ne postoji za hrvatsku političku elitu – lokalni gubernatori osuđeni za kaznena djela ponovno zasjedaju u (grado)načelničke fotelje, ležanje u istražnom zatvoru se u Hrvatskoj ne smatra preprekom za obavljanje najviših izvršnih lokalnih funkcija, čak ni kao prepreka za preuzimanje zamrznutog saborskog mandata. Hrvatska politička elita obiluje osobama na značajnim javnim funkcijama koje su istraživane, pritvarane, procesuirane i osuđene za najrazličitija djela kojima se oštetio javni interes.

I prilikom posljednjeg slučaja preuzimanja saborskog mandata od strane bivše županice Merzel, bili smo svjedoci pranja ruku uz komentare tipa ‘takav je zakon, ruke su nam jednostavno vezane’.

Prava je istina da je ovakav zakonski okvir permisivan na korupciju direktan rezultat želja i prohtjeva političke elite. Kao krajnji dokaz tome navodimo da je i vladajuća koalicija, koja se diči svojim antikorupcijskim *habitusom*, u nekoliko navrata vrlo jasno i nedvosmisleno odbila zahtjeve OCD-a da se kriminalcima, korumpiranim osobama i ratnim zločincima zatvore vrata u svijet politike.

Iznimno negativnim smatramo posve novu pojavu u hrvatskom političkom prostoru - pitanja korupcije, transparentnosti, etike i odgovornosti uz blisku suradnju s medijima

koristili su se kao toljaga za obračun s neistomišljenicima unutar vlastitih redova, što je raskrinkano premijerovom šetajućom ljestvicom (ne)prihvatljivog ponašanja. Smatramo bitnim istaknuti da manipuliranje s ovim temama koje rezultira odstrjelom političkih protivnika i posvemašnjim odsustvom unaprjeđenja etičkih pravila, dugoročno može samo narušiti povjerenje građana.

Ima li Hrvatska ozbiljan problem s klijentelizmom u lokalnim prenamjenama prostora ili je to pitanje bilo potrebno otvoriti samo za smjenu ministra turizma Ostojića? Da li HBOR, kako kaže ministar Maras, ima ozbiljnih problema s razinom transparentnosti svog rada, ili su oni nestali smjenom ministra financija Linića? Dolazi li se na javne položaje u Hrvatskoj putem veza i poznanstava, ili je traženje neotpuštanja radnice od strane ministrice Holy jedini problem u sustavu zapošljavanja i kadrovskoj politici u javnim i državnim tijelima? Je li Linić uspostavio gospodstvo nad Poreznom upravom, ili je pak objektivnost i nepristranost njena rada kontinuirano nagrizena pritiscima političke i društvene elite? **Ove se teme otvaraju zbog potreba političkog odstrjela, no nikada ne rezultiraju sustavnim pomacima, pa ni onim inkrementalnim.**

Vezano uz zahtjev Platforme 112 za daljnjim jačanjem financijskog nadzora nad političkim strankama, izmjenama Zakona o financiranju političkih aktivnosti i izborne promidžbe u ožujku 2013. godine došlo je do daljnjih pozitivnih promjena - detaljnijeg reguliranja nadzora financiranja stranaka i izbornih kampanja, ograničavanja ukupnog iznosa troškova izborne promidžbe te tehničkih poboljšanja Zakona. **Međutim, Ustavni je sud u prosincu 2013. godine na prijedlog SDP-a ukinuo određene članke Zakona koji se odnose na dvostruko izricanje sankcija za isto kršenje Zakona, administrativno u obliku oduzimanja tromjesečnog iznosa financiranja i novčanog kažnjavanja zbog prekršaja.** Dodatno, o dijelu takvih odluka odlučivao je Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav, političko tijelo sastavljeno od predstavnika stranaka koje se kažnjavaju. Propisane sankcije bile su nerazmjerne počinjenim kršenjima Zakona.

Sukladno tome potrebno je pristupiti daljnjem usklađivanju i izmjenama Zakona i provedbenih mehanizama, uključujući sljedeće:

- uvođenje centralne baza donatora i donacija političkih stranaka;
- uvođenje obveze DIP-a da na godišnjoj bazi izvještava o nadzoru financijskog poslovanja političkih stranaka;
- uvođenje obrasca za detaljniji konačni izvještaj političkih stranaka;
- uvođenje obaveze da se trošak izborne promidžbe prije početka službene kampanje također plaća s posebnih, a ne redovnih računa političkih stranaka.

Glede naših zahtjeva za jačanjem mehanizama za otkrivanje korupcije, dosad nije bilo pomaka. Ne samo da nije uveden mehanizam neobjašnjivog bogaćenja, već u Hrvatskoj nije ni zaživio Zakonom predviđeni institut proširenog oduzimanja imovine prema kojem se osuđeniku oduzima sva imovina stečena kroz kriminalne radnje za koje je osuđen, ali i sva druga imovina za koju ne može dokazati zakonito porijeklo. Drugim riječima – institut neobjašnjivog bogaćenja ne primjenjujemo čak ni na osuđene kriminalce. Zabilježen je jedan slučaj proširenog oduzimanja imovine, kojeg je Vrhovni sud ukin-

uo zbog proceduralnog propusta (afera Dubai). **Isto tako nije uspostavljen mehanizam putem kojeg bi građani mogli Poreznoj upravi ukazati na nerazmjer imovine i prihoda.**

Izmjene Kaznenog zakona, ne samo da nisu doprinijele većoj fizičkoj sigurnosti novinara i zviždača, već direktno ograničavaju novinarske slobode kroz uspostavu instituta sramoćenja. Već postoji jedan slučaj u kojem novinarka plaća penale za puko praćenje teme od javnog interesa, odnosno iznošenje činjeničnih informacija. S druge strane, fizička nesigurnost LGBT aktivista u njihovim lokalnim zajednicama se povećala, barem u slučaju grada Splita. Prepoznajući ulogu zviždača u borbi protiv korupcije, mnoge su se zemlje, a među njima je i Hrvatska, međunarodnim konvencijama obvezale donijeti zakone o zaštiti prijavitelja nepravilnosti. Ti zakoni moraju osigurati dostupnost kanala prijavljivanja, smisleno štiti prijavitelje od svih oblika odmazde te omogućiti da se otkrivene informacije koriste za pokretanje potrebnih reformi.

Unatoč preuzetim međunarodnim obvezama, RH još uvijek nema nikakav smisleni okvir zaštite prijavitelja nepravilnosti, tj. zviždača nego se u tome oslanja na odredbe u nekoliko različitih zakonskih akata, s time da je u praksi ova zaštita krajnje neučinkovita. Na ovom području nije napravljen nikakav pomak od početka mandata Vlade, unatoč činjenici je zakonski prijedlog formuliran u civilnom društvu i predložen Vladi.

U veljači 2014. dr. Dražen Gorjanski je predstavio prijedlog Zakona o zaštiti prijavitelja nepravilnosti (zaštita zviždača) pred Vijećem za socijalnu pravdu, koji su podržali i članovi Platforme 112. Zakonom se predlaže izjednačavanje prava “zviždača” s pravima hrvatskih branitelja, uređuje se način na koji se sumnje u nepravilnosti u korupciju mogu iznijeti u javnosti, kao i kazne za lažne prijave. “Zviždač” bi dobio status prijavitelja nepravilnosti te bi imao pravo na zaštitu od osiromašenja, nasilne hospitalizacije te osvetničkog ponašanja. Uveo bi se i institut pravobranitelja za zviždače, čije bi ovlasti bile slične onima pučkog pravobranitelja. Predviđa se i pravo “zviždaču” na naknadu od 10% od štete koja je počinjena djelom koje je prijavio (od 500 do 50 tisuća eura). Iz Ministarstva pravosuđa naglašeno je kako se predloženo zakonsko rješenje u pravnom smislu u mnogočemu preklapa s postojećim odredbama u drugim zakonima te su protiv njegovog uvođenja.

Strateški i operativni dokumenti hrvatske antikorupcijske politike direktna su posljedica procesa pristupanja EU, što se posebice osjetilo zatišjem u ovom području nakon ulaska u EU. Naime, nastavilo se s provedbom operativnih dokumenata čiji je antikorupcijski potencijal ozbiljno doveden u sumnju od strane svih relevantnih dionika – ne samo od strane organizacija civilnog društva, već i od strane institucionalnih aktera.

Prostor za napredak otvoren je procesom izrade nove Strategije suzbijanja korupcije od 2015. do 2020. godine. Proces se bazira na visokom stupnju participacije (članstvo organizacija civilnog društva u Koordinacijskoj radnoj skupini, te predviđeni manji okrugli stolovi na pojedine teme od značaja), na sektorskom pristupu (usmjerenost na pojedine sektore unutar cjelokupnog sustava upravljanja javnim resursima), na detekciji korupcijskih i reputacijskih rizika (detektiranje i saniranje slabosti u dizajnu internih procedura, institucija i zakona), te usmjerenosti na operativnu razinu (veća pažnja će biti posvećena specifičnim ciljevima, te evaluaciji antikorupcijskih učinaka mjera).

Značajne otegotne okolnosti u izradi Strategije su nevoljkost ili pak manjak znanja i vremena za smisleno sudjelovanje drugih državnih institucija, kao i činjenica da se Strategija i prateći Akcijski plan izrađuju za primjenu u posljednjoj godini mandata ove Vlade. Nužno je osigurati i političku podršku oporbe, kako u slučaju promjene vlasti ne bi dobili još jednu Strategiju na snazi koja se ne provodi. Naposljetku, pomaci u antikorupcijskoj politici i načinu rada institucija usko su vezani uz krovnu reformu javne i državne uprave koje se također tek sada formulira za razdoblje do 2020. godine, i to zasad bez namjere osiguranja političkog dogovora s opozicijom. Dakle, zabilježen je značajan pomak u procesu osmišljavanja antikorupcijske politike, no krajnji ishodi ovog procesa su i nadalje neizvjesni.

— Zaštita prirodnih i javnih resursa od partikularnih interesa

Prošla Vlada je nekoliko mjeseci prije parlamentarnih izbora na vrhuncu populizma donijela Zakon o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama, kojim se gotovo bez ikakvih kriterija dopušta legalizacija velikog dijela nelegalno izgrađenih objekata. **Nova Vlada nije stanje popravila već je učinila jedan veliki korak natrag te donijela izmjene i dopune ovog Zakona kojim se ukidaju čak i minimalna ograničenja postojećeg Zakona te se omogućava legalizacija na površinama izvan građevinskog područja u zaštićenom obalnom području mora u pojasu do 70 m, na osobito vrijednom poljoprivrednom zemljištu i u zaštićenim šumama.** Problem bespravne gradnje predstavlja ozbiljan i kompleksan problem te ga se ne može riješiti preko noći zakonom koji bi faktički izjednačio sve tipove bespravne gradnje, a upravo se to dogodilo u mandatu ove Vlade.

Slično tome, bivša Vlada je pet mjeseci prije parlamentarnih izbora promijenila Zakon o poljoprivrednom zemljištu te smanjila iznos naknade za prenamjenu poljoprivrednog zemljišta s 50% na 5%, odnosno sa 100% na 10% za osobito vrijedno i vrijedno obradivo poljoprivredno zemljište, i time dodatno povećala prostor za špekulacije sa zemljištem i korupciju prilikom izmjena prostornih planova te omogućila nepovratno uništavanje visoko vrijednog poljoprivrednog zemljišta kao resursa za budući razvoj Hrvatske.

Nova Vlada nije napravila ništa da ukine ove potencijalno koruptivne elemente iz Zakona, čime je dala prešutni pristanak daljnjoj devastaciji poljoprivrednog zemljišta.

Pojedini gospodarstvenici i političari pod izlikom ublažavanja posljedica financijske krize ističu potrebu za privatizacijom tvrtki koje obavljaju javne i komunalne usluge ili upravljaju prirodnim resursima. Ovakvi potezi u pravilu rezultiraju poskupljenjem javnih usluga te prekomjernom eksploatacijom prirodnih resursa. **Privatizacija javnih i komunalnih usluga nije zabranjena, niti Vlada ne pokazuje namjeru da to zabrani. Naprotiv, Vlada želi dati autoceste u koncesiju, čime bi pružanje javne usluge korištenja autocesta zapravo bilo privatizirano na period od idućih 30 – 50 godina.**

S obzirom da privatizacija komunalnih usluga nije zabranjena, u Zagrebu je krajem 2013., usred izdvajanja određenih podružnica iz Zagrebačkog Holdinga, gradonačelnik neizravno najavljivao njihovu privatizaciju, a najčešće je bila spominjana Čistoća, tj. usluga prikupljanja i zbrinjavanja komunalnog otpada.

Stoga i dalje tražimo od Hrvatskog sabora usvajanje Saborske deklaracije o zaštiti javnih i prirodnih resursa kojom bi se ovakav scenarij privatizacije onemogućio.

Zakon o strateškim investicijskim projektima je, nakon devet mjeseci snažnog otpora u obliku kampanje Zelene akcije, Prava na grad, Transparency Internationala, GONG-a i Udruženja hrvatskih arhitekata (a u posljednjoj fazi i uz podršku sindikata), usvojen u Saboru u listopadu 2013. godine. Navedeni Zakon ukida obavezu izrade detaljnih i urbanističkih planova uređenja za strateške projekte i na taj način smanjuje kontrolu gradnje u najosjetljivijim krajolicima Hrvatske te praktički dokida sudjelovanje javnosti u realizaciji projekata. Kriteriji za proglašenje strateških projekata su nejasni i podložni interpretaciji, a o proglašenju strateških projekata gotovo samostalno odlučuje Vlada, bez ikakvih konzultacija s građanima, pa čak i bez konzultacija sa Saborom. Također, za ishođenje potrebnih dozvola i mišljenja propisan je iznimno kratak rok od 15 dana čime se šalje poruka kako su svi postojeći upravni postupci suvišni, a briga o stručnoj utemeljenosti odluka nebitna.

Ministar zaštite okoliša i prirode prošle je godine, najavljujući Zakon o zaštiti prirode isticao kako je njegov prioritet olakšanje investicija, iako je jasno kako bi osnovna svrha ovog zakona trebala biti zaštita prirodnih resursa.

Najveći problem sa Zakonom o zaštiti prirode jest što isti praktički ukida nacionalnu ekološku mrežu. Naime, ulaskom u Europsku uniju ekološka mreža postala je mreža Natura 2000, a ta će mreža pokrivati značajno manju površinu teritorija od ekološke mreže. To u praksi znači kako će brojna područja od nacionalnog značaja biti izdvojena iz procedura Ocjena prihvatljivosti strategija, planova, programa i zahvata, kao primjerice područje rijeke Gacke i područje Srđa. Natura 2000 obuhvaća područja važna za očuvanje vrsta i stanišnih tipova ugroženih na europskoj razini i zaštićenih temeljem Direktive o pticama i Direktive o staništima. Ukinuta nacionalna ekološka mreža trebala je preuzeti isti princip očuvanja, ali dodatno još onih vrsta i stanišnih tipova koji su ugroženi na nacionalnoj razini.

Nakon izmjena tzv. Zakona o legalizaciji bespravne gradnje koji je ukinuo i minimum kriterija koji su onemogućavali legaliziranje najgorih devastacija u prostoru, Zakon o prostornom uređenju i Zakon o gradnji sada omogućuju smanjenje kvalitete budućih legalno izgrađenih zgrada. Primjerice, ukida se idejni projekt koji je važan institut kvalitetnog gospodarenja prostorom, a relativizira se rad povjerenstva za ocjenu arhitektonske uspješnosti i važnost javnih arhitektonskih natječaja.

I za Zakon o zaštiti okoliša, koji je također donesen prošle godine, Ministar je tvrdio kako treba olakšati investicije. Ovaj zakon sadrži odredbu kojom se omogućava da tvrtka, dakle investitor, ima pravo tražiti naknadu obične štete i izmakle koristi od osobe koja je osporavala neku odluku, radnju i propust u vezi sa zaštitom okoliša. Uvjet za to jest da se utvrdi da je podnositelj zahtjeva „zlorabio svoje pravo prema odredbama Zakona o zaštiti okoliša“. Naravno, kriteriji za procjenu zlouporabe nisu nigdje navedeni ni detaljno opisani, te je to stoga ostavljeno tvrtci (investitoru) tj. kasnije sucu na volju da odluči što će ocijeniti zlouporabom.

Početak 2014. Vlada je uputila u saborsku proceduru po hitnom postupku Zakon o šumama koji omogućava da se u šumama posebne namjene grade golf igrališta.

Nakon pritiska Zelene akcije, Zakon je poslan u redovnu proceduru, ali nije održana javna rasprava. U lipnju 2014. Zakon je prošao Vladu, a upravo se očekuje rasprava u Saboru.

Umjesto ostvarenja Programa Vlade u pogledu zaštite prirodnih resursa u ukupnoj gospodarskoj politici, očit je i trend uvođenja tržišnih principa upravljanja prirodnim i javnim dobrima koji kao takav nije dobio podršku većine građana na izborima, a koji ozbiljno ugrožava javni interes i mogućnost države da upravlja razvojem, na korist cijele zajednice i okoliša.

Vezano uz zahtjeve koji se odnose na veća izdavanja za odgojno obrazovni sustav koji će svakom građaninu/ki osigurati jednakopravnost prilikom upisa u vrtiće, škole i visokoškolske ustanove, umjesto u predizbornom programu najavljenih i nužnih povećanja izdvajanja za znanost i visoko obrazovanje, ukupna su izdvajanja u tom području dodatno smanjena.

Platforma 112 je tražila da se obrazovanje prepozna kao strateška investicija ove Vlade te da se proračunsko izdvajanje podigne na razinu prosjeka EU od 5% BDP-a.

Taj je zahtjev bio u skladu s Programom Vlade gdje se obrazovanje i znanost prepoznaje kao “ključna poluga razvoja”, a ciljevi su i “poboljšanje društvenog i materijalnog položaja nastavnika, opremljenosti škola i uvjeta rada”. Prema podacima Eurostata (2010.) udio u BDP-u za obrazovanje u RH je 4,21%. Međutim, prema projekcijama Mreže hrvatskih sindikata za 2014. godinu navedeni udio bi trebao biti 3,05%, a za 2015. 2,95%. Iako Eurostat nema novijih podataka, uvidom u različite izvore evidentno je smanjenje udjela koji ide za obrazovanje iz godine u godinu.

Smatramo kako se ovaj trend mora značajno promijeniti, te treba doći do povećanog izdvajanja sredstava za obrazovanje, posebno u kontekstu donošenja i provedbe nove Strategije znanosti, obrazovanja i tehnologije. Provedba Strategije će zahtijevati značajna sredstva koja nisu predviđena kako u trenutnom proračunu, tako ni u projekcijama.

Smatramo da je RH trebala na razini EU zagovarati izdvajanje proračuna za obrazovanje iz obračuna prekomjernog deficita, za sve zemlje čija su ulaganja i sada ispod prosjeka EU te koje nedostavno prepoznaju obrazovanje kao ključnu polugu održivog razvoja.

Model javno financiranog obrazovanja u izvedbi nove Vlade daleko je od besplatnog obrazovanja kako je ono bilo artikulirano u studentskim prosvjedima 2009. godine i prošlogodišnjem štrajku akademskih radnika. Varirajući u najavama od besplatnog studija za sve redovite studente do besplatnog školovanja za sve redovite i uspješne studente i ova Vlada očito ne namjerava napraviti ništa kako bi se, s jedne strane, zaustavila višegodišnja loša praksa pojedinih hrvatskih fakulteta da samo zbog prihoda od školarina upisuje prekomjeran broj studenata, kao i etički neprihvatljiva financijska penalizacija studenata, odnosno tzv. mogućnost „otkupa neuspjeha“. Najavljenim usklađivanjem upisnih kvota na fakultetima s potrebama tržišta rada, nova Vlada namjerava delegirati kreiranje obrazovnih politika projekcijama, ustvari spekulacijama o budućim gospodarskim trendovima, čime otvara prostor za daljnju redukciju društva primarno na tržište, a sveučilišta

na doslovce tvornice radne snage. **Neprestano promjenjivo tržište nikako ne može biti valjana mjera oblikovanja visokoobrazovnog polja.**

U pogledu uključivanja osoba s invaliditetom u obrazovni sustav formuliranog u 49. zahtjevu Platforme za osiguravanjem podrške i prilagodbe koje će omogućiti odgoj i obrazovanje u redovnom sustavu od predškolskih ustanova pa sve do ustanova visokog obrazovanja za svu djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom sustavna promjena se nije dogodila, već samo niz vrludanja i frustracija. **Akutni problem izostanka modela sustavnog financiranja asistenata u nastavi u praksi rezultira diskriminacijom djece s teškoćama u razvoju koja jedino uz asistenta mogu ostvariti svoje ustavno pravo na osnovno obrazovanje u inkluzivnim uvjetima, što je i međunarodna obveza Republike Hrvatske temeljem Konvencije o pravima osoba s invaliditetom.** Proteklih mjeseci, Ministarstvo obrazovanja je u više navrata mijenjalo model financiranja, svaki put djelujući reaktivno, tek nakon višekratnih prosvjeda djece s teškoćama u razvoju, njihovih obitelji, udruga i stručnjaka. Pritom nije napravilo suštinsku promjenu i ovu vitalnu uslugu utemeljilo na načelu jednake dostupnosti usluge svima u potrebi, temeljem podataka koji zasigurno postoje u sustavu, no očito su rasuti - broja djece s opisom oštećenja, broja asistenata koji su dosad temeljem različitih izvora financiranja uključeni u obrazovni proces te cijene usluge.

Prekidanje ugovora o radu i oduzimanje asistenata u nastavi djeci tijekom školske godine 2014./15. nešto je što svakako možemo očekivati i ubuduće doklegod je na snazi financiranje osobnih asistenata putem inozemnih fondova, donacija ili projektnih sredstava, a ne definiranih stavki iz državnog i lokalnih proračuna za temeljne potrebe odgojno-obrazovnog sustava.

U vezi s ostvarivanjem prava na obrazovanje za djecu s teškoćama u razvoju valja spomenuti i da je Vlada ostala privržena dualnom sustavu osnovnoškolskog obrazovanja – specijalnom i redovnom. To znači da veliki broj djece s teškoćama u razvoju i dalje mora pohađati nastavu u specijalnim školama. Specijalne škole ne osiguravaju djeci s teškoćama u razvoju ni približnu razinu znanja, vještina i sposobnosti koju stječu njihovi vršnjaci bez teškoća u redovnom obrazovnom sustavu. **To predstavlja jedan od korijena buduće socijalne deprivacije i isključenosti kojima je izložen najveći broj osoba s invaliditetom u odrasloj životnoj dobi.**

Vrludanja oko modela financiranja asistenata u nastavi sramotan su indikator da se reforma sustava školstva ali i ukupnog sustava javne uprave jednostavno nije dogodila te da se i u ovom području potpuno odustalo od smjernica zacrtanih u Programu Vlade, zbog čega posljedice ne snose niti političari, niti državni službenici, već isključivo djeca s teškoćama u razvoju, njihove obitelji i zajednice.

4 / Ocjena rada Vlade s obzirom na ravnopravnost i dostojanstvo svih ljudi

*Zaštita i promocija ljudskih prava, posebno prava ranjivih i manjinskih skupina u RH trebala bi biti jedno od primarnih načela u kreiranjima javnih politika. Kako je dio standarda zaštite ljudskih prava ušao u domaće zakonodavstvo kroz proces pristupanja RH Europskoj uniji, očekivali smo od nove vlasti da bez obzira na izostanak pritiska „izvana“ samostalno snažno promovira i poštuje standarde zaštite ljudskih prava, naročito ranjivih i manjinskih skupina u RH. **Stoga smo od nove vlasti tražili provedbu naših 39 zahtjeva usmjerenih na:***

- Unapređenje i dosljednu primjenu antidiskriminacijskih zakonskih odredbi, uključujući i primjenu predviđenih sankcija;
- Unapređenje pravnog i institucionalnog okvira za zaštitu socijalno isključenih građana/ki, naročito u odnosu na obaveze preuzete Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom;
- Uspostavu efikasnih mehanizama ostvarenja radničkih prava;
- Učinkovit i uistinu nezavisan građanski nadzor nad sigurnosnim aparatom: vojskom, policijom i sigurnosno-obavještajnim službama;
- Promociju ljudskih prava i izgradnju mira u vanjskoj politici Republike Hrvatske, kroz međunarodnu razvojnu pomoć.

— Unapređenje i dosljedna primjena antidiskriminacijskih zakonskih odredbi, uključujući i primjenu predviđenih sankcija

U jednom od najosjetljivijih područja suzbijanja diskriminacije, a to je područje rada i zapošljavanja, jedna od najvažnijih antidiskriminacijskih mjera - proporcionalno zapošljavanje manjina u tijelima državne uprave – dovela je do manjeg, no nedostatnog napretka.

Broj pripadnika nacionalnih manjina u tijelima državne uprave i stručnim službama Vlade povećan je 2013. u odnosu na 2012. godinu za 101 osobu, a broj pripadnika nacionalnih manjina u postocima je povećan sa 3,38% na 3,51%. Ipak, treba istaknuti tri ključne činjenice koje ovo povećanje čine nedostatnim napretkom. Prvo, prema Akcijskom planu Vlade za zapošljavanje nacionalnih manjina u razdoblju 2011.-2014., predviđen je udio od 5,5% zastupljenosti manjina te je jasno da taj cilj neće biti ostvaren. Drugo, pripadnici srpske nacionalne manjine i dalje su podzastupljeni s 1253 pripadnika zaposlena u državnoj upravi, što čini 2,38%. Iako je broj Srba povećan u odnosu na 2012. (za 8 osoba), zbog povećanog zapošljavanja (usprkos odredbama o zabrani zapošljavanja) postotni udio Srba smanjen je s 2,40% u 2012.

Treće, iako je u Izvješću o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i o utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2013. godinu za potrebe nacionalnih manjina¹⁶, prikazano povećanje pripadnika nacionalnih manjina u državnoj službi i to za 101 osobu, ako podatke o broju pripadnika nacionalnih manjina u državnoj upravi usporedimo sa stanjem iz 2011., otkrit ćemo da je broj porastao za samo 70 osoba jer je u 2012. zabilježeno brojno otpuštanje nacionalnih manjina (od 301 otpuštenog u 2012. godini, 31 su bili predstavnici nacionalnih manjina ili više od 10%). Za usporedbu, u 2013., temeljem javnih natječaja, primljeno je 624 službenika od kojih je samo 37 bilo pripadnika nacionalnih manjina, što je postotak od samo 5,92%.

Puno ispunjenje Plana prijema pripadnika nacionalnih manjina u državnu službu otežano je time što se on ne odnosi se na novootvorena radna mjesta već samo na upražnjena zbog prestanka službe. Akcijskim planom za provedbu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina 2011.-2014., uspostavljeno je 17 mjera za poticanje predstavljenosti i zapošljavanja nacionalnih manjina na državnom i lokalnom nivou. Od tih 17 mjera čak 8 njih odnosi se na analize i praćenje. Gotovo 50% mjera je određeno samo za analizu stanja, dok se 2 mjere nisu provodile u 2013. godini, a među njima je i mjera „Organizacija regionalnih savjetovanja za pripadnike nacionalnih manjina i predstavnike tijela lokalnih jedinica o ostvarivanju prava pripadnika nacionalnih manjina na odgovarajuću zastupljenost u jedinicama samouprave, s ciljem unapređenja ostvarivanja prava, motiviranja i poticanja pripadnika nacionalnih manjina na korištenje prava zajamčenih čl. 22. st. 2. i 3. Ustavnog zakona“, što smatramo velikim propustom.

Na razini općina, gradova i županija zaposleno je ukupno 313 pripadnika srpske nacionalne manjine, što je za 17 osoba manje nego u 2012. godini u tim tijelima.

Također, od njih 313, samo je 38 njih na rukovodećim pozicijama, odnosno 12%, što govori o tome da pripadnici nacionalnih manjina i dalje trpe diskriminaciju na radnom mjestu i vrlo teško dolaze do napredovanja u službi na lokalnom nivou. Od 78 jedinica samouprave (67 općina i gradova i 11 županija) koje su dužne osigurati zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u svojim upravnim tijelima, to se pravo u cijelosti ostvaruje u njih 56, dok u 22 jedinice nije ostvarena zajamčena zastupljenost.

U 2013. i 2014. godini veliku je pažnju izazvala provedba Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina (UZPNM), te nezadovoljstvo određenih grupa provedbom nekih odredbi tog Zakona. Vlada je počela provoditi Zakon sukladno posljednjem Popisu stanovništva, što je dovelo do postavljanja dvopismenih ploča u Vukovaru. Ipak, cijela je akcija provedena bez pripremnih akcija s lokalnim stanovništvom i javnosti, što je dovelo do prosvjeda u Vukovaru i pokušaja pokretanja referenduma o izmjenama UZPNM u smjeru smanjivanja manjinskih prava i kršenja međunarodnih dokumenata kojih je RH potpisnica. Ova je inicijativa tražila povećanje udjela manjinskog stanovništva na 50% u lokalnoj zajednici a da bi imala pravo na dvojezičnost, što je prvenstveno usmjereno protiv uvođenja srpskog jezika i ćirilnog pisma. Vlada je odugovlačila s prebrojavanjem potpisa

16 Izvješće o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i o utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2013. godinu za potrebe nacionalnih manjina, dostupno na: http://www.uljppnm.vlada.hr/images/16072014/izvjesce_o_provedbi_uzpnm_-_za_2013.pdf

te referendumske inicijative te je daleko ranije trebala uputiti referendumsko pitanje na Ustavni sud kako bi Ustavni sud mogao ocijeniti njegovu (ne)dopuštenost, što se na kraju i dogodilo. U javnom prostoru protekla godina dana obilježena je izljevima bijesa, straha, netrpeljivosti, pa i mržnje spram nacionalnih manjina, i to prvenstveno Srba, uz vrlo malo konstruktivnih odgovora i prilika za dijalog. U svrhu afirmacije interkulturalnosti i dijaloga, Platforma 112 prošlog studenoga pokrenula je inicijativu *SVI MI – za Hrvatsku svih nas*.

Na razini Zakona o suzbijanju diskriminacije nema nikakvih pomaka u pogledu zahtjeva Platforme 112 za ukidanjem odredbi o izuzećima od diskriminacije. Naime, 2012. godine je na snagu stupio Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o suzbijanju diskriminacije. Cilj ovih izmjena je bilo usklađivanje s pravnom stečevinom Europske unije. Među ostalim odredbama, mijenjao se i članak 9. ZSD kojim se nabrajaju moguće opravdane iznimke od zabrane nejednakog postupanja, što je odredba Zakona o suzbijanju diskriminacije koja je u vrijeme donošenja tog zakona 2008. godine bila najproblematičnija, po sudu organizacija civilnog društva. Tim su izmjenama promijenjeni neki uvjeti po kojima se stavljanje u nepovoljniji položaj ne smatra diskriminacijom, ali i dalje ostaju problematične točka 9. koja direktno pogađa strance, odnosno osobe koje nemaju državljanstvo i točka 10. prema kojoj se diskriminacijom ne smatra stavljanje u nepovoljniji položaj pri uređivanju prava i obveza uređenih Obiteljskim zakonom, “a osobito u svrhu legitimne zaštite prava i dobrobiti djece, zaštite javnog morala i pogodovanja braku” koja pogađa izvanbračne i istospolne parove.

Što se tiče zahtjeva za uklanjanjem rodnih stereotipa iz udžbenika, značajnih pomaka nije bilo. Nakon što je osnovano u lipnju 2012. godine, Povjerenstvo za etičku prosudbu udžbenika djelovalo je pukih šest mjeseci, bez konkretnih učinaka, sa zadatkom detekcije i uklanjanja diskriminatornih, stereotipnih i netolerantnih sadržaja te onih informacija koje nisu objektivne ili su neprimjerene za određenu dob učenika. **Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova u svom izvješću za 2013. godinu pak navodi da je provela istraživanje o rodnim aspektima u udžbenicima prirode i društva, prirode i biologije za osnovne škole.** Zaključci tog istraživanja su da je postignut određen napredak, ali postoji značajan prostor za poboljšanja¹⁷.

Međutim, značajan pomak u afirmaciji rodne ravnopravnosti i prava seksualnih manjina ostvaren je donošenjem Zakona o životnom partnerstvu osoba istog spola u srpnju 2014. godine, dvije godine nakon što se na njemu počelo raditi u radnoj skupini pri Ministarstvu uprave.

Zakon o životnom partnerstvu istospolnim parovima osigurava niz prava i obveza, ali se njihov status nije u cijelosti izjednačio s raznospolnom bračnom zajednicom. Pristup i osiguranje niza ekonomskih, fiskalnih, socijalnih, mirovinskih, zdravstvenih i drugih prava koja proizlaze iz zajednice obiteljskog života značajno će poboljšati status i olakšati mnoge stvarne životne potrebe homoseksualnim parovima. **Ostaje međutim simbolička i pravna distinkcija između bračne zajednice i životnog partnerstva, čime se učvršćuje nejednak socijalni status istospolnih i raznospolnih parova u hrvatskom društvu i zakonima.**

17 Vidi na: <http://www.prs.hr/attachments/article/997/Izvjescje%20o%20radu%20za%202013%20Pravobraniteljice%20za%20ravnopravnost%20spolova.pdf>

Posebno će trebati nadzirati i izvještavati o provedbi ovog Zakona na svim razinama, pratiti na koji način se razne institucije (matičari, HZZO, HZMO, Porezna uprava, ustanove zdravstvene skrbi, sudovi...) odnose prema istospolnim partnerima/icama, osiguravaju li im pristup javnim uslugama i pravima pod jednakim uvjetima i na jednak način kao i bračnim drugovima i poštuju li antidiskriminacijske odredbe ugrađene u ovaj Zakon. U pogledu zapošljavanja i radnih odnosa, posebno kod privatnih poslodavaca i u pogledu pristupa tržišnim uslugama (npr. najam stana ili kreditiranje građanstva) trebat će se posvetiti pažnja edukaciji opće javnosti i pojedinih dionika kako bi se izbjegla eventualna diskriminacija istospolnih parova, njihov nejednak tretman, ili kako se zbog bojazni od uvreda, ponižavanja, onemogućavanja napredovanja na radnom mjestu, ne bi ustezali od korištenja prava koja im zakon jamči (npr. plaćeni dopust za sklapanje životnog partnerstva ili pravo na bolovanje).

Zakon o životnom partnerstvu prepoznaje roditeljsku i partnersku skrb za dijete koje živi u toj obiteljskoj zajednici i kojemu je jedan od partnera/ica biološki roditelj. Time RH prepoznaje i dijelom regulira postojeće životne situacije LGBT obitelji s djecom, ali ostavlja i dalje jednog od dva roditelja (onog koji nije biološki) u nepovoljnijem položaju nego da je s djetetom u biološkoj vezi. **Lezbijski i gej parovi ostaju u cijelosti diskriminirani u pravima vezanim za posvajanje djece.**

Ipak, do ove značajne pozitivne promjene koju je donio Zakon o životnom partnerstvu došlo je u negativnom društvenom ambijentu osporavanja prava seksualnih manjina, putem neokonzervativne referendumske inicijative “U ime obitelji” koja je u prosincu 2013. uspjela nametnuti heteronormativnu definiciju braka u Ustav time što je od 35% izašlih birača njih 66% glasalo za takvu definiciju. **Vlada nije uspjela zaustaviti referendum čije pitanje i namjera, te dugoročne posljedice, imaju negativan utjecaj na ostvarenje određenih Ustavnih prava i sloboda.**

Bez obzira na moguću odluku Ustavnog suda na ovo pitanje, smatramo **velikim demokratskim propustom vladajuće većine u Saboru da se to referendumsko pitanje nije uputilo Ustavnom sudu** i dalo mu priliku da primijeni ustavne odredbe o ravnopravnosti na narodnu inicijativu za promjenu Ustava koja onemogućuje pravo na brak homoseksualnim zajednicama za izuzetno dug i neizvjestan period.

Za razliku od životnog partnerstva, u pogledu prilagodbe zakona i podzakonskih akata koji neodgovarajuće tretiraju promjenu spolnog statusa nema zadovoljavajućih pomaka. Ženska soba je sudjelovala u izradi Pravilnika o načinu prikupljanja medicinske dokumentacije te utvrđivanju uvjeta i pretpostavki za promjenu spola i/ili života u drugom rodnom identitetu. Međutim, nakon izrade prijedloga i javne rasprave koja je trajala do 5. svibnja ove godine nemamo nikakvih informacija o tome kako i kada će se proces nastaviti. Zahtjevi Ženske sobe su bili ukidanje Nacionalnog zdravstvenog vijeća i ukidanje prisilne sterilizacije. U praksi u Hrvatskoj nije moguće provesti prilagodbu oznake spola u dokumentima bez medicinske prilagodbe spola, a takav zahvat nije moguće izvesti u Hrvatskoj. Za osobe koje ne žele medicinske zahvate nema nikakve mogućnosti prilagodbe spola u dokumentima. Jedina pozitivna točka u ovom razdoblju bila je odluka Ustavnog suda od 18. ožujka 2014. godine (NN 46/14). Ustavni sud je navedenom odlukom ustvrdio da u Hrvatskoj postoji zakonsko pravo na upis promjene spola u maticu rođenih i u

slučaju «života u drugom rodnom identitetu», odnosno bez promjene spolnog organa operacijom. Iako navedenom odlukom Ustavni sud nigdje nije izrijekom rekao da se tužitelju mora odobriti promjena spola u osobnim dokumentima, naredio je Ministarstvu uprave kao nadležnom da u roku od tri mjeseca donese rješenje o upisu promjene spola konkretne osobe u matične knjige.

Što se tiče zahtjeva koji se tiču uvođenja sustavne edukacije o seksualnim i rodnim manjinama u obrazovni sustav, proteklih nekoliko godina vodila se velika rasprava o uvođenju zdravstvenog odgoja u škole, koja je uvelike podijelila društvo. Zdravstveni odgoj implementiran je u šk. god. 2013./2014. bez većih javnih pritisaka. No, praksa pokazuje da je šteta učinjena te da značajan dio škola ne provodi ZO. Dolaskom novog ministra znanosti obrazovanja i sporta pod maskom «dijaloga» učinjen je zapravo korak unazad samog Ministarstva u smislu popuštanju pritiscima.

Novi ministar Vedran Mornar je imao brojne problematične izjave po pitanju ZO, poput izjava da ne treba inzistirati na nečemu što je Crkvi neprihvatljivo. Ministar se zatim sastao s nadbiskupom Bozanićem, gdje je konstatirano da su Crkvi problemi u Zdravstvenom odgoju **homoseksualnost, rodna ravnopravnost** i kontracepcija. Ako ovo povežemo s rečenicom kojom je rekao da ne treba inzistirati na nečemu što je Crkvi neprihvatljivo, i više je nego očito da bismo se mogli suočiti s velikim izmjenama Zdravstvenog odgoja i praktičnoj eliminaciji seksualne edukacije iz škola odnosno uvođenju apstinencijske i diskriminirajuće seksualne edukacije.

Nadalje, prilikom analize priručnika za Zdravstveni odgoj uočeno je da **postoji određena diskrepancija između Kurikuluma zdravstvenog odgoja i priručnika Zdravstvenog odgoja**. Planirane aktivnosti definirane kurikulumom obuhvaćaju sve važne teme vezane uz rodnu ravnopravnost, seksualnost i prevenciju nasilja. Međutim, problem nastaje kod operacionalizacije kroz predložene aktivnosti u priručnicima gdje je vidljivo da su neke osmišljene aktivnosti daleko od kvalitetne razrade predloženih nastavnih sadržaja. O temi homoseksualnosti, i općenito seksualnih manjina, govori se samo kroz definiciju homoseksualnosti, uzroka homoseksualnosti, veličine populacije i različitim pristupima homoseksualnosti. Priručnik koji bi trebao izgraditi toleranciju i prihvaćanje različitosti i sam doprinosi stereotipizaciji i stigmatizaciji na način da se uz teme vezane uz homoseksualnost često pojavljuje pojam «kontroverzni», a izostaju bilo kakve aktivnosti kojima bi se utjecalo na destigmatizaciju homoseksualnosti i uklanjanje predrasuda i stereotipa prema osobama homoseksualne orijentacije.

Još jedan zahtjev Platforme 112 u kojem nije bilo nikakvih pomaka je i **zahtjev za uvođenjem rodno osjetljivih proračuna na svim razinama javnog upravljanja**, što je vezano i uz manjak iskoraka općenito u pogledu fiskalne transparentnosti i uključivanja građana, što je bio jedan od prioriteta Partnerstva za otvorenu vlast. Na ovom se zahtjevu vidi da se pomaci teško mogu dogoditi ukoliko izostaje fokusirano zagovaranje organizacija civilnog društva. S obzirom na to da su organizacije civilnog društva u ovom području propustile organizirati veće zagovaračke akcije, na ovom se polju nije dogodio pomak.

Nadalje, suprotno Programu Vlade i najavi izmjene Zakona o ravnopravnosti spolova u smislu implementacije kvota na parlamentarnim izborima 2015. godine, do sada nisu učinjeni nikakvi koraci u tom smjeru koji bi se približili zahtjevu Platforme

112 za rodnom ravnotežom na pozicijama odlučivanja, s najmanje 40% podzastupljenog spola. Također prema medijskim natpisima, Vlada RH se usprotivila inicijativi Viviane Reding o kvoti od 40% žena u upravnim odborima javnih poduzeća u EU, no Vlada RH se nikada službeno nije o tome izjasnila.

Što se tiče zastupljenosti žena na izbornim listama, na kandidacijskim listama za županijske skupštine 2013. godine došlo je do porasta na 32% u odnosu na 2009. godinu (2747 kandidatkinja u odnosu na njih 1924, odnosno porast od 4%). **Usprkos rastu broja kandidiranih žena, udio osvojenih mandata u županijskim skupštinama za žene pao je s 23% na 21%.** U gradska vijeća je na razini Hrvatske izabrano svega 17,9% žena, što je pad od gotovo 3% u odnosu na lokalne izbore 2009. godine, dok je čelnicama jedinica lokalne i područne (regionalne samouprave) postalo 40 žena (6,9%), što predstavlja rast u odnosu na 2009. godinu, kada je izabrano 28 žena (4,9%). Ovo je direktna posljedica odustajanja od sankcioniranja političkih stranaka koje ne poštuju rodnu kvotu.

Pri analizi izbornih lista bilo je vidljivo da su kvotu poštivale manje političke stranke ljevice dok su je veće političke stranke, koje osvajaju većinu mandata, ignorirale ostajući na razini iz 2009. godine, ili su čak kandidirale manje žena.

Vezano uz zahtjev za poticanjem većeg sudjelovanja muškaraca u kućnim poslovima i poslovima skrbi o obitelji, uključujući i obavezni roditeljski dopust za muškarce, došlo je do manjeg pomaka.

Novim Zakonom o roditeljskim potporama koji je na snazi od srpnja 2013. godine muškarci i žene u potpunosti su izjednačeni u pravu na korištenje roditeljskog dopusta, uveden je dio roditeljskog dopusta koji mogu koristiti samo muškarci, ali on nije obavezan. Međutim, Vlada RH je propustila učiniti stvarne napore da se muškarci više uključe u poslove skrbi o obitelji, kao što su npr. obavezni roditeljski dopust, kampanje informiranja i poticanje muškaraca zaposlenih u javnoj upravi na korištenje roditeljskog dopusta. Prema izvješću Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2013. godinu porast broja muškaraca koji koriste roditeljski dopust je zanemariv, svega 4,54% ili njih 2.023¹⁸.

U pogledu zahtjeva koji se tiču prevencije i zaštite od nasilja u obitelji također nema pomaka. Vlada u svom mandatu nije radila izmjene Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, no 1. siječnja 2013. godine na snagu je stupio novi Kazneni zakon u kojemu više ne postoji zasebno kazneno djelo nasilničkog ponašanja u obitelji. Brojne organizacije koje rade sa ženama žrtvama nasilja i dalje se protive izbacivanju tog djela iz Zakona. Također, nisu zadovoljne činjenicom da je počinjenje kaznenog djela, ako je počinjeno u obitelji, teže kažnjivo od počinjenja istog kaznenog djela prema drugim osobama. Ministarstvo pravosuđa provodi evaluaciju Kaznenog zakona, u čemu surađuju s organizacijama civilnog društva.

Ministarstvo socijalne politike i mladih nastavilo je s programom sufinanciranja skloništa i sigurnih kuća na način na koji je ono bilo uređeno i u mandatu prošle Vlade, odnosno Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

18 Više na: <http://www.libela.org/sa-stavom/4486-muskarac-na-roditeljskom-dopustu/>

Mreža skloništa, odnosno domova za žene žrtve nasilja nije mijenjana te nije otvoreno niti jedno novo sklonište/dom. Nadalje, ne postoji regulacija sustavnog financiranja savjetovališta i preventivnih aktivnosti, niti naznake da bi se takvo nešto moglo dogoditi kada je u pitanju seksualno nasilje nad ženama (npr. prema Istambulskoj konvenciji u Hrvatskoj bi trebalo biti 12 Centara za žrtve seksualnog nasilja, a postoji samo jedan, u Ženskoj sobi, koji nije sustavno financiran). U posljednje dvije godine iznosi koji se dodjeljuju na natječajima su sve niži (MSPM), a neki natječajni postupci kasne s raspisivanjem (MZOS još nije raspisao natječaj). Natječajne procedure su netransparentne, tj. odgovori koje udruge dobivaju poslije završetka natječaja o tome zašto projekt neće biti financiran ne sadržavaju nikakve konkretne ocjene projekta niti razloge za odbijanje. Nadležno ministarstvo (MSPM) ne daje povratnu informaciju na provedene projekte, niti uključuje organizacije u svoj rad u smislu savjetovanja, mapiranja potreba i slično. **Ukratko, nema sustavnog ili definiranog odnosa prema organizacijama koje pružaju podršku ženama žrtvama nasilja, niti plana ili strategije suradnje.**

Po pitanju zahtjeva koji se tiče omogućavanja svim ženama ostvarivanja prava da odlučuju o vlastitom tijelu i reprodukciji, smatramo da Vlada cjelokupnom području reproduktivnog i seksualnog zdravlja nije pristupila dovoljno sustavno, što za posljedicu ima neodgovarajuću razinu zaštite ženskog reproduktivnog zdravlja. U srpnju 2012. donesen je Zakon o medicinski pomognutoj oplodnji (NN 86/2012). U to doba, osobe koje se bore s neplodnošću polagale su velike nade u novu zakonsku regulativu, koja je nakon tri godine primjene restriktivnog i svjetonazorski uvjetovanog tzv. "Milinovićeva" Zakona o medicinskoj oplodnji, s oplodnjom tri jajne stanice i bez pohranjivanja embrija, obećavala kvalitetnije liječenje, individualizirani pristup te primjenu većine metoda i postupaka koje predstavljaju zlatni standard liječenja neplodnosti u europskim i svjetskim okvirima. Udruge su podržale novi Zakon o medicinski pomognutoj oplodnji, očekujući da će za pacijente i pacijentice donijeti znatna poboljšanja u odnosu na prethodno mračno razdoblje. **Nažalost, očekivanja se nisu ostvarila. Usprkos povoljnijim zakonskim propisima, osobe koje se bore s neplodnošću degradirane su na ljestvici pružanja medicinskih usluga i osiguravanja optimalnog liječenja i ostvarivanja roditeljstva. Ovoga puta suptilnije i bez svjetonazorskih konotacija, ali s namjerom uštede na najranjivijim skupinama, neplodne osobe su se – kao i mnoge druge pacijentice i pacijenti u Hrvatskoj – našle na meti ograničenja kojima se želi pokriti financijske gubitke u zdravstvu.**

Posljedica je pružanje tek privida kvalitetnog liječenja. Problematične točke zakonske regulative, a još više provedbe, jesu ograničenje oplodnje maksimalno dvanaest jajnih stanica (čl. 7. st. 2) i ograničenje prava na one koje imaju dijagnosticiranu neplodnost, a ne na sve žene (čl. 10. st. 2); ograničenje broja postupaka na račun HZZO-a (čl. 10. st. 5) na samo četiri stimulirana i dva prirodna postupka izvantjelesne oplodnje; propisivanje prilaganja posebne izjave o priznavanju očinstva kod izvanbračnih zajednica (čl. 16. st. 4.), iako je izvanbračna zajednica drugim zakonima izjednačena s bračnom; nepostojanje mogućnosti dobivanja odgovarajuće anestezije prilikom bolnih zahvata aspiracija folikula.

Ističemo problem dostupnosti liječenja uslijed smanjivanja iznosa koje HZZO plaća državnim klinikama za pojedini postupak medicinski potpomognute oplodnje što dovodi do potrebe ograničavanja medicinskih usluga i lijekova da bi se postupak mogao pokriti dodijeljenim, nedovoljnim iznosom. Tako je cijena od strane HZZO-a za postupak IVF-a u stimuliranom ciklusu ranije iznosila 15.500 kuna uključujući lijekove, a od svibnja

2013. HZZO izdvaja nešto manje od 8.700 kuna, što u konačnici znači štednju na lijekovima, neadekvatnu stimulaciju, kao i duže liste čekanja na postupak. Mjere štednje na lijekovima za stimulaciju dovele su do smanjenja količine i vrste lijekova koji se primjenjuju, što je pak rezultiralo znatnim padom uspješnosti liječenja. Javljaju se sve duže liste čekanja za stimulirani postupak - u nekim klinikama se čeka i duže od godinu dana. Budući da mogućnost liječenja donacijom spolnih gameta u Hrvatskoj ne postoji, parovi su prisiljeni ići na liječenje u inozemstvo, najčešće u Češku. HZZO je plaćanje takvih postupaka obustavio pa parovi trenutačno idu u postupke isključivo na vlastiti trošak, što znači da moraju izdvojiti oko 4.500 eura po postupku. U konačnici je sve navedeno rezultiralo padom broja trudnoća iz postupaka medicinski potpomognute oplodnje u odnosu na razdoblje dok je na snazi bio tzv. „Milinovićev” Zakon. Žalosna je činjenica da u prijateljskom zakonskom ozračju nije ostvaren pozitivan trend i povećanje broja rođene djece. **Porazna je činjenica da su zbog sadašnjih financijskih ograničenja postizani bolji rezultati u vrijeme ranije važećeg, iako jednog od najrigidnijih zakona o medicinski potpomognutoj oplodnji u svijetu.**

Situacija s prekidom trudnoće također donosi niz praktičnih poteškoća - iako je zakonski dozvoljen, pokazuje se da je prekid trudnoće, iz različitih razloga, teško dostupan ženama u RH. U posljednje vrijeme i u javnost dopire niz slučajeva da se, uslijed prigovora savjesti pojedinih liječnika, ta zdravstvena usluga ne nudi na razini cijele zdravstvene ustanove. Iako Ministarstvo zdravlja ističe da se prekid trudnoće može izvršiti u svakoj bolnici koja ima organiziranu jedinicu za ginekologiju i porodiljstvo, a ravnatelj/ica je dužan osigurati tim spreman obavljati zahvate prekida trudnoće, mehanizmi praćenja i kontrole ne postoje. Ministarstvo zdravlja je izjavilo za potrebe istraživanja udruge CESI da ne postoji ni odjel, ni povjerenstvo, niti ima neka zadužena osoba koja bi se posebno bavila problematikom prekida trudnoće, odnosno provedbom Zakona o zdravstvenim mjerama za ostvarivanje prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece¹⁹. Ovakav stav upućuje ne samo na odricanje nadležnosti i odgovornosti od strane Ministarstva zdravlja, već i na potpunu autonomiju zdravstvenih ustanova u pružanju usluge prekida trudnoće, što u konačnici rezultira ograničenom dostupnošću.

Nadalje, na zahtjev ženskih organizacija da osnuje Povjerenstvo za zdravlje žena koje bi se bavilo unaprjeđenjem javno zdravstvene zaštite žena, Ministarstvo je odgovorilo da u okviru Ministarstva djeluju brojna povjerenstva te ovakvo Povjerenstvo ne bi pridonijelo navedenoj problematici.

Nadležno Ministarstvo također niti na koji način nije reagiralo na akcije neokonzervativnih grupa usmjerenih zabrani pobačaja (npr. 40 dana molitve pred Vinogradskom bolnicom), a nije niti sankcioniralo dr. Čorušića i grupu liječnika koji su ispred Petrove bolnice održali konferenciju za medije kako bi pozvali građane/ke da na referendumu o braku glasuju ZA. Ministarstvo eventualno u najboljem slučaju odgovori na medijske upite vezano uz reproduktivna prava, ali nisu primijećene proaktivne radnje kako bi se osigurala reproduktivna i seksualna prava i zdravlje.

19 Bijelić, N. i Hodžić, A. (2014), *Siva zona: pitanje abortusa u Republici Hrvatskoj*, istraživački izvještaj, Zagreb:CESI, str. 8. Dostupno na: http://www.cesi.hr/attach/_p/prijelom_pitanje_abortusa_hr.pdf

U pogledu našeg zahtjeva koji se tiče ravnomjernog regionalnog razvoja te jednake ekonomske, socijalne i kulturne mogućnosti žena iz urbanih i ruralnih sredina, s posebnom pažnjom prema potrebama pripadnica manjinskih zajednica, došlo je do malog pomaka. Ministarstvo poljoprivrede započelo je s izradom Akcijskog plana za promicanje i unaprjeđivanje uloge i statusa žena u ruralnim područjima. U 2012. godini osnovali su Radnu skupinu radi prikupljanja podataka o ženama u ruralnim područjima, te su tijekom lipnja 2013. godine održane prve javne rasprave o nacrtu Akcijskog plana. No do ovog trenutka taj akcijski plan nije objavljen niti usvojen.

Tražitelji azila, azilanti i stranci pod subsidijarnom zaštitom su također jedna od skupina koje su izrazito ranjive u hrvatskom društvu. Zbog toga se jedan od naših zahtjeva odnosi na žurno donošenje pravedne i uključujuće migracijske i integracijske politike RH kojom će se osigurati funkcionalan sustav podrške i socijalno uključivanje tražitelja azila, azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom te uspostavljanje koordinacijskog tijela zaduženog za integraciju azilanata u hrvatsko društvo. Ova politika trebala bi sadržavati učinkovite mjere za psihosocijalnu podršku, zdravstvenu zaštitu, uključivanje u obrazovni sustav i tržište rada kao i stambeno zbrinjavanje, uz sprečavanje getoizacije. **Nažalost, i ovdje moramo naglasiti da se radi o malim i nezadovoljavajućim pomacima. Naime, donesena je Migracijska politika uz neadekvatno provedenu javnu raspravu. Nije donesena integracijska politika već Akcijski plan za uklanjanje prepreka u ostvarivanju pojedinih prava u području integracije stranaca za razdoblje od 2013. do 2015. godine.** Donošenje ovog dokumenta pokazalo je svu nevoljkost, nerazumijevanje i otpor nacionalnih vladajućih struktura budući da su prioriteti prvenstveno usmjereni na ispunjenje tehničkih zahtjeva i provedbu redovitih poslova nadležnih ministarstava. Također, primjetan je nedostatak konkretnih podataka o financijskim sredstvima za pojedine mjere, rokovima njihove provedbe kao i suradnika te partnera u provedbi istih, a u konačnoj verziji izostale su i mjere poput kontinuiranog poticanja i podupiranja znanstvene i istraživačke djelatnosti u području migracija, posebno azila i neregularnih migracija te rasizma i ksenofobije.

— Unapređenje pravnog i institucionalnog okvira za zaštitu socijalno isključenih građana/ki, naročito u odnosu na obaveze preuzete *Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom*

Jedan od najvažnijih zahtjeva koje smo postavili u ovom području je revizija **postojećeg Plana deinstitucionalizacije** i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u RH i **ubrzana provedba procesa deinstitucionalizacije** koja će dovesti do dokidanja stacionarnih institucija. Iako možemo pozdraviti činjenicu da je Ministarstvo socijalne politike i mladih po prvi puta krenulo s konkretnim mjerama u provedbi procesa transformacije i deinstitucionalizacije domova socijalne skrbi ne možemo po strani ostaviti činjenicu da postoje brojne nepoznanice i nedosljednosti u samom procesu te, kao posebno problematičnu, moramo istaknuti činjenicu da postoji izniman manjak transparentnosti i uključenosti samih osoba s invaliditetom u cijeli proces.

Ocjenu dosadašnjeg tijeka procesa deinstitucionalizacije dao je Human Rights Watch u svom izvještaju o pravima osoba s invaliditetom u Hrvatskoj – *Hrvatska: Zatvoreni i zane-*

*maren*²⁰ temeljen i na ocjeni Udruge za društvenu afirmaciju osoba s duševnim smetnjama Sjaj, Udruge za promicanje inkluzije i Udruge za samozastupanje, članica Platforme 112.

U Izvještaju se ističe da je do lipnja 2014. 11 od 46 državnih institucija započelo proces deinstitutionalizacije, te je 458 osoba s intelektualnim poteškoćama, te 96 osoba s psihosocijalnim poteškoćama preselilo u organizirano stanovanje u zajednici. Međutim, više od 8200 osoba s intelektualnim ili psihosocijalnim poteškoćama smještenih u razne vrste institucija u Hrvatskoj i dalje je lišeno prava na život u zajednici tako da su dosadašnji učinci zanemarivi jer ne dopiru niti do desetine svih osoba isključenih iz života u zajednici. **Zahvaljujući projektnoj podršci Fondacije Otvoreno društvo dosad su se najveće promjene dogodile u Centru za rehabilitaciju Zagreb, Centru za rehabilitaciju Ozalj te Centru za rehabilitaciju Stančić. Mnogi korisnici ovih institucija dobili su priliku napustiti institucije i započeti novi život u zajednici.**

Primjetno je da se domaći program ostvarivanja prava na neovisan život i uključenost u zajednicu uglavnom oslanja na projektna sredstva. **Jasno je međutim da se cijeli program neće moći trajno temeljiti na projektnim sredstvima iz inozemnih donacija te u tom smislu od Ministarstva socijalne politike i mladih očekujemo jasnu i nedvosmisleno opredijeljenost da sustavno zaštiti pravo svake osobe s invaliditetom na neovisan život i uključenost u zajednicu.**

Plan deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi ("Master plan"), koji je hrvatska Vlada usvojila 2011. godine, ne uključuje više od 1800 osoba s intelektualnim i psihosocijalnim poteškoćama koje žive u 24 privatne institucije koje financira država.

Nadalje, „Master plan“ ne pokriva tzv. obiteljske domove i udomiteljske obitelji. Obiteljski domovi su privatne institucije koje pružaju smještaj za do 20 osoba s intelektualnim i psihosocijalnim poteškoćama po domu, dok su odrasle osobe s invaliditetom smještene u udomiteljske obitelji, uglavnom bez njihovog pristanka i uz ograničenu interakciju sa zajednicom. Stoga je pogrešno ovakav tip smještaja smatrati izvaninstitucionalnim oblikom skrbi, kao što to čini Vlada RH u svom „Master planu“. Osobe s psihosocijalnim poteškoćama koje su smještene na dugotrajan boravak u psihijatrijskim bolnicama, bez vlastitog pristanka, također nisu uključene u „Master plan“.

Također upozoravamo na opasnu i neprimjerenu redukciju članka 19. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom koji je bio i ostao pravna i moralna podloga za provedbu procesa deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi. Iako članak 19. Konvencije govori o **pravu na neovisno življenje i uključenost u zajednicu**, u procesu deinstitutionalizacije i transformacije koji se provodi u Hrvatskoj često se običava govoriti samo o **pravu na život u zajednici**. Dok se pravo na život u zajednici može ostvariti i pukim preseljenjem iz institucije u stan u zajednici, stvarni napredak moguć je tek priznavanjem i poštivanjem prava neovisnog življenja i uključenosti u zajednicu baš onako kao je i zapisano u članku 19. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom. U tom smislu smatramo iznimno važnim navesti definiciju institucije koju je dala Kanadska udruga za život u za-

20 Dostupno na mrežnoj stranici Human Rights Watch: <http://www.hrw.org/node/129694>

jednici (Canadian Association for Community Living) a koja kaže da je „Institucija svako ono mjesto gdje su osobe koje su obilježene kao osobe s invaliditetom izolirane, segregirane i prisiljene na zajednički život. Institucija je i svako ono mjesto na kojem ljudi nemaju ili im nije dozvoljena kontrola nad vlastitim životom i svakodnevnim životnim odlukama. Institucija nije definirana isključivo veličinom/brojem ljudi koji su u njoj smješteni“.²¹ Ovo bi trebalo biti upozorenje da treba hitno uključiti same osobe s invaliditetom u cijeli proces deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi, jer bi umjesto nekoliko velikih, po završetku na dosadašnji način vođenog procesa deinstitutionalizacije mogli imati stotine malih institucija koje bi formalno bile u zajednici, ali time ne bi ni najmanje unaprijedili poštivanje ljudskih prava ni poboljšali kvalitetu života osoba s invaliditetom.

Konačno, tražimo od Ministarstva socijalne politike i mladih da ojača financijsku transparentnost cijelog procesa transformacije i deinstitutionalizacije ustanova socijalne skrbi. Posebno apeliramo da Ministarstvo objasni građanima kako će se osigurati financijska stabilnost i održivost nakon što protekne sufinanciranje od strane Fondacije Otvoreno Društvo te koliko je sustav uopće održiv ukoliko jednog dana ne bude mogućnosti subvencioniranog i jeftinog zapošljavanja pomoćnog osoblja.

Jedan od naših zahtjeva ticao se sustavnog reguliranja usluge osobnog asistenta kroz Zakon o socijalnoj skrbi. Iako je bilo naznaka da će se posebnim zakonom regulirati pitanje osobnih asistenata to nije učinjeno, tako da se u ovom području i dalje nastavlja diskriminacija s obzirom na vrstu invaliditeta. Konkretni zahtjev Platforme 112 odnosio se na trenutno ukidanje diskriminacije osoba s intelektualnim teškoćama i osoba s duševnim smetnjama te njihovo izjednačavanje s ostalim skupinama osoba s invaliditetom u postojećem programu pružanja usluge osobnog asistenta. Moramo konstatirati kako u promatranom razdoblju **nije bilo nikakvih pozitivnih pomaka tako da te, i dalje isključivo osobe s najtežim tjelesnim invaliditetom i osobe kod kojih postoji kombinacija tjelesnog i osjetilnog invaliditeta, mogu podnijeti zahtjev za odobravanje usluge osobnog asistenta. Osobe s intelektualnim i mentalnim teškoćama, kao ni osobe s isključivo osjetilnim invaliditetom, nemaju mogućnost apliciranja za dobivanje podrške osobnog asistenta, što po našem mišljenju predstavlja diskriminaciju ove populacije.** Ministarstvo socijalne politike i mladih nažalost ne vidi ništa sporno u nastavku ovakve prakse te i dalje tvrdi da zbog formalno proceduralnih razloga ovakvo njihovo postupanje ne može biti tretirano kao uskraćivanje prava niti kao diskriminacija.

Određene pomake vidimo u ostvarivanju zahtjeva koji se tiče usklađivanja Obiteljskog zakona u dijelu koji govori o poslovnoj sposobnosti i skrbništvu, sa člankom 12. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, na način da se postojeći sustav skrbništva i oduzimanja poslovne sposobnosti zamijeni sustavom podrške u odlučivanju. Usvajanjem novog **Obiteljskog zakona** (NN 74/14) kojeg je izradilo Ministarstvo socijalne politike i mladih, **hrvatsko je zakonodavstvo doživjelo pozitivne izmjene, ali je i dalje ostalo privrženo sustavu zamjenskog odlučivanja** što je u suprotnosti sa zahtjevima koji proizlaze iz *Konvencije o pravima osoba s invaliditetom* (MU 6/07, 3/08 i 5/08). **Pohvalno je da je do drugog čitanja predlagatelj omogućio priznanje očinstva i davanje pristanka na priznanje očinstva neovisno o stupnju lišenja po-**

21 Dostupno na mrežnoj stranici Inclusion Europe, u okviru *Position paper on independent living*: http://www.inclusion-europe.org/images/stories/documents/PositionPapers/PP_Community-living.pdf

slodne sposobnosti, što je potpuno u skladu s Konvencijom. U određenom dijelu **uveđene su mogućnosti anticipiranog planiranja**, a značajno su poboljšane i odredbe koje se tiču medicinskih postupaka gdje treba pozdraviti uvođenje sudske kontrole. Nadalje, poboljšane su procesne odredbe u postupcima za djelomično lišenje poslovne sposobnosti u skladu s *Konvencijom o ljudskim pravima i temeljnim slobodama*.

Pohvalno je da je Vlada RH odlučila osigurati i 46 milijuna kuna za revizijske postupke u periodu od 1. siječnja 2015. do 1. siječnja 2020. kako bi se djelomično ili potpuno vratila poslovna sposobnost za više od 16000 ljudi u Hrvatskoj kojima je ta sposobnost potpuno oduzeta.

S druge strane, izrazito negativno ocjenjujemo činjenicu da je Ministarstvo socijalne politike i mladih odbacilo prijedloge Pravobraniteljice za osobe s invaliditetom i organizacija civilnog društva za omogućavanje podrške u odlučivanju za osobe s invaliditetom kojima se djelomično vraća poslovna sposobnost. Bez prava na podršku u odlučivanju **postoje veliki rizici de će vraćanje poslovne sposobnosti ostati tek na razini pukog formalnog čina** bez stvarne nove mogućnosti za samostalno odlučivanje. Drugi negativan scenarij, koji je vrlo izgledan bez priznavanja prava na podršku u odlučivanju, je taj da osoba koja je trenutno u potpunosti lišena poslovne sposobnosti i koja objektivno nije u stanju samostalno brinuti o sebi i svojim interesima u procesu revizije automatski povratu dio svoje poslovne sposobnosti. Povratom dijela poslovne sposobnosti za tu osobu nerazmjerno rastu rizici i odgovornosti jer ona sad ima obvezu samostalno odlučivati o situacijama o kojima jednostavno nije u stanju odlučivati bez tuđe pomoći. **Završnim tekstom Obiteljskog zakona Ministarstvo socijalne politike i mladih odbilo je priznati pravo na podršku takvim osobama što nosi značajan rizik za sve osobe koje su trenutno u potpunosti lišene poslovne sposobnosti i potencijalno značajno umanjuje razinu njihove pravne zaštite.**

Usvajanjem novog Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama (NN 76/14) kojeg je izradilo Ministarstvo pravosuđa, učinjene su velike promjene u pristupu prema osobama s duševnim smetnjama.

Pozitivnih pomaka u ovom području ima nekoliko. Prvo, koncept lišenja poslovne sposobnosti odvojen je od aktualne sposobnosti osobe s duševnim smetnjama da daje pristanak na medicinske postupke. Drugo, zabranjeno je zamjensko odlučivanje (roditelja ili skrbnika) o pristanku na primjenu elektrokonvulzivne terapije i sudjelovanju u biomedicinskim istraživanjima. Nadalje, uvedena je kategorija “smještaja bez pristanka” kako bi se osobama lišenim poslovne sposobnosti ili onima koje nisu sposobne dati pristanak na smještaj u psihijatrijsku ustanovu osigurala neposredna sudska zaštita njihovog prava na osobnu slobodu, a proširene su i ovlasti sudova radi sprječavanja proizvoljnog postupanja prema osobama s duševnim smetnjama. Uveden je i institut prisilnog liječenja neubrojive osobe na slobodi u skladu s odredbama Zakona o kaznenom postupku. Isto tako, smanjene su indikacije za primjenu mjera prisile u psihijatrijskoj ustanovi ili ustanovi socijalne skrbi, a uveden je i sudski nadzor za primjenu mjera prisile. **Posebno ističemo važnost novog instituta “obvezujuće izjave” (anticipirana naredba) što svakome omogućava da unaprijed odredi “osobu od povjerenja” koja za njega može u slučaju potrebe donositi**

odluke o medicinskim postupcima u psihijatrijskom tretmanu. Konačno, promijenjena je nadležnost Povjerenstva za zaštitu osoba s duševnim smetnjama koje ima proširenu ovlast odobravati i nadzirati provođenje biomedicinskih istraživanja, a zakonom je određen i sastav kako bi se spriječila dominacija medicinske struke i naglasila zaštita prava osoba s duševnim smetnjama (5 liječnika psihijatar, 4 pravnik, 1 socijalni radnik i 1 predstavnik udruge za zaštitu prava osoba s duševnim smetnjama). Radi promjene paradigme prema osobama s invaliditetom gdje se sve više napušta medicinski model i usvaja ljudskopravaški i socijalni model, određeno je da se Povjerenstvo više ne osniva pri Ministarstvu zdravlja već pri Ministarstvu pravosuđa.

U ovom je razdoblju usvojen i novi Zakon o udrugama gdje su učinjena poboljšanja u vezi položaja osoba lišenih poslovne sposobnosti s pozitivnim učinkom po društveno uključivanje i građanski angažman. Ograničenje za osnivanje udruge i dalje postoji, no samo ako se radi o osobi kojoj je poslovna sposobnost ograničena u dijelu sklapanja pravnih poslova, jednako tako može i zastupati udruhu, čime je Zakon o udrugama usklađen s Obiteljskim zakonom koji prepoznaje samo institut djelomičnog lišenja poslovne sposobnosti. Također, poboljšana je i dio koji se tiče sudjelovanja osoba lišenih poslovne sposobnosti na skupštini udruge.

Zaključno, unatoč pozitivnim promjenama u odnosu na osobe lišene poslovne sposobnosti, Vlada RH nije u potpunosti spremna preuzeti obaveze koje proizlaze iz međunarodnog prava. To se ponajviše odnosi na zahtjeve iz čl. 12. *Konvencije o pravima osoba s invaliditetom*. Iako možemo pozdraviti napuštanje instituta potpunog lišenja poslovne sposobnosti, zakonodavac i dalje zadržava institut djelomičnog lišenja te sposobnosti. **Poslovna sposobnost građana i nadalje se tradicionalno regulira obiteljskim zakonodavstvom, iako je to pitanje općeg građanskog prava, zbog čega se i nadalje zadržava patronizirajući pristup, kao da je osobama s invaliditetom uvijek i jedino mjesto u obitelji i pored nekoga tko je dužan o njima skrbiti. Unatoč prijedlozima Pravobraniteljice za osobe s invaliditetom i organizacija civilnog zakonodavac, protivno čl. 12. *Konvencije*, propušta regulirati oblike neformalne i formalne podrške za osobe s invaliditetom koje imaju poteškoća pri donošenju odluka,** a niti ne razumije u dovoljnoj mjeri promjenu paradigme prema osobama s invaliditetom zbog čega miješa sustav skrbništva (zamjenskog odlučivanja) sa pružanjem podrške, što je problem koji je vidljiv na globalnoj razini i na kojega upozoravaju Ujedinjeni narodi.

— Uspostava efikasnih mehanizama ostvarenja radničkih prava

U pogledu radničkih prava, zasigurno najznačajniji događaj u mandatu ove Vlade je novi Zakon o radu koji je Sabor donio 15. srpnja 2014. Taj zakon, u odnosu na prethodni koji također nije bio zadovoljavajući, predstavlja odmak od proklamirane socijaldemokratske politike vladajuće stranke, zapisane i u Programu Vlade i degradaciju radničkih prava radi tobožnjeg podizanja konkurentnosti gospodarstva.

Ženska fronta za radna i socijalna prava, mreža koja okuplja ženske sindikalne grupe, ženske organizacije i udruge za ženska ljudska prava, aktivno je upozoravala na nedostatke novog Zakona o radu. **Najspornije točke novog Zakona zasigurno su one koje direktno potiču nesigurne oblike rada kao što su rad na određeno, agencijski rad i *outsourc-***

ing, odnosno prijenos ugovora o radu. Poticanje ovakvih oblika rada za posljedicu ima rušenje cijene nadnice, smanjenje mogućnosti sindikalnog organiziranja, povećanje poslovne i egzistencijalne nesigurnosti, kreditne nesposobnosti i slično.

Nadalje, rješenja vezana uz rad na određeno vrijeme u suprotnosti su s dosadašnjom zakonskom odredbom o ugovoru o radu na neodređeno vrijeme koja propisuje da se “ugovor o radu sklapa na neodređeno vrijeme, osim ako ovim Zakonom nije drugačije određeno”.

Iako je rad na određeno propisan kao izniman oblik ugovaranja rada, u praksi je udio novozaposlenih prešao 90%. Direktiva Europskog vijeća 99/70 ugovor o radu na neodređeno vrijeme propisuje kao temeljni i opći način rada te upozorava na potrebu sprječavanja i kažnjavanja zlorabe instituta rada na određeno. U hrvatskom ZOR-u takvih mjera nema, već se zakonsko rješenje pomiče prema relativiziranju zakonskih uvjeta pa se iznimke za zasnivanje takvog radnog odnosa sada pravdaju i “nekim drugim objektivnim razlozima”.

Iznimno je problematičan i dio koji se odnosi na agencijski rad koji ovim Zakonom više nije ograničen na izvanredne slučajeve povećanog opsega rada, određene sezonske poslove i slučajeve zamjene privremeno odsutnog radnika/ice, čime se otvara prostor za privremeno zapošljavanje na uobičajenim redovnim radnim mjestima. Štoviše, agencijski radnici po novom **Zakonu ne moraju imati jednaku cijenu i uvjete rada kao matični radnici pa bi stoga poslodavci mogli sve više koristiti tu vrstu rada kao jeftiniju.** Posljedično, takva primjena agencijskog rada mogla bi dovesti do generalnog rušenja cijene radne snage.

Nadalje, treba istaknuti da naš zahtjev koji se tiče zaštite žena od diskriminacije na tržištu rada i u radnoj sredini nije ni u najmanjoj mjeri ispunjen. Položaj žena u svijetu rada u 2013. godini i dalje je ostao nepovoljan. Štoviše, iz godine u godinu težina recesije čini sve vidljivijom strukturalnu složenost nepovoljnog položaja žena na hrvatskom tržištu rada. U najtežem položaju su mlade žene, zbog dvostruke diskriminacije – temeljene na spolu i dobi.

Iako je diskriminacija temeljem spola prilikom selekcijskog postupka za određeno radno mjesto kažnjiva novčanom iznosom od 31.000 do 60.000 kuna, poslodavci svakodnevno diskriminiraju kandidate i kandidatkinje bez ikakvih posljedica. Prema izvješću Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2012. godinu, najveći broj žena koje su na tržištu rada doživjele neku od vrsta spolne diskriminacije (temeljem trudnoće i obaveza prema djeci), čak 34,1%, suočilo se s neproduživanjem ugovora o radu. Od 176 ispitanica koje su se našle u situaciji u kojoj im nije produžen ugovor o radu, njih 63,6% smatra kako im je poslodavac uskratio produženje ugovora o radu jer su zatrudnile ili koristile roditeljska prava²².

Takve diskriminatorne prakse vode do nemogućnosti financijskog osamostaljenja te ekonomske ovisnosti mladih žena, ili o roditeljima, ili o partnerima. Sve ove i druge podatke Ženska fronta za radna i socijalna prava predočila je i Ministarstvu rada i mirovinskog

22 CESI (2014), „Što donosi novi Zakon o radu? Analiza nacrtu prijedloga iskaza o procjeni učinaka Nacrta prijedloga Zakona o radu“, dostupno na: http://www.cesi.hr/attach/p/primjedbe_na_nacrt_iskaza_zor-a-2.pdf

sustava i inspektoratu rada, ali na razini politika i sustava nisu učinjeni nikakvi pomaci. Dapače, prijedlog novog Zakona o radu u mnogočemu će dodatno otežati položaj žena u svijetu rada.

Novim člankom 34. Zakona o radu izravno se diskriminiraju žene za vrijeme trudnoće i roditeljskog dopusta. Propisuje se da i tim zaštićenim kategorijama ugovor o radu automatizmom po sili zakona prestaje u slučajevima: smrti poslodavca fizičke osobe, prestankom obrta po sili zakona ili brisanjem trgovca pojedinca iz registra, odnosno tijekom provedbe postupka likvidacije. Dakle, zaštićene kategorije ovakvom se odredbom nalaze u težem položaju nego ostali radnici/ce kojima ugovor o radu neće po sili zakona prestati u navedenim situacijama. Nadalje, u **okviru zaštite dostojanstva radnika/ca od uznemiravanja i spolnoga uznemiravanja novim ZOR-om (čl. 134) dodatno se štiti poslodavce**, tako da se izrijekom navodi kako, ako pravomoćnom sudskom odlukom bude utvrđeno da nije povrijeđeno dostojanstvo radnika/ca, poslodavac može zahtijevati povrat isplaćene naknade za vrijeme u kojemu je radnik/ca prekinuo rad radi uznemiravanja i spolnoga uznemiravanja, što će obeshrabrili brojne žene na podnošenje prijave.

Što se tiče zahtjeva o **pojednostavljanju i učinkovitijoj provedbi odredbi o prilagodbi radnih mjesta** u Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom, vidljiv je nedostatan pomak. Novi je Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom usvojen prije godinu dana i uveo je mnoge pozitivne novine (NN 157/13), a tijekom pripreme provedene su izuzetno široke konzultacije s organizacijama civilnog društva. Zakon je proširio krug poslodavaca obveznika kvotnog zapošljavanja te uveo financijsko kažnjavanje onih poslodavaca koji ne poštuju svoje obaveze u pogledu zapošljavanja osoba s invaliditetom. Barem formalno je priznato pravo na rad uz podršku na otvorenom tržištu rada te su postavljeni temelji za osnivanje Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom koji bi trebao unaprijediti trenutno neučinkoviti sustav profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja osoba s invaliditetom. Međutim, Ministarstvo rada i mirovinskog sustava već je u proceduru uputilo njegove izmjene koje dijelom idu na štetu osoba s invaliditetom jer se sada pak proširuje krug poslodavaca na koje se ne odnosi obveza kvotnog zapošljavanja osoba s invaliditetom, što uključuje i predstavništva stranih pravnih osoba u RH. Ipak, moramo konstatirati da veliki broj ključnih odredbi u Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji stupa na snagu tek 1. siječnja 2015. godine, dok istovremeno u praksi vidimo povećanje nezaposlenosti osoba s invaliditetom. **To bi moglo ukazivati da se radi o već poznatoj situaciji normativnog optimizma u kojoj imamo fantastična zakonska rješenja koja u realnosti nažalost ne proizvode pozitivne učinke.**

Što se tiče povezanog zahtjeva za sustavnim financiranjem usluge **radnih asistenta** za sve osobe s invaliditetom, novi Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom predvidio je mogućnost da osoba s invaliditetom temeljem mišljenja centra za profesionalnu rehabilitaciju ostvari pravo na podršku stručne osobe (asistenta) u zapošljavanju. Kako je i ovo jedna od odredbi Zakona koje stupaju na snagu tek 1. siječnja 2015. u praksi još uvijek ne postoje sustavno financirani radni asistenti koji bi pomagali zaposlenim osobama s invaliditetom u izvođenju radnih dužnosti i zadataka. **Tek je za vidjeti hoće li se osigurati i financijska sredstva za provedbu ove zakonske odredbe ili će se pak mijenjati zakon, kao odgovor na manjak financija.**

Platforma 112 je tražila i ukidanje svih odredbi Zakona o socijalnoj skrbi i Zakona o mirovinskom osiguranju kojima se **penaliziraju zaposlene osobe s invaliditetom** na način da im se smanjuje razina socijalne zaštite. **Osobe s invaliditetom koje koriste neku od usluga u sustavu socijalne skrbi i dalje su cjelokupnom imovinom dužni sudjelovati u podmirivanju troškova te usluge što čini neisplativim rad mnogim osobama s invaliditetom.** Naime ako osoba s invaliditetom koja koristi uslugu smještaja uspije pronaći posao ona će s cjelokupnim iznosom svoje plaće morati sudjelovati u pokrivanju svoga smještaja. Kako je cijena usluge smještaja najčešće značajno veća od iznosa koji osoba s invaliditetom može zaraditi – osobi najčešće od plaće koju zaradi ne ostaje baš ništa. Slično rigidnost prepoznamo i u propisima iz mirovinskog sustava koji reguliraju pitanje nasljeđivanja obiteljske mirovine. Osoba koja se zaposli te tim činom pokazuje da je sposobna za samostalan život i rad, gubi pravo nasljeđivanje obiteljske mirovine nakon smrti roditelja. **Unatoč brojnim upozorenjima organizacija civilnog društva da ove odredbe odvrćaju veliki broj osoba s invaliditetom od traženja posla te da tako izravno ekonomski štete cijelom društvu, ove mjere su i dalje na snazi i trenutno ne postoje naznake da će se uskoro promijeniti.**

Platforma 112 je tražila redefiniranje pravila Agencije za osiguranje radničkih potraživanja u slučaju stečaja kako bi se radnicima nadoknadila potraživanja u punom iznosu, uz pozicioniranje države na mjesto vjerovnika prema stečajnom dužniku. Unatoč tome što je Zakon o osiguranju potraživanja u slučaju stečaja poslodavca dopunjavao 2013. (NN 80/13), do ove suštinske promjene koja bi zaštitila egzistenciju niza radničkih obitelji nije došlo. Uz one nomotehničke, dvije manje sadržajne promjene se odnose na mogućnost nasljeđivanja potraživanja, ali isto tako i na obavezu povrata uplata agenciji ukoliko plaća kasnije ipak bude isplaćena. I dalje stoji odredba da se naknade isplaćuju samo unutar minimalne plaće, a ne u punom iznosu ugovorene plaće, kako smo tražili i što jedino smatramo pravednim. **Srodan sindikalni prijedlog SSSH - osnutak tzv. Jamstvenog fonda - koji bi radnicima jamčio zarađene plaće koje nisu isplaćene, a država bi potom, kao vjerovnik vodila postupak naplate od poslodavca, nije prihvaćen.**

Do određenih pozitivnih promjena je pak došlo u vezi s našim zahtjevom za uspostavom specijaliziranih odjela na sudovima koji bi se bavili isključivo radnim pravima. To je tema kojom se intenzivno bavio još tijekom prethodne Vlade Savez samostalnih sindikata Hrvatske.

Temeljem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o područjima i sjedištima sudova (NN 84/11), od 1. siječnja 2012. djeluje Općinski radni sud u Zagrebu koji je preuzeo sve radne sporove koji do kraja prethodne godine nisu bili pravomoćno okončani pred Općinskim građanskim sudom u Zagrebu. Osnivanje drugih radnih sudova na području RH je izostalo, no na drugim općinskim sudovima, gdje su za to postojali uvjeti, osnovani su specijalizirani odjeli za radne sporove. Ovime je postignut pomak u bržem rješavanju radnih sporova, a time i učinkovitije zaštite prava radnika i provedbe sudskih odluka. U Zagrebu je došlo do značajnog skraćivanja u trajanju radnih sporova u prvoj instanci.

Međutim, problem je što se žalbeni postupci vode pred Županijskim sudom, gdje nije došlo ni do kakvog pomaka, tako da u čestim slučajevima žalbe jedne strane

opet završavamo na prosječnom trajanju radnog spora od oko 3 godine, i to u gradu s najvećom brojem sporova. U većini drugih gradova, gdje su formirani posebni odjeli za radne sporove, radi se o uglavnom formalnoj promjeni jer su i ranije postojali suci koji su bili više-manje specijalizirani za radne sporove. No s druge strane, duljina trajanja radnih sporova i jest bila prvenstveno problem u Zagrebu i Splitu, dok sudovi u manjim gradovima nisu opterećeni tako velikim brojem predmeta pa je trajanje postupka i prije bilo kraće.

Konačno, ova Vlada nije uspjela uspostaviti učinkovite mehanizme provedbe Zakona o radu, kroz djelovanje Državnog inspektorata i izricanje sankcija za poslodavce koji prikrivaju radne odnose. Umjesto njegova jačanja, od 1. siječnja 2014. Državni je inspektorat rasformiran, a inspektori su raspodijeljeni na nekoliko ministarstava, a sve u svrhu veće efikasnosti. **Međutim, time je stvorena situacija strukturalnog sukoba interesa - ministarstvo nadležno za provedbu zakona nije primjereno da istovremeno i izravno nadzire tu provedbu, zbog čega se protiv takve odluke bunio SSSH.** K tome, ukidanje Državnog inspektorata i preraspoređivanje inspektora po 4-5 ministarstava uzrokovalo je privremenu konfuziju oko procedura i nefunkcionalnost inspekcije rada. **Prema informacijama koje je uspio prikupiti SSSH, čini se da u praksi inspekcijskog nadzora nad poslodavcima nije došlo do bitnih promjena,** i dalje je broj inspektora rada nedostatan. Dok čelništvo Inspektorata rada tvrdi da je došlo je do poboljšanja u pogledu redovitosti početnih izvida, ostaje problem ukupne obrade slučajeva koja zahtijeva koordinaciju u provjeri podataka s drugim službama. Egzaktnije usporedbe i ocjene bit će i moguće tek usporedbom pokazatelja rada bivšeg Državnog inspektorata za 2013. (čiji izvještaj još nije objavljen) i pokazatelja učinaka novog inspektorata rada za 2014. godinu.

Iz kontakta sa žrtvama kršenja radničkih prava pak znamo da mnoge velika poduzeća i dalje ostaju „ispod radara“ Inspektorata rada te se otvara pitanje postoji li prešutna kategorija „nedodirljivih“, naročito među najvećim poslodavcima u sektoru trgovine i medija.

— Učinkovit i uistinu nezavisan građanski nadzor nad sigurnosnim aparatom: vojskom, policijom i sigurnosno-obavještajnim službama

Vlada je po ovome pitanju učinila male, ali nedovoljne korake koji bi doveli do uistinu učinkovitog nadzora. Najveći problem i dalje ostaje nemogućnost direktnog građanskog nadzora Operativno-tehničkog centra što je jedna od ključnih prepreka u učinkovitom nadzoru. Nadalje, nije došlo ni do reforme Vijeća za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija, te se i dalje Vijeću brane istupi u javnosti, ne mogu postupati po indicijama na moguće povrede ljudskih prava niti se očekuje od vijećnika koji rade nadzor nad mogućom povredom ljudskih prava od strane agencija da imaju iskustvo i znanje iz zaštite ljudskih prava.

Transparentnost financiranja sigurnosno-obavještajnog aparata također nije povećana a posebno zabrinjava činjenica da proračun Vojno-sigurnosno obavještajne agencije i dalje nije poznat javnosti. Odustalo se i od veće transparentnosti rada saborskog Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost koji je ostao gotovo jedini saborski odbor bez vanjskih članova.

Određen, mada nedostatan napredak ostvaren je u građanskom nadzoru nad radom policije putem Vijeća za građanski nadzor nad primjenom pojedinih policijskih ovlasti koje će nadzirati tajne mjere prikupljanja podataka od strane policije. Nažalost propuštena je prilika da se uspostavi učinkovito Vijeće budući da ono nema nadležnosti za izravan nadzor Operativno-tehničkog centra, niti za nadzor nad tajnim mjerama koje provodi PNUŠKOK. **Posebno zabrinjava da kriterij za članstvo u Vijeću nije iskustvo u zaštiti ljudskih prava.** Uz ovo Vijeće treba istaknuti zabrinjavajuću činjenicu **kako je građansko Povjerenstvo za rad po pritužbama u MUP-u izvijestilo u svom godišnjem izvještaju saborskom Odboru za ljudska prava i prava nacionalnih manjina da ne može pravovremeno i učinkovito raditi na brojnim pritužbama građana na policiju zbog manjka kapaciteta.** Nažalost Vlada nije učinila ništa da osnaži Povjerenstvo.

Konačno, i u svojoj trećoj godini mandata **Vlada nije izradila Strategiju nacionalne sigurnosti RH** – krovni dokument koji bi omogućio izradu kvalitetnijih strateških, sektorskih politika vezanih uz nacionalnu sigurnost, i to unatoč najavi njezine izrade još na proljeće 2012.

— Promocija ljudskih prava i izgradnja mira u vanjskoj politici Republike Hrvatske, kroz međunarodnu razvojnu pomoć

U mandatu ove Vlade vidljiv je načelan zaokret u prioritetima vanjske politike RH prema zaštiti ljudskih prava, razvoju civilnog društva i međunarodnoj razvojnoj suradnji. Uz vidljive iskorake, ipak, ova politika se ne provodi do kraja konzistentno, posebice u vezi s osjetljivim političkim pitanjima.

Kao pozitivni iskorak ističemo da se Republika Hrvatska u kontekstu Ujedinjenih Naroda, strateški zauzima za jače sudjelovanje sa svojim civilnim kapacitetima u mirovnim misijama UN-a. Međutim takav pristup može kao efekt imati marginalizaciju UN-ovih mirovnih misija ukoliko se vojna pomoć preusmjeri isključivo na misije NATO-a i obrambene politike EU. U 2014. godini nastavljeno je smanjenje financijskog raskoraka između vojne i razvojne komponente vanjske politike, što je u skladu sa zahtjevima Platforme 112. To je posljedica smanjenja broja vojnika u Afganistanu, ali i značajnije uplate u fondove EU koji su namijenjeni razvojnoj suradnji.

RH je jasnije definirala vanjsku politiku razvojne suradnje u čiju su implementaciju uključene i organizacije civilnog društva te se u trećoj godini za njih uspio raspisati i natječaj za projekte međunarodne razvojne suradnje, s definiranim teritorijalnim i programskim prioritetima. To su osnaživanje uloge žena u zemljama pogođenima nasiljem i sukobima, prijenos iskustva post-konfliktne demokracije i tranzicije te zaštita ljudskih prava (pomirenje, psihosocijalna potpora žrtvama sukoba, zapošljavanje razvojačenih branitelja itd.), na području Jugoistočne Europe, Sjeverne Afrike i Bliskog istoka, Ukrajine, Afganistana i Mjanmara te Subsaharske Afrike, u sektorima zdravstva, obrazovanja, razvoja civilnog društva i gospodarskog razvoja. MVEP je krenuo i s provođenjem istraživanja o poslijeratnim iskustvima demokratske transformacije unutar RH koja bi se mogla koristiti u politici razvojne suradnje.

Bosna i Hercegovina i dalje ostaje primarna primateljica razvojne suradnje koja je na žalost i dalje prvenstveno usmjerena na Hrvate u BiH, što ukazuje na miješanje politike podrške Hrvatima u inozemstvu i politike podrške društvima u razvoju, na štetu potonje politike. Ipak, tijekom 2014. godine ovo se stanje polako počelo mijenjati, u smjeru djelotvornijih i pravednijih ulaganja u razvoj BiH. RH se uključila u koordinaciju međunarodnih donatora za BiH, sredstva se koncentriraju u opsežnije projekte s definiranim ishodima. **I dalje je potrebno raditi na boljem razumijevanju međunarodne razvojne suradnje, tj. njene razlikovnosti od pomoći dijaspori.**

MVEP je nastavio na jačanju jedinice za Međunarodnu razvojnu suradnju i na jačanju koordinacije između različitih tijela državne uprave. I dalje je zamjetna velika autonomija i nekoherentnost u pristupu pojedinih ministarstava i njihovih projekata koji su u suprotnosti s deklariranom vanjskom politikom RH. Tu se posebno izdvaja sufinanciranje opremanja i rada Hrvatskog dokumentacijskog centra Domovinskog rata u Bosni i Hercegovini sa sjedištem u Mostaru. Ovaj projekt provodi Ministarstvo branitelja i sam projekt nije usklađen s prioritetima vanjske politike RH koju provodi MVEP.

Jedan od **primjera nekoherentnosti u pristupu promociji međunarodnih standarda zaštite ljudskih prava, što je 87. zahtjev Platforme 112**, jest i zaostala, a kako se čini i zaboravljena obveza RH da preda izvještaj UN-ovom odboru za ekonomska, socijalna i kulturna prava (CESCR) još davne 2006. godine, a da u pripremu uključi nevladine organizacije putem širokog javnog savjetovanja.

Isto tako, kao što smo naveli u dijelu Izvještaja o javnim savjetovanjima, osjetljiva pitanja hrvatske vanjske politike - poput donacije vojne opreme protiv Asadovog režima u Siriji, ili pak *policy* prijedloga RH na razini EU o pristupu ustavnoj reformi u BiH, da ne govorimo o stavu RH spram akutnih kršenja ljudskih prava u našem neposrednom susjedstvu, Orbanovoj Mađarskoj - nisu predmet javne rasprave, unatoč deklariranoj otvorenosti spram organizacija civilnog društva koja se i iskazuje u području međunarodne razvojne suradnje.

5/ Ocjena rada Vlade s obzirom na nasljeđe rata, suočavanje s prošlošću i izgradnju mira

Ne jednom su u Hrvatskoj neriješene traume i podjele iz prošlosti zatrovale odnose i unazadile kvalitetu života budućim generacijama. Smatramo da je dužnost cijelog društva takav obrazac prekinuti. Da bismo to postigli, smatramo nužnim dosljedno i nepristrano suočavanje s prošlošću - nešto za što je koji put potrebna hrabrost, a gotovo uvijek je znak demokratskog odrastanja društva. Stoga smo od nove vlasti zahtijevali konkretna poboljšanja u obliku 11 zahtjeva, usmjerenih na:

- Učinkovito i neselektivno istraživanje i procesuiranje ratnih zločina;
- Rasvjetljavanje sudbine svih nestalih u ratovima na području bivše Jugoslavije;
- Preuzimanje odgovornosti od strane države za nastale štete, neovlaštena ulaganja, stambeno zbrinjavanje i rješavanje statusnih i radno-pravnih pitanja žrtava ratnih djelovanja.

U godini u kojoj je RH postala punopravna članica EU potpuno je zaustavljen proces pomirenja. U Hrvatskoj se uništavanjem dvopismenih ploča krajem 2013. i u prvim mjesecima 2014. godine iskazivala netrpeljivost prema srpskoj manjini. Interes javnosti za procesuiranjem počinitelja ratnih zločina sve je manji. U teškoj gospodarskoj situaciji, korupcijske afere i vijesti o postupcima protiv sve većeg broja visokopozicioniranih osoba dominiraju javnim prostorom. Pojedini problemi prenose se iz ranijeg razdoblja, kao što su brojni slučajevi neprocesuiranih zločina počinjenih miniranjem kuća građana srpske nacionalnosti, njihove sustavne deložacije, slabo (tek iznimno) procesuiranje pripadnika hrvatskih postrojbi za zločine koji nisu rezultirali smrtnim posljedicama, kao i neprijavlivanje, pa posljedično i neprocesuiranje, zločina počinjenih silovanjem. I nadalje zabrinjava veliki broj neprocesuiranih zločina, kako u slučajevima u kojima su počinitelji pripadnici srpskih, tako i u slučajevima u kojima su pripadnici hrvatskih postrojbi, tim više što se protokom vremena sve teže prikupljaju podaci o počinjenim zločinima i počiniteljima.²³

— Učinkovito i neselektivno istraživanje i procesuiranje ratnih zločina

U protekle tri godine nije došlo do pomaka vezanih uz naše zahtjeve za pokretanjem istraga i procesuiranjem svih slučajeva ratnih zločina te za pokretanjem novih kaznenih postupaka u slučajevima u kojima su sudovi pogrešno primijenili Zakon o oprostima na kaznena djela ubojstva za koja postoji sumnja da se radilo o ratnim zločinima. Dovršavaju se prethodno započeti postupci u kojima su pogrešno primijenjeni zakoni o oprostima, primjerice za ubojstvo Mihajla Šeatovića i drugih u studenom 1991. godine u Novskoj, a novih postupaka nema. Po pitanja tužbe za ratne zločine koji se odnose na zločine počinjene u Zapadnoj Slavoniji 1991., a koju je podnio Srpski demokratski forum, još se provode istražne radnje, tri godine nakon podnošenja tužbi.

Temeljem uvida Centra za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek, *Documente* – Centra za suočavanje s prošlošću i Građanskog odbora za ljudska prava koji sustavno prate ovu problematiku, nema pomaka niti po velikoj većini povezanih zahtjeva Platforme 112 vezanih uz suočavanje s prošlošću. Zakon o ništetnosti određenih pravnih akata pravosudnih tijela JNA, bivše SFRJ i Republike Srbije nije ukinut unatoč njegovoj apsurdnosti i štetnosti koju su istakli predstavnici današnje vlasti još dok su bili u opoziciji. I nadalje ne postoji odredba o automatskom ukidanju zastupničkog imuniteta za teška kaznena djela, uključujući ratne zločine i organizirani kriminal. Procedura nije pokrenuta za osnivanje Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o svim žrtvama rata (REKOM), donošenje Nacionalnog programa i Zakona o osnivanju fonda za obeštećenje svih žrtava rata.

Pomaci su vidljivi s obzirom na zahtjev za jačanjem regionalne suradnje pravosuđa u cilju raščišćavanja neutemeljenih optužnica iz ranih devedesetih, sprječavanja nekažnjivosti počinitelja te učinkovitog procesuiranja ratnih zločina. Međutim, konačni rezultati koji bi ukazali žrtvama i njihovim obiteljima da je pravda dosežna i dalje uvelike izostaju. Usporedbom s podacima DORH-a s kraja 2011. i 2012. godine, ostvaren je određeni napredak u razmjeni predmeta, odnosno prihvaćanju zahtjeva za progonom

23 Izvještaj *Nalazi i preporuke za razdoblje 1. srpnja 2013. – 30. lipnja 2014.* koji su pripremili *Documenta* – Centar za suočavanje s prošlošću, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek, Građanski odbor za ljudska prava dostupan je na: <http://www.documenta.hr/assets/files/objave/Sudjenja-za-ratne-zlocine---nalazi-i-preporuke--01-07-2013-30-06-2014-2.pdf>

i optuženjima od strane srbijanskog tužiteljstva. Unatoč statistici koja ukazuje na bitan napredak u razmjeni informacija i dokaza između Hrvatske i Srbije, pojedini pravosudni dužnosnici ukazuju na čestu neažurnost u suradnji i izražavaju sumnju u dobronamjerno postupanje. Komparirajući podatke DORH-a s početka i kraja 2013. godine, u tom razdoblju nikakvog napretka u suradnji s nadležnim tužiteljstvom u Crnoj Gori nije bilo.

U siječnju 2013. godine, nakon višegodišnjih pregovora i nekoliko odgoda, potpisan je Protokol o suradnji između Tužiteljstva BiH i Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije (TRZ), a u lipnju 2013. godine i Protokol o suradnji u procesuiranju počinitelja ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i zločina genocida između DORH-a i Tužiteljstva BiH.

Kako bi se poboljšala komunikacija između tužiteljstava u regiji, tijekom 2013. godine određeni su i imenovani časnici za vezu u tužiteljstvima u Hrvatskoj, Srbiji i BiH. Počinitelji ratnih zločina zlorabili su dvojna državljanstva, jer RH i BiH ne izručuju vlastite državljane drugim državama, pa su počinitelji bijegom iz države u kojoj su počinili zločine izbjegavali procesuiranje. **No nakon potpisivanja Protokola o suradnji sredinom 2013. iz BiH su dostavljeni prvi predmeti u Hrvatsku i Srbiju, kako bi se u ovim državama procesuirali počinitelji ratnih zločina. Protokol je otvorio put ka efikasnom procesuiranju počinitelja zločina. Na temelju dostavljenih predmeta u Hrvatskoj su započele istrage protiv trojice osumnjičenih za zločine počinjene na području Hercegovine.**

Učinkovit progon počinitelja sve više ovisi o suradnji između pravosudnih tijela država u regiji, ali i od spremnosti svjedoka za svjedočenjem, odnosno njihovog povjerenja da će se u drugim državama regije provesti pravični postupci i neselektivno procesuirati neposredni počinitelji i zapovjedno odgovorne osobe.

Iako je srbijansko tužiteljstvo podignulo optužnicu protiv petorice okrivljenika za zločin počinjen u Sotinu, ukidanje prvostupanjske presude za zločin počinjen u Lovasu, neprimjereno niske kazne zlostavljačima u logoru Morinj te neprocesuiranje visokih vojnih i političkih struktura u Srbiji i Crnoj Gori na svjedoke zasigurno djeluje demotivirajuće²⁴.

Značajni pomaci su se pak dogodili u osiguranju prijevoza žrtvama svjedocima. U izvještaju za 2012. godinu o paćenju ratnih zločina *Documenta*, CZMOS i GOLJP naveli su da svjedoci, vrlo često starije životne dobi i s prebivalištem u ruralnim sredinama, s javnim prijevozom nepovezanim s gradovima u kojima se provode postupci, nisu bili u mogućnosti osigurati prijevoz i doći na sud. Preporučili smo da Ministarstvo pravosuđa Samostalnom sektoru za podršku žrtvama i svjedocima ili odjelima za podršku koji djeluju na sudovima osigura vozila i sredstva koja bi omogućila svjedocima dolazak na sudove.

24 *Ibid.*

U veljači 2013. godine ministar pravosuđa donio je odluku kojom se Sektoru u svrhu sigurnog prijevoza svjedoka omogućava korištenje vozila Ministarstva pravosuđa. O odluci su obaviješteni djelatnici odjela i suci županijskih sudova²⁵.

Priznavanje prava i obeštećenja za sve civilne žrtve rata

U proteklih dvadeset godina sve zakonodavne inicijative u vezi obeštećenja civilnih žrtava rata bile su nedovoljne zbog čega su mnoge žrtve, neovisno o njihovoj nacionalnosti, ostale bez odgovarajuće podrške, stoga se zalažemo za hitno donošenje nacionalnog programa i posebnog zakona²⁶. Civilno stradanje u našem društvu treba biti prepoznato i kompenzirano. Civili nisu akteri rata, njih je sukob zatekao i oni trpe posljedice - neovisno o tome na kojoj su se strani rata zatekli i od čijeg su oružja stradali, oni nikako ne mogu biti agresori.

Slijedi opis nekoliko slučajeva civilnih žrtava rata. Vukovarac Mladen Mrkić, inženjer agronomije i direktor kooperacije u lokalnom poljoprivrednom gigantu Vupiku, 31. srpnja 1991. oko 15 sati vraćao se s posla. Ispred zgrade u kojoj je stanovao dočekale su ga uniformirane osobe, prisilile ga da uđe u automobil bez registarskih oznaka i odvezle do zgrade stožera Teritorijalne obrane, na čijem čelu je tada bio Tomislav Merčep. “Redovito sam u kontaktu s Ivanom Grujićem iz Uprave za zatočene i nestale osobe, prisustvovala sam sastanku Ive Josipovića, Borisa Tadića i Jadranke Kosor u Vukovaru 2010. godine, ali rezultata još uvijek nema”, kaže Vukovarka Radojka Mrkić, koja vjeruje da je njen suprug bačen u Dunav kao i ostali građani srpske nacionalnosti ubijeni u Vukovaru u ljeto 1991. “Nekoliko ubijenih ekshumirano je i identificirano u Novom Sadu, a tijela ostalih rijeka je najvjerojatnije izbacila na obalu kod Iloka, nakon čega su sahranjeni negdje u Vukovaru”, objašnjava Mrkić i dodaje da slučaj nije željela rješavati na sudu. “Jednostavno ne mogu zamisliti da se tužim sa svojom državom. Bilo bi mi bolno da se nakon silnih godina još moramo povlačiti i po sudovima. Jedino čemu se nadam je da ću što prije pronaći kosti svog supruga i u miru ga pokopati. **Radojka Mrkić nema status civilne žrtve rata.**

Vukovarka Iva Radić već 21 godinu traga za svojim ocem. Radić je dijete iz braka Srpkinje i Hrvata koji nije sudjelovao u ratu. Kada je počeo rat u Vukovaru, obitelj Radić odlučila je otići u izbjeglištvo. “Otac Mijo imao je rodbinu u Splitu koja mu je telefonski poručila da možemo doći jedino on i ja bez majke i njenih kćeri iz prvog braka. Nakon toga smo svi otišli kod tete u Srbiju, no uskoro smo se ipak odlučili na povratak u rodni grad. Po povratku u Vukovar, vojska JNA zaustavila nas je kod zgrade Velepromet, gdje je bio uspostavljen zatočenički objekt, jer smo trebali potvrdu s kojom smo mogli stići do kuće. Kada su vidjeli da je s nama otac, koji je bio invalid s distrofijom mišića, izveli su nas iz auta, a majku i sestru, koja je tada već bila punoljetna, odveli su na ispitivanje.

25 Izvještaj *Praćenje suđenja za ratne zločine za 2013. godinu* koji su pripremili *Documenta*, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek, Građanski odbor za ljudska prava, dostupan na: http://www.documenta.hr/assets/files/Izvjestaji%20sudjenja/2013_godisnji_hr.pdf

26 Izvještaj *Pravo civilnih žrtava rata u Hrvatskoj na reparacije* *Documente* dio je obimnijeg višegodišnjeg rada na podršci civilnim žrtvama rata u Hrvatskoj, dostupan na: http://www.documenta.hr/assets/files/publikacije/Izvjestaj_Pravo-civilnih-zrtava-rata-u-Hrvatskoj-na-reparacije_2013_Final.pdf

Nakon nekoliko sati došli su do oca i mene i rekli da njega, budući da je invalid u kolicima, ne mogu ispitati u Veleprometu, nego da će taj razgovor obaviti u Negoslavicima. Nakon mirne reintegracije očev nestanak prijavili smo Crvenom križu, a prilikom jedne ekshumacije majka i ja smo išle na prepoznavanje, ali bezuspješno”, kaže Radić. “Kada je rat završio shvatila sam da opet ‘ne valjamo’. Prije im je smetalo što je otac Hrvat, a sad im je smetalo što je majka Srпкиnja”, prisjeća se danas dvadesetdevetogodišnja Iva Radić, koja se s devetnaest godina odlučila preseliti u Švicarsku, a trenutno živi u Beogradu. Kako kaže, zbog svega što je proživjela, danas više ne želi nositi ničiju nacionalnost ni vjeroispovijest.

Iva Radić još uvijek traga za svojim ocem, nema status civilne žrtve rata.

Đorđe Gunjević, nekadašnji pomoćnik povjerenika Vlade RH za zdravstvo i socijalnu skrb za područje Pakraca 1991. godine organizirao je evakuaciju 400 bolesnika i osoblja pakračke bolnice, zbog čega je 2010. odlikovan Redom Danice hrvatske. Gunjevića su prvo zatočile srpske paravojne postrojbe u logoru Bučje, a potom su ga zatočili i mučili pripadnici hrvatskih postrojbi u Pakračkoj Poljani, gdje ga je osobno ispitivao Tomislav Merčep, optužen kao bivši zapovjednik pričuvnog sastava MUP-a za pljačku, odvođenja i ubojstva srpskih civila sa zagrebačkog, kutinskog i pakračkog područja. Kuća Đorđa Gunjevića u Pakracu je zapaljena, zbog čega je od države zatražio odštetu. Rezultat? Žalba je bila odbijena, predmet je bio na Vrhovnom sudu, a država je od Đorđa Gunjevića potraživala 97.000 kuna parničnih troškova. Tek u ožujku 2013. Državno odvjetništvo RH ga obavještava da su troškovi parničnog postupka otpisani temeljem odluke Vlade RH-a o “otpisu tražbina troškova parničnog postupka dosuđene RH u određenim postupcima”. Slučaj Đorđa Gunjevića je tek iznimka, dok su brojne druge civilne žrtve rata morale platiti troškove parničnog postupka u punom iznosu ili im prijeti ovrha.

Vezano uz naš zahtjev za povećanjem učinkovitosti rada Uprave za zatočene i nestale kako bi se ubrzalo rasvjetljavanje sudbine svih nestalih u ratu, nije bitno povećan intenzitet traganja, no važna je novost da se vrše i ekshumacije i identifikacije osoba ubijenih u drugom svjetskom ratu i nakon njega²⁷.

Potruga za nestalima i dalje ostaje izuzetno važna za njihove obitelji koje imaju pravo na informaciju o tome što se dogodilo, kao osnovu za izlazak iz traume, ali i ostvarenje drugih prava civilnih žrtava rata. Još je uvijek nepoznata sudbina 1628 osoba, a proces ekshumacija na poznatim lokacijama nedopustivo je spor.

U pogledu našeg centralnog zahtjeva za donošenjem odluke kojom se RH odriče naplate parničnih troškova od svih tužitelja koji nisu uspjeli sa zahtjevima za naknadom štete zbog smrti bliske osobe, došlo je do malih, nezadovoljavajućih pomaka u odnosu na kritične potrebe. Vlada RH je na sjednici održanoj 25. travnja 2013. donijela Uredbu o kriterijima, mjerilima i postupku za odgodu plaćanja, obročnu otplatu duga te prodaju, otpis ili djelomičan otpis potraživanja (NN52/13) koja je stupila na snagu 11. svibnja 2013. Ona nije na zadovoljavajući način riješila problem. Brojnim članovima obitelji usmrćenih, većinom srpske nacionalnosti, koji su izgubili parnice u kojima su od RH tražili

27 Izvještaj *NALAZI i PREPORUKE za razdoblje 1. srpnja 2013. – 30. lipnja 2014.* koji su pripremili Documenta, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek, Gradanski odbor za ljudska prava, dostupan na: <http://www.documenta.hr/assets/files/objave/Sudjenja-za-ratne-zlocine---nalazi-i-preporuke--01-07-2013-30-06-2014-2.pdf>

naknadu nematerijalne štete zbog usmrćenja svojih bližnjih, neće biti otpisana obveza plaćanja parničnog troška, jer neće ispunjavati stroge imovinske kriterije propisane za otpis duga.²⁸

Što se tiče zahtjeva Platforme 112 za procesuiranjem, priznavanjem prava te uspostavljanjem sustava zaštite i odštete za žene žrtve ratnog silovanja, došlo je do pomaka na normativnoj razini, i to po prvi put u protekla dva desetljeća. Pohvalno je što je sredinom ožujka 2014. Ministarstvo branitelja predstavilo prijedlog Zakona o pravima žrtava seksualnog nasilja u Domovinskom ratu, prema kojemu bi žrtve trebale ostvariti pravo na psihosocijalnu i zdravstvenu pomoć, besplatnu pravnu pomoć, rehabilitaciju i pravo na novčanu naknadu. No, pitanje naknada žrtvama tek bi se uredilo posebnim zakonom, koji bi se donio u roku od godinu dana od donošenja predloženog. Novac bi se osigurao iz posebne fondacije, odnosno sredstva iz državnog proračuna i donacija, a zahtjevi za ostvarivanjem prava podnosili bi se u roku od pet godina od dana stupanja na snagu predloženog zakona. **Međutim, do trenutka pisanja ovog izvještaja, Zakon još nije usvojen, niti su poznati provedbeni mehanizmi.**

Nažalost, žrtve seksualnog nasilja samo su jedan dio korpusa civilnih žrtava. Nakon donošenja najavljenog Zakona nužno mora uslijediti i donošenje zakona ili paketa zakona kojima bi se regulirao status i omogućilo obeštećenje svih kategorija civilnih žrtava rata, među kojima su i roditelji ubijene djece, zatočenice i zatočeniči logora, žrtve granatiranja, mina, stradali na radnom mjestu za vrijeme radne obveze.²⁹

U listopadu 2014. godine ministar branitelja Matić najavio je donošenje upravo takvog zakona u cilju ravnopravnosti svih civilnih žrtava rata, u duhu Ustava RH, slikovito pojasnivši da za to napokon ima političke volje, mada ne i novca, u široko citiranom ali i žestoko napadanom intervjuu za časopis **Novosti**: „Ako su Ivanka i Jovanka ranjene od iste granate, ne može jedna ostvarivati prava, a druga ne. Za mene je svaka civilna žrtva ista, bez obzira na to kako se zove, i zato pripremamo novi zakon. Dok smo tu ja i ova Vlada, svaka će žrtva biti jednako tretirana (...) Posebno sam ponosan što će nakon donošenja zakona svim građanima, bez obzira na nacionalnost, konačno biti priznat status civilne žrtve ako su pretrpjeli neko zlo, a to ljudima puno znači. Tu nema novca, ali ima priznanja. Sljedeći korak je obeštećenje, a ono će biti u skladu sa situacijom u društvu. Moram naglasiti da kada je bilo novca, nije bilo volje, a sada ima volje, ali nema novca. Znam da se sve vrti oko novca, ali mi ćemo napraviti zakon koji je provediv. Možda bih ispao heroj da kažem da će svi dobiti po deset milijuna kuna, ali znam da taj novac neće dobiti. Moramo biti realni u zahtjevima.“³⁰

28 Izvještaj *Praćenje suđenja za ratne zločine za 2013. godinu* koji su pripremili Documenta, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek, Građanski odbor za ljudska prava, dostupan na: http://www.documenta.hr/assets/files/Izvjestaji%20sudjenja/2013_godisnji_hr.pdf

29 Izvještaj *Nalazi i preporuke za razdoblje 1. srpnja 2013. – 30. lipnja 2014.* koji su pripremili Documenta, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek, Građanski odbor za ljudska prava, dostupan na: <http://www.documenta.hr/assets/files/objave/Sudjenja-za-ratne-zlocine---nalazi-i-preporuke--01-07-2013-30-06-2014-2.pdf>

30 Saša Kosanović, „Stop razvrstavanju žrtava“, intervju s Predragom Matićem, ministrom branitelja, *Novosti*, br. 775, 24. 12. 2014. Dostupno na: <http://snv.hr/tjednik-novosti/775/stop-razvrstavanju-zrtava/>

Bez obzira na ove hrabre poruke koje po prvi puta tako jasno izgovara predstavnik izvršne vlasti, a koje u potpunosti odražavaju zahtjeve Platforme 112, još uvijek nije jasno kakav se ritam pripreme zakona očekuje, s kojim sredstvima te u kojem opsegu prava, osim što je ministar pozvao sve zainteresirane dionike da u tom procesu sudjeluju. Pritom treba uzeti u obzir da ulazimo u posljednju godinu mandata ove Vlade te da je ministar Matić, i to upravo zbog svojih mirotvornih poruka, izložen snažnim kritikama i zahtjevima za ostavkom od strane dijela udruga branitelja, koje pak podržava i dio desne opozicije. **Stoga su politička i tehnička izvedivost nužno dugoročne politike obeštećenja svih civilnih žrtava rata pod ogromnim upitnikom, posebice naš zahtjev za operacionalizacijom, putem Nacionalnog programa i Zakona o osnivanju fonda za obeštećenje svih žrtava rata.**

— **Preuzimanje odgovornosti od strane države za nastale štete, neovlaštena ulaganja, stambeno zbrinjavanje i rješavanje statusnih i radno-pravnih pitanja žrtava ratnih djelovanja.**

Ključni slučajevi neovlaštenog ulaganja u imovinu još uvijek nisu riješeni.

Slučaj Milice Miladinović još uvijek nije riješen niti je ona obaviještena o bilo kakvim naporima Vlade da na miran način riješi ovo pitanje. Odgovor koji je Vlada uputila Europskom sudu za ljudska prava u slučaju Miladinović putem Ureda zastupnice pri ESLJP vrvi netočnim i nepotpunim podacima. Primjerice, navod da je spor kojime je Milici Miladinović dosuđena odšteta zbog uništenja nekretnine na Vrhovnom sudu u fazi revizije, dok je točno da je u fazi revizije postupak privremenog korisnika protiv Milice Miladinović kojim je njemu dosuđeno 300 000 kuna naknade za troškove ulaganja u nekretninu. Isto tako odgovor Vlade sadrži gotovo cinične primjedbe poput sljedeće: “Vlada osporava da je Milica Miladinović bila 1991. izbačena od strane vojne policije, (zajedno sa mužem) iz svog stana na kojem su imali stanarsko pravo, *jer gospođa Miladinović nije tada takav postupak prijavila policiji i nije se policiji požalila!*”³¹ Svatko imalo upućen u zbivanja 1991. i deložacije Srba u Zagrebu zna da je policija itekako za njih znala, da ih je vojna/specijalna policija provodila i da je svaka prijava takvoj policiji mogla završiti samo s još strašnijim posljedicama po prijavitelje. Ovakvom odgovoru prethodile su ponude Vladi da se slučaj riješi nagodbom jer je evidentno da će kao i u drugim sličnim slučajevima država spor izgubiti. U tijeku su pregovori o nagodbi.

Ipak, u lipnju 2014. dogodio se važan, dugo očekivan normativni iskorak - donesen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o područjima posebne državne skrbi (NN 76/14) koji se fokusirao na slučajeve neovlaštenog ulaganja u imovinu. Izmjene i dopune Zakona očito su donesene pod pritiskom nevladinih organizacija i EU jer se dijelom referiraju na obaveze koje je RH trebala ispuniti još tijekom predpristupnog procesa ili neposredno nakon ulaska u EU. **Time je država napokon pokazala spremnost da riješi ovo pitanje, usprkos kašnjenju većem od desetljeća. Naime, novim člankom 5. propisuje se da će RH vlasniku nekretnine predložiti sklapanje nagodbe u slučajevima sudskih postupaka pokrenutih od strane privremenih korisnika imovine protiv vlas-**

31 Predmet Europskog suda za ljudska prava br. 31588/12.

nika kojima je imovina vraćena u svrhu naknade uloženi sredstava. Temeljem nagodbe, vlasnici nekretnina izuzimaju se od obveze povrata sredstava nenaplaćenih tražbina i troškova parničnog i ovršnog postupka, a RH preuzima na sebe plaćanje nenaplaćenih tražbina i troškove parničnog postupka, podnosi se zahtjev za brisanje zabilježbi založnih prava na nekretninama vlasnika, a može se predložiti zamjena nekretnine. Nagodbu u ime RH, sklapa Državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje uz prethodno mišljenje nadležnoga državnog odvjetništva.

Uzevši u obzir činjenicu da je potrebna i prethodna suglasnost DORH-a za zaključivanje slučaja i da će vjerojatno biti potrebno novo vještačenje nekretnina, kao i usklađivanje ugovora o zamjeni nekretnina, potrebno je vidjeti kako će se odvijati stvarna implementacija ovih odredbi, posebice što u proteklih pet mjeseci otkad su nove odredbe na snazi nije bilo većih pomaka u rješavanju slučajeva neovlaštenih ulaganja u imovinu. Također u navedenim izmjenama i dopunama propisuje se zaustavljanje ovršnih postupaka vezanih za povrat uloženi sredstava za obnovu ili prodaju ratom razrušenih kuća te povrat sredstava prikupljenih ovrhama, no u izmjenama zakona, država ponovno uvodi obavezu useljavanja u obnovljeni objekt u roku od 90 dana te zabranu prodavanja obnovljene nekretnine u roku od 10 godina, što je i dovelo do potrebe da se izmijeni zakon. Mijenjanje zakona na način da se ukidaju posljedice diskriminatornih odredaba, pa ih se ponovo vraća u zakon, više je nego apsurdno. Članak 3. kojim se uređuje članak 14. Zakona o posebnoj državnoj skrbi, trebalo bi u cijelosti brisati.

Vezano uz zahtjev za konvalidacijom mirovinskog staža, nije bilo nikakvih pomaka. Građanima s bivših okupiranih područja RH i dalje nije omogućeno priznavanje mirovinskog staža na temelju izjave svjedoka, u slučajevima kad nisu u mogućnosti pribaviti druga dokazna sredstva zbog okolnosti uzrokovanih Domovinskim ratom.

Pitanje stanarskih prava i nositelja stanarskih prava i dalje je opterećeno problemima koji su isti više od 20 godina. Ova kategorija trpi nepravdu od 1996. godine kada je donesen Zakon o najmu stanova (NN91/96) kojim je stanarima u nominalnom vlasništvu sa stečenim stanarskim pravom oduzeto stečeno stanarsko pravo i njihov status je pretvoren u podstanarski položaj. Kada govorimo o vraćanju stanarskog prava, značajna je i Presuda Ustavnog suda (br. U-I-697 /1995, Zagreb od 29. siječnja 1997.) koja do danas nije provedena. Tom presudom Ustavnog suda već 1997. trebalo se dobiti pravo na otkup stanova za osobe sa stanarskim pravom u nominalnom vlasništvu. Da se provela Presuda Ustavnog suda bila bi izbjegnuta diskriminacija koju uporno provodi zakonodavac. U odnosu na druge nositelje stanarskog prava kojima je bio omogućen otkup stanova temeljem stanarskog prava, nositelji stanarskog prava na diskriminirajući način dovedeni su u poziciju da ne mogu otkupiti svoje stanarsko pravo koje je Ustavom SR Hrvatske iz 1974. bilo izjednačeno i zaštićeno s ostalim nositeljima stanarskog prava u društvenom vlasništvu. **Ova Vlada, kao i sve prethodne, nije ispoštovala Odluku Ustavnog suda, donesenu prije punih 16 godina³² da najmodavac može otkazati ugovor najmoprimcu samo ako je osigurao drugi useljivi stan, pod uvjetima za stanovanje koji nisu nepovoljniji za najmoprimca.** Ustavni sud je dao šest mjeseci da zakonodavac uredi tu prazninu, a 2007. godine Ustavni sud je Izvješćem U-X 2191/2007 ponovio zahtjev da zakonodavac ispravi nepravdu s obzirom na kršenje ustavnog

32 U-I-762/1996 i dr. od 31. ožujka 1998.; U – I -697/1995 od 29. siječnja 1997.

načela jednakosti svih pred zakonom. Međutim, zakonodavac te obveze nije ispoštovao; naprotiv sudi se neustavno i po nezakonitom zakonu i stanare izbacuje na ulicu.

Problem stanarskih prava, zbog svoje kompleksnosti vezane uz raspad bivše države, snosi i međunarodne konzekvence te je riješena i međunarodnim Ugovorom o pitanjima sukcesije potpisanim u Beču 2001. od strane država sljednica bivše Jugoslavije. Aneks G Bečkog ugovora jasno navodi da će se sva pokretna i nepokretna imovina i stečena prava u nekoj državi sljednici, na koju su građani ili druge pravne osobe SFRJ imali pravo na dan 31. prosinca 1990. priznati, te će biti zaštićena i vraćena od te države u skladu s utvrđenim standardima i normama međunarodnog prava, bez obzira na nacionalnost, državljanstvo, mjesto boravka ili prebivalište tih osoba. Nadalje se navodi da će se domaće zakonodavstvo svake države sljednice glede stanarskog prava primjenjivati podjednako na osobe koje su bile državljani SFRJ i koje su imale to pravo, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi. Također, svi ugovori sklopljeni od strane građana ili drugih pravnih osoba SFRJ do 31. prosinca 1990., uključujući one sklopljene s javnim poduzećima, poštovat će se bez diskriminacije. Države sljednice omogućit će izvršavanje obveza na temelju takvih ugovora tamo gdje je izvršenje takvih ugovora bilo spriječeno raspadom SFRJ.

Podsjećamo da je Zakonom o potvrđivanju ugovora o pitanju sukcesije RH i formalno preuzela sve obaveze iz dotičnog ugovora, ali ih ne ispunjava i time krši međunarodni ugovor. Pitanje Aneksa G i dalje je tabu tema u hrvatskom pravosuđu iako sudovi u Zadru i okolici donose presude temeljem aneksa G u slučajevima kada su osobe koje potražuju povrat imovine hrvatske nacionalnosti. Međunarodne implikacije ovog problema na Generalnoj skupštini UN-a održanoj 30. prosinca 2010. iznijela je specijalna izvjestiteljica za stanovanje Raquel Kolnik u poglavlju D u izvještaju o kršenju ljudskih prava stanara sa stanarskim pravom u vlasništvu i konfisciranoj imovini u Hrvatskoj³³. U međuvremenu je RH postala i članicom EU te se tako oštećeni nositelji stanarskih prava kao građani EU imaju pravo pozvati na odredbe *Povelje o temeljnim pravima Europske unije* koje se odnose na primjenu načela jednakosti i nediskriminacije.

Stajalište je udruga koja zastupaju interese bivših nositelja stanarskog prava da je ulaskom RH u EU sazrijelo vrijeme za poništenje Zakona o najmu stanova jer izričaj Europska unije ne prepoznaje kategoriju zaštićenog najmoprimca, ali prepoznaje stanarsko pravo. Temeljem zahtjeva Saveza udruga stanara Hrvatske za poništenjem tog Zakona, obustavljanjem svih sudskih sporova, nadoknadom štete i reguliranjem prava na otkup stanova, u svibnju pa ponovo požurnicom u kolovozu 2012., Ured Predsjednika Vlade te Ministarstvo pravosuđa naložili su Ministarstvu graditeljstva da uzme predmet u postupanje. Krajem 2013. Ministarstvo graditeljstvo je pripremlilo *Prijedlog izmjena i dopuna Zakona o najmu stanova* koji bi bivše nositelje stanarskog prava doveo u još gori položaj jer bi se umjesto zaštićene najamnine uvela ekonomska stanarina i mogućnost sklapanja ugovora za najam zamjenskih stanova.

33 „VIII. Conclusions and recommendations 80. The Special Rapporteur also encourages the Government to define and unify tenure arrangements applicable to those with similar housing rights from the outset, including the possibility to purchase under favourable conditions the houses in which they reside.“

Udruge stanara upozoravale su nadležno Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja da se radi o krivom pristupu budući da se ignorira ustavna kategorija stečenog, imovinskog i nasljednog prava te se nositelje stanarskog prava svodi na ugovorne podstanare s ekonomskom stanarinom. Na kraju, nakon što je već o njemu provedeno javno savjetovanje i nakon što je ušao i u saborsku proceduru, Vlada je ipak povukla zakon, i to uslijed negativnog mišljenja Ministarstva pravosuđa da bi se takvim odredbama prekršio Međunarodni ugovor o sukcesiji, Aneks G koji stanarsko pravo tretira kao stečeno imovinsko pravo.

Time je ipak izbjegnuto donošenje štetnog novog rješenja, međutim Vlada se *de facto* nije pomakla s mjesta u zaštiti stečenih imovinskih prava bivših nositelja stanarskog prava, problema kojeg je i sama prepoznala.

Prilog 1

Popis zahtjeva Platforme 112 s ocjenom ostvarenosti

Redni broj	Tematska cjelina i zahtjevi <i>Platforme 112 - za Hrvatsku vladavine prava</i>	Ocjena ostvarenosti zahtjeva
1.	Stabilne, odgovorne i demokratske institucije vlasti i jednak pristup pravdi	0,9
	<i>Stabilnost, predvidljivost i pravičnost postupaka i jednak pristup pravosuđu</i>	1,5
1	Dosljedna primjena zakonskog okvira u pogledu imenovanja, napredovanja i disciplinskih postupaka u odnosu na pripadnike sudbene vlasti.	2
2	Izmjena zakonskog okvira u pogledu imenovanja, napredovanja i disciplinskih postupaka vezanih uz državne odvjetnike, po uzoru na zakonski okvir uspostavljen za sudsku vlast.	2
3	Osiguranje pristupa pravdi najugroženijim skupinama stanovništva što nalaže temeljitu reviziju postojećeg Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći kako bi se sustav pružanja pomoći debirokratizirao i u značajno većoj mjeri odgovorio na potrebe građana.	1
4	Osiguranje podrške žrtvama i svjedocima kaznenih djela od trenutka počinjenja kaznenog djela, te u tijeku i nakon pravosudnog postupka.	1
	<i>Javna uprava koju odlikuje integritet, stručnost i nepristranost u postupanju prema građanima</i>	0,5
0	Provedba reforme javne uprave i racionalizacija lokalne i regionalne samouprave s ciljem njene modernizacije, povećanja efikasnosti i transparentnosti te jačanja neovisnosti institucija.	1
6	Uspostava jasnih kriterija i procedura za prijem i napredovanje u javnoj službi temeljenih na kompetencijama, te stvarnim potrebama institucija.	0
7	Uvođenje smislenog sustava evaluacije rada javnih i državnih službenika koji će imati direktnog učinka na napredovanje, plan individualnog usavršavanja i plaću pojedinog javnog i državnog službenika/ce.	0
8	Učinkovit nadzor i evaluacija rezultata djelovanja agencija i inspekcija kojima je izvršna vlast prenijela svoje ovlasti.	1
	<i>Učinkovit i nepristran nadstranački nadzor nad provedbom reformi proisteklih iz Pregovora o pristupanju RH EU, a naročito onih vezanih uz Poglavlje 23</i>	0
9	Trenutna uspostava učinkovitog nadstranačkog mehanizma smještenog u Hrvatskom saboru, s mandatom praćenja provedbe i osiguranja nepovratnosti i kvalitete svih reformi proisteklih iz pregovora.	0

Redni broj	Tematska cjelina i zahtjevi <i>Platforme 112 - za Hrvatsku vladavine prava</i>	Ocjena ostvarenosti zahtjeva
2.	Kvaliteta demokracije	0,8
	Obrazovni sustav koji građane/ke priprema za aktivno građanstvo	1
10	U suradnji sa stručnjacima, organizacijama civilnog društva i nadležnim ustanovama razviti kurikulum za temeljno obrazovanje i stručno usavršavanje kadra , te načine praćenja i vrednovanja provedbe programa odgoja i obrazovanja za demokratsko građanstvo .	2
11	Sustavno uvođenje odgoja i obrazovanja za demokratsko građanstvo kroz cijelo osnovno i srednje obrazovanje s ciljem formiranja odgovornih i aktivnih građana, uz prethodno pokretanje rada Sveučilišnih centara za ljudska prava.	0
	Sveobuhvatna reforma izbornog zakonodavstva i načina ostvarenja biračkog prava	0,7
12	Usvajanje jedinstvenog izbornog zakonika koji obuhvaća usklađene procedure za provođenje svih izbora i referenduma u Republici Hrvatskoj.	0
13	Redefiniranje mandata i sastava Državnog izbornog povjerenstva kao multidisciplinarnog tijela čiji djelokrug i ovlasti obuhvaćaju nadzor nad svim aspektima izbornog procesa i biračkog prava, uključujući i popise birača.	1
14	Revizija pravila o medijskom praćenju izbornih kampanja s naglaskom na osiguravanje uredničke slobode i odgovornosti.	2
15	Ustrojavanje jedinstvenog državnog registra građana i pratećih izmjena <i>Zakona o boravištu i prebivalištu građana</i> te <i>Zakona o popisima birača</i> kojima će se riješiti problemi u vođenju prebivališta i popisa birača.	0
16	Primjerena izmjena izbornih jedinica sukladno ustavnim odredbama o broju birača u izbornim jedinicama.	0
17	Ukidanje pasivnog biračkog prava osobama osuđenima za teška kaznena djela , do proteka vremena rehabilitacije, a naročito za vrijeme odsluženja zatvorske kazne.	0
18	Zabrana mogućnosti da nositelj izborne liste bude osoba koja nije kandidat na toj listi u toj izbornoj jedinici.	0
19	Osiguranje prilagodbe i podrške osobama s invaliditetom na biračkim mjestima.	1
20	Omogućavanje ostvarenja biračkog prava osobama na liječenju ili skrbi u zdravstvenim ili socijalnim ustanovama.	2
21	Omogućavanje biračkog prava osobama koje su lišene poslovne sposobnosti u skladu s <i>Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom</i> .	2
22	Olakšavanje pokretanja referenduma od strane građana (povećanje broja dana za prikupljanje potpisa i smanjenje postotka broja potpisa birača), uz preciziranje pitanja o kojima se ne može odlučivati putem referenduma (Ustavne vrijednosti).	0

Redni broj	Tematska cjelina i zahtjevi <i>Platforme 112 - za Hrvatsku vladavine prava</i>	Ocjena ostvarenosti zahtjeva
	Djelovanje tijela javne vlasti temeljeno na načelima transparentnosti i participativnosti	0,6
23	Izmjene i usklađivanje Zakona o pravu na pristup informacijama i Zakona o tajnosti podataka s Ustavom RH na način da tajnost postane izuzetak koji je nužno propitivati i provjeravati putem neovisnog povjerenika za informacije .	1
24	Dosljedna primjena testa javnog interesa i testa proporcionalnosti, kako bi se onemogućila zloupotreba instituta tajnosti – ukoliko je informacija u javnom interesu, treba biti objavljena čak i ako je proglašena tajnom. Odbijanje informacija mora biti suštinski objašnjeno.	1
25	Sustavno kažnjavanje kršenja Zakona o pravu na pristup informacijama putem postojećih zakonskih odredbi, a posebno u odnosu na rad Vlade.	0
26	Izmjene Poslovnika Vlade RH na način da se onemogući rasprava i usvajanje te slanje u saborsku proceduru onih prijedloga zakona i drugih javnih politika koje nisu bile javno raspravljene , sukladno Kodeksu savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata.	1
27	Uključivanje javnosti u proces kreiranja vanjske politike putem redovitih javnih rasprava i konzultacija o ključnim vanjskopolitičkim pitanjima.	1
28	Hitno pokretanje javne rasprave o mogućim modelima teritorijalnog preustroja RH, koji trebaju osigurati učinkovitost i održivost javnih usluga na nižim razinama vlasti, kroz prateću fiskalnu decentralizaciju.	0
29	Izmjena formata i sadržaja fiskalnih informacija u proračunima RH i tijela javnih vlasti na način da omogućuje razumijevanje proračuna i argumentiranu i pravovremenu javnu raspravu o prihodima i rashodima.	0
	Sloboda okupljanja i izražavanja sukladno međunarodnim standardima ljudskih prava i novinarskih sloboda i odgovornosti	0,8
30	Izmjene Zakona o javnom okupljanju na način da se omogući mirno okupljanje pred institucijama odgovornim za kreiranje i provođenje politika na svima razinama uključujući Vladu, Sabor, Ured Predsjednika i Ustavni sud; ukinu obaveze koje se stavljaju u dužnost organizatorima prosvjeda, a spadaju u domenu poslova MUP-a; jasno definiraju postupanja koja ograničavaju pravo na javno okupljanje: postupanja i ovlasti prema mirnim prosvjednicima, postupak zabrane javnog okupljanja, učinkovitu i efikasnu sudsku kontrolu takve zabrane, uvjeti koji se mogu postaviti pred organizatora javnog okupljanja.	2
31	Uvođenje sankcija za upotrebu prekomjerne sile u policijskom postupanju prilikom nenasilnih prosvjeda i akcija građanskog neposlušna, uz zabranu privođenja, uhićivanja i prekršajnog gonjenja nenasilnih prosvjednika.	0
32	Izmjene Zakona o medijima na način da imenovanje glavnog urednika obavezno odobrava najmanje 55% novinara u redakciji, tajnim glasanjem.	0

Redni broj	Tematska cjelina i zahtjevi <i>Platforme 112 - za Hrvatsku vladavine prava</i>	Ocjena ostvarenosti zahtjeva
33	Uvođenje sankcija za izdavače koji krše <i>Zakon o medijima</i> u odnosu na uvođenje redakcijskih Statuta i transparentnosti vlasništva.	1
34	Usklađivanje <i>Zakona o medijima</i> i <i>Zakona o elektroničkim medijima</i> na način da oni definiraju status, prava i odgovornosti neprofitnih i internetskih medija , te transparentnost svih koncesijskih ugovora radija i televizija.	1
35	Ustanovljavanje jasnih kriterija za pristup sredstvima Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija , na način da sredstva Fonda budu dostupna i internetskim i neprofitnim medijima koji doprinose ostvarenju javnog interesa i kulturnog razvoja te efikasan nadzor nad dodjelom i korištenjem dodijeljenih sredstava.	1

3. Borba protiv korupcije i za javni interes

0,4

	Postavljanje institucionalnog i zakonodavnog okvira koji će učinkovito sprečavati i kažnjavati političku i korupciju unutar tijela javne vlasti	0,6
36	Obavezno deklariranje sukoba interesa i njegovo učinkovito sprječavanje ne samo u odnosu na dužnosnike , nego i rukovodeće državne službenike .	1
37	Promjena načina izbora članova Povjerenstva za odlučivanje o sukobu interesa , u kojem uvjeti za kandidate/kinje moraju uključivati iskustvo i reference u borbi protiv korupcije i sukoba interesa .	0
38	Operacionalizacija ustavnog načela prava pristupa informacijama , koje u praksi mora postati mehanizam sprečavanja zloupotrebe nužnosti zaštite nekih informacija , a naročito u odnosu na redoviti rad i ugovore javnih poduzeća i tijela javne vlasti, te zaštitu osobnih podataka političara i politički aktivnih pojedinaca.	1
39	Efikasan i koordiniran nadzor nad financiranjem stranaka i kampanja , od strane Državnog izbornog povjerenstva, Ministarstva financija i Državnog ureda za reviziju, uz mandat za izricanje direktnih sankcija strankama i ostalim akterima u izbornom procesu .	2
40	Primjena mehanizma neobjašnjivog bogatstva u skladu sa člankom 20. <i>UN Konvencije o sprečavanju korupcije</i> koju je Hrvatska ratificirala, a koji za razliku od <i>Zakona o oduzimanju imovine stečene kaznenim djelom</i> traži od samog osumnjičenika-državnog službenika da dokaže podrijetlo imovine koja nije u skladu s prijavljenim primanjima bez uvjeta prethodno dokazanog kaznenog djela.	0
41	Uspostava mehanizama i adekvatnih internih procedura putem kojih građani mogu Poreznoj upravi ukazati na nerazmjer imovine i prihoda.	0
42	Izmjene <i>Kaznenog zakona</i> na način da se napad na novinare, zviždače i općenito zaštitnike ljudskih prava definira kao kvalificirani oblik kaznenog djela .	0

Redni broj	Tematska cjelina i zahtjevi <i>Platforme 112 - za Hrvatsku vladavine prava</i>	Ocjena ostvarenosti zahtjeva
	Zaštita prirodnih i javnih resursa od partikularnih interesa	0,2
43	Hitno donošenje Kodeksa fiskalne transparentnosti koji uključuje: jasne procedure pripreme, donošenja, izvršenja, nadzora, izvještavanja i revizije nad korištenjem javnih sredstava.	0
44	Ukidanje Zakona o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama uslijed njihovog devastirajućeg utjecaja na prostor i odsustva jasnih kriterija za legalizaciju.	0
45	Ukidanje odredbe o smanjenju naknada za prenamjenu poljoprivrednog zemljišta u Zakonu o poljoprivrednom zemljištu.	1
46	Zabrana privatizacije prirodnih resursa (šuma, voda i pomorskog dobra) te javnih poduzeća koja upravljaju tim resursima , kako javnost ne bi izgubila mogućnost kontrole nad upravljanjem prirodnim resursima u skladu s javnim interesom i konceptom održivog razvoja.	0
47	Zabrana privatizacije javnih i komunalnih usluga budući da njihova profitna usmjerenost u pravilu dovodi do porasta cijena te posljedično dovodi do smanjenja ili onemogućavanja pristupa pojedinim javnim uslugama (npr. zdravstvo).	0
	Veća izdavanja za odgojno obrazovni sustav koji će svakom građaninu/ki osigurati jednakopravnost prilikom upisa u vrtiće, škole i visokoškolske ustanove	0,3
48	Povećanje proračunskog izdvajanja za ukupni odgojno-obrazovni sustav na 5% BDP-a .	0
49	Osiguravanje podrške i prilagodbe koje će omogućiti odgoj i obrazovanje u redovnom sustavu od predškolskih ustanova pa sve do ustanova visokog obrazovanja za svu djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom.	1
50	Sprječavanje komercijalizacije i urušavanja kvalitete visokog obrazovanja unapređenjem sustava koji se mora temeljiti na javnom financiranju u iznosu od najmanje 1,1% BDP-a, transparentnosti, pristupačnosti, nediskriminaciji i inkluzivnosti te brizi za kvalitetu obrazovnog procesa.	0
51	Stvarno uključivanje i poštivanje prijedloga i potreba akademske zajednice – u prvom redu studenata i profesora – u reformi visokoobrazovnog sustava.	0

4. **Ravnopravnost i dostojanstvo svih ljudi**

0,5

	Unapređenje i dosljedna primjena antidiskriminacijskih zakonskih odredbi, uključujući i primjenu predviđenih sankcija	0,4
52	Sustavno i potpuno provođenje Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina posebice članka 22. koji se odnosi na zapošljavanje manjina u državnoj upravi na način da zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina reflektira njihov postotak u stanovništvu, uz neovisan nadzor nad provedbom postupaka natječaja za zapošljavanje u javnim službama.	0
53	Ukidanje točaka 3., 9. i 10. čl. 9 Zakona o suzbijanju diskriminacije koje govore o izuzećima od diskriminacije, a direktno pogađaju osobe s invaliditetom, strance, izvanbračne i istospolne parove.	1

Redni broj	Tematska cjelina i zahtjevi <i>Platforme 112 - za Hrvatsku vladavine prava</i>	Ocjena ostvarenosti zahtjeva
54	Izmjene i dopune Zakona o pučkom pravobranitelju (usvojenog na posljednjoj sjednici Sabora u VI sazivu) uz prethodno otvaranje javne rasprave o amandmanima stručnjaka/kinja, organizacija civilnog društva, članova/ica radne skupine za izradu Zakona i Ureda pučkog pravobranitelja, te uz provođenje konzultacija sa specijalnim pravobraniteljicama.	2
55	Obrazovni sustav lišen rodnih stereotipa i formiran u skladu s načelima rodne ravnopravnosti, posebno u odnosu na obaveznu školsku literaturu i udžbenike.	0
56	Ukidanje diskriminacije istospolnih parova u RH u odnosu na bračne parove	2
57	Prilagođavanje svih Zakona i podzakonskih akata neosjetljivih na promjenu spolnog statusa	0
58	Izrada i implementacija Nacionalnog akcijskog plana za suzbijanje nasilja i diskriminacije LGBT osoba.	0
59	Uklanjanje homofobnih sadržaja iz školskih udžbenika i uvođenje sustavne edukacije o seksualnim i rodnim manjinama u obrazovni sustav.	0
60	Uvođenje rodno osjetljivih proračuna na svim razinama javnog upravljanja.	0
61	Uravnoteženje zastupljenosti žena i muškaraca u Saboru, Vladi, diplomaciji te upravnim i nadzornim odborima javnih poduzeća i institucija, na način da podzastupljenog spola bude najmanje 40%.	0
62	Osiguranje djelotvornog nadzora i kažnjavanje poslodavaca koji na razgovorima za posao postavljaju nedozvoljena pitanja, a zaštititi radnike/ce koji/e prijave poslodavce.	0
63	Poticanje većeg sudjelovanja muškaraca u kućnim poslovima i poslovima skrbi o obitelji, uključujući i obavezni roditeljski dopust za muškarce.	0
64	Zakonom osigurati sustavno i dostatno financiranje skloništa i savjetovališta, sukladno preporukama Vijeća Europe te financiranje preventivnih aktivnosti.	0
65	Omogućiti svim ženama ostvarivanje prava da odlučuju o vlastitom tijelu i reprodukciji, o tome hoće li, kada i koliko će imati djece slobodno od diskriminacije, prisile i nasilja. Zakonski omogućiti ženama da odaberu mjesto, način i uvjete u kojima će roditi.	0
66	Osigurati ravnomjeran regionalni razvoj te jednake ekonomske, socijalne i kulturne mogućnosti žena iz urbanih i ruralnih sredina, s posebnom pažnjom prema potrebama pripadnica manjinskih zajednica.	1
67	Žurno donošenje pravedne i uključujuće migracijske i integracijske politike RH kojom će se osigurati funkcionalan sustav podrške i socijalno uključivanje tražitelja azila, azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom te uspostavljanje koordinacijskog tijela zaduženog za integraciju azilanata u hrvatsko društvo. Ova politika treba sadržati učinkovite mjere za psihosocijalnu podršku, zdravstvenu zaštitu, uključivanje u obrazovni sustav i tržište rada kao i stambeno zbrinjavanje, uz sprečavanje getoizacije.	1

Redni broj	Tematska cjelina i zahtjevi <i>Platforme 112 - za Hrvatsku vladavine prava</i>	Ocjena ostvarenosti zahtjeva
	Unapređenje pravnog i institucionalnog okvira za zaštitu socijalno isključenih građana/ki, naročito u odnosu na obaveze preuzete <i>Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom</i>	0,4
68	Osigurati raznovrsne i prilagodljive oblike podrške koji osobama s invaliditetom i članovima njihovih obitelji omogućuju ravnopravan život zajednici.	0
69	Revizija postojećeg Plana deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u RH i ubrzana provedba procesa deinstitucionalizacije koja će dovesti do dokidanja stacionarnih institucija.	1
70	Sustavno reguliranje usluge osobnog asistenta kroz <i>Zakon o socijalnoj skrbi</i> .	0
71	Trenutno ukidanje diskriminacije osoba s intelektualnim teškoćama i osoba s duševnim smetnjama te njihovo izjednačavanje sa ostalim skupinama osoba s invaliditetom u postojećem programu pružanja usluge osobnog asistenta.	0
72	Usklađivanje <i>Obiteljskog zakona</i> u dijelu koji govori o poslovnoj sposobnosti i skrbništvu, sa člankom 12. <i>Konvencije o pravima osoba s invaliditetom</i> na način da se postojeći sustav skrbništva i oduzimanja poslovne sposobnosti zamijeni sustavom podrške u odlučivanju.	1
	Uspostava efikasnih mehanizama ostvarenja radničkih prava	0,5
73	Redefiniranje pravila Fonda za naknadu potraživanja radnika u slučaju stečaja koji se odnose na uvjete nadoknade potraživanja radnika – nadoknada punog iznosa potraživanja radnika prema poslodavcu u stečaju, uz pozicioniranje države na mjesto vjerovnika prema stečajnom dužniku.	0
74	Uspostava specijaliziranih odjela na sudovima koji bi se bavili isključivo radnim pravima.	2
75	Uspostava učinkovitih mehanizama provedbe <i>Zakona o radu</i>, kroz djelovanje Državnog inspektorata i izricanje sankcija za poslodavce koji prikrivaju radne odnose dugotrajnim honorarnim statusom, sukcesivnim ugovorima na određeno vrijeme ili prisiljavanjem djelatnika na rad u statusu obrtnika (npr. novinari kroz Registar poreznih obveznika).	0
76	Pojednostavljivanje i učinkovitija provedba odredbi o prilagodbi radnih mjesta u <i>Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom.</i>	1
77	Sustavno financiranje usluge radnih asistenata za sve osobe s invaliditetom.	1
78	Ukidanje svih odredbi <i>Zakona o socijalnoj skrbi</i> i <i>Zakona o mirovinskom osiguranju</i> kojima se penaliziraju zaposlene osobe s invaliditetom na način da im se smanjuje razina socijalne zaštite.	0
79	Ukidanje odredbi o skrbništvu u <i>Obiteljskom zakonu</i>, kojima se osobama s invaliditetom otežava pravo na rad i zapošljavanje.	0

Redni broj	Tematska cjelina i zahtjevi <i>Platforme 112 - za Hrvatsku vladavine prava</i>	Ocjena ostvarenosti zahtjeva
80	Unapređenje zaštite zviždača na radnom mjestu , s ciljem sprečavanja negativnih posljedica ukazivanja na nezakonitosti, te osiguranja pravične naknade štete svim zviždačima koji su pretrpjeli kršenja radnih prava.	0
	Učinkovit i uistinu nezavisan građanski nadzor nad sigurnosnim aparatom: vojskom, policijom i sigurnosno-obavještajnim službama	0,3
81	Reforma Vijeća za građanski nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija na način da svi njegovi članovi moraju imati iskustvo u zaštiti ljudskih prava, da mogu ulaziti u Operativno-tehnički centar, da mogu postupati po svim indicijama moguće povrede ljudskih prava od strane sigurnosno-obavještajnih agencija, te im pojačati ovlasti u komunikaciji s javnošću.	0
82	Iskazivanje troškova Vojne sigurnosno-obavještajne agencije u sklopu obrambenog dijela državnog proračuna.	0
83	Unapređenje Povjerenstva za građanski nadzor nad radom policije na način da njegovi članovi ne smiju biti djelatnici MUP-a, da se decentralizira, uz ovlasti nadzora nad provođenjem tajnih mjera prikupljanja podataka koje provodi policija, te ovlasti postupanja po pritužbama građana temeljem direktne pritužbe građana Povjerenstvu ili indicijama o mogućim povredama ljudskih prava od strane policije. U svrhu osiguranja dovoljnih kapaciteta za postupanje po svim pritužbama, potrebno je povećati broj članova Povjerenstva.	1
84	Osnaživanje saborskog Odbora za obranu kao jedinog institucionalnog tijela civilnog nadzora nad sektorom obrane te ustrajavanje na njegovu daljnjem opstanku i radu u aktualnoj formi s vanjskim članovima.	1
85	Uključivanje vanjskih stručnih suradnika u rad saborskog Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost .	0
86	Donošenje nove Strategije nacionalne sigurnosti temeljenu na konceptu ljudske sigurnosti i zaštite ljudskih prava ne samo građana i građanki RH, već svih ljudi na koje ta politika ima utjecaj.	0
	Promocija ljudskih prava i izgradnja mira u vanjskoj politici Republike Hrvatske, kroz međunarodnu razvojnu pomoć	1,4
87	Promovirati standarde ljudskih prava i unapređivati međunarodnu zaštitu ljudskih prava kroz međunarodne institucije, posebno UN.	1
88	Značajno povećati izdavanja za pružanje međunarodne razvojne pomoći i civilni angažman u međunarodnim misijama naspram sredstava koji se izdvajaju za vojnu pomoć u inozemstvu .	2
89	Pravednije raspodjeljivati trenutnu razvojnu pomoć koja se ne smije tumačiti primarno kao pomoć dijaspori.	1
90	Uspostaviti prioritete pružanja vanjske pomoći te osnažiti i financirati organizacije civilnog društva da budu efikasne pružateljice razvojne pomoći dijeleći svoja tranzicijska i post-ratna iskustva s drugim organizacijama koje djeluju u post-konfliktnom okruženju.	2

Redni broj	Tematska cjelina i zahtjevi <i>Platforme 112 - za Hrvatsku vladavine prava</i>	Ocjena ostvarenosti zahtjeva
91	Centralizirati i razviti sustav pružanja razvojne pomoći s dugoročnim ciljem osnivanja Agencije za razvojnu pomoć .	1

5. Nasljeđe rata, suočavanje s prošlošću i izgradnja mira

	Učinkovito i neselektivno istraživanje i procesuiranje ratnih zločina	0,7
92	Pokretanje istraga i procesuiranje svih slučajeva u kojima postoji sumnja počinjenja ratnog zločina , kroz učinkovitiji rad policije, DORH-a i sudova, kako bi se utvrdile činjenice i okolnosti stradanja svih žrtava.	1
93	Pokretanje novih kaznenih postupaka u slučajevima u kojima su sudovi pogrešno primijenili Zakon o oprost u na kaznena djela ubojstva za koja postoji sumnja da se radilo o ratnim zločinima.	0
94	Ukidanje Zakona o ništetnosti određenih pravnih akata pravosudnih tijela JNA, bivše SFRJ i Republike Srbije.	0
95	Jačanje regionalne suradnje pravosuđa u cilju raščišćavanja neutemeljenih optužnica iz ranih devedesetih, sprječavanja nekažnjivosti počinitelja te učinkovitog procesuiranja ratnih zločina.	1
96	Ukidanje zastupničkog imuniteta za teška kaznena djela , uključujući ratne zločine i organizirani kriminal.	0
97	Unapređenje sustava podrške žrtvama i svjedocima dodatnim opremanjem ureda za pružanje podrške svjedocima i žrtvama kaznenih djela na županijskim sudovima.	1
98	Osiguranje prijevoza svjedocima i/ili žrtvama ratnih zločina.	2
99	Proširenje sustava podrške žrtvama i svjedocima u DORH i policiju.	0
100	Procesuiranje, priznavanje te uspostavljanje sustava zaštite i odštete za žene žrtve ratnog silovanja.	1
	Rasvjetljavanje sudbine svih nestalih u ratovima na području bivše Jugoslavije	0,7
101	Povećanje učinkovitosti rada Uprave za zatočene i nestale kako bi se ubrzalo rasvjetljavanje sudbine nestalih u ratu.	1
102	Jačanje regionalne suradnje svih nadležnih institucija u svim pravnim aktima u vezi utvrđivanja činjenica o svim žrtvama rata.	1
103	Pokretanje procedure za osnivanje Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o svim žrtvama rata (REKOM) u suradnji s vladama drugih post-jugoslavenskih zemalja.	0

Redni broj	Tematska cjelina i zahtjevi <i>Platforme 112 - za Hrvatsku vladavine prava</i>	Ocjena ostvarenosti zahtjeva
	Preuzimanje odgovornosti od strane države za nastale štete, neovlaštena ulaganja, stambeno zbrinjavanje i rješavanje statusnih i radno-pravnih pitanja žrtava ratnih djelovanja	0,4
104	Donošenje odluke kojom se RH odriče naplate parničnih troškova od svih tužitelja koji nisu uspjeli sa zahtjevima za naknadom štete zbog smrti bliske osobe.	1
105	Izmjene i dopune relevantnih zakona kako bi se osiguralo obeštećenja za civilne žrtve rata bez obzira na nacionalnost, etničko porijeklo i dr. i to ukidanjem diskriminatornih definicija u <i>Zakonu o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija</i> (naknada materijalne štete), <i>Zakonu o odgovornosti RH za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata</i> (teret dokazivanja tužitelja, računanje rokova zastare) i <i>Zakonu o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata</i> .	0
106	Donošenje Nacionalnog programa i Zakona o osnivanju fonda za obeštećenje svih žrtava rata kojim bi se naknada štete uredila u skladu s <i>Temeljnim načelima i smjernicama o pravu na pravni lijek i reparaciju za žrtve teških kršenja međunarodnih ljudskih prava i ozbiljnih povreda međunarodnog humanitarnog prava UN-a</i> .	0
107	Ispunjavanje obaveza koje je RH preuzela potpisivanjem Bečkog sporazuma o sukcesiji odnosno aneksa G kao preduvjeta za pronalaženje pravičnog rješenja preostalih pitanja u vezi stambenog zbrinjavanja.	0
108	Brisanje odredbe čl. 6. st.16. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o područjima posebne državne skrbi radi sprečavanja gubitka prava na stambeno zbrinjavanje zbog nekorištenja nekretnine u razdoblju duljem od šest mjeseci ili zbog načina korištenja nekretnine.	0
109	Izmjena čl. 9. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o područjima posebne državne skrbi kako bi RH obeštetila vlasnike u iznosu u kojem je njihova imovina devastirana, dok bi s privremenim korisnikom trebala sklapati ugovor kojim bi bila riješena eventualna naknada.	2
110	Jednaki pravni okvir stambenog zbrinjavanja za sve bivše nositelje stanarskog prava na cjelokupnom teritoriju RH na način da se izjednače uvjeti za otkup stanova unutar i izvan područja posebne državne skrbi; ukine rok za podnošenje zahtjeva za kupnju stana u državnom vlasništvu izvan područja posebne državne skrbi; izjednače cijene stanova na cijelom teritoriju RH s cijenama koje su nositelji stanarskog prava platili sredinom devedesetih godina prošlog stoljeća.	0
111	Rješavanje 11 slučajeva neovlaštenog ulaganja u imovinu, odnosno povrat imovine i naknadu štete koja je nastala neovlaštenim korištenjem.	1
112	Izmjena i usklađivanje Pravidnika o postupku konvalidiranja odluka i pojedinačnih akata iz područja mirovinskog osiguranja sa Zakonom o mirovinskom osiguranju i Zakonom o općem upravnom postupku , s ciljem da se građanima s bivših okupiranih područja RH omogući priznavanje mirovinskog staža na temelju izjave svjedoka, u slučajevima kad nisu u mogućnosti pribaviti druga dokazna sredstva zbog okolnosti uzrokovanih Domovinskim ratom.	0

Prilog 2

Popis članica Platforme 112

Aktivne članice Platforme 112:

B.a.B.e. Budi aktivna. Budi emancipiran, Centar za mirovne studije, *Documenta* – Centar za suočavanje s prošlošću, GONG, Kuća ljudskih prava Zagreb, Regionalni info-centar za mlade Rijeka – UMKI, Roditelji u akciji – RODA, Srpski demokratski forum, Udruga mladih “Mladi u Europskoj uniji”, Udruga za promicanje ljudskih prava i medijskih sloboda CENZURA PLUS, Udruga za samozastupanje, Udruga za zaštitu ljudskih prava i građanskih sloboda HOMO Pula, Udruga za zaštitu prava ireligioznih osoba i promicanje ireligioznog poimanja svijeta Protagora, Zagreb Pride, Zelena akcija, Ženska soba – Centar za seksualna prava

Podržavajuće članice Platforme 112:

Brodsko ekološko društvo, Centar za građanske inicijative Poreč, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek, Centar za mir, pravne savjete i psihosocijalnu pomoć Vukovar, Centar za podršku i razvoj civilnog društva DELFIN, CESI - Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje, DEŠA – Dubrovnik, Domino, Eko-Eko Komin, Eko Pan, Eko-Zadar, Ekološko turistička udruga Šolta, Ekološka udruga Krka Knin, Fade In – Fantastično dobra institucija, Forum za slobodu odgoja, Hrvatsko debatno društvo, Hrvatski savez gluhoslijepih osoba DODIR, Hrvatski savez slijepih, Hrvatska udruga za školovanje pasa vodiča i mobilitet, Info zona, Informativno Pravni Centar (IPC), Iskorak - Centar za prava seksualnih i rodnih manjina, Koalicija udruga u zdravstvu, Koordinacija udruga za djecu, Kurziv - Platforma za pitanja kulture, medija i društva, Lezbijska grupa Kontra, MIRamiDA, Mirovna grupa Oaza Beli Manastir, Mreža mladih Hrvatske, Multimedijalni institut, ODRAZ-Održivi razvoj zajednice, Organizacija za građanske inicijative, Pravo na grad, Projekt građanskih prava Sisak, Radio Mreža, Savez udruga stanara Hrvatske, Socijalna politika i uključivanje (SPUK), Udruga Delta, Udruga roditelja djece s posebnim potrebama Put u život – PUŽ, Udruga za društvenu afirmaciju osoba s duševnim smetnjama – Sjaj, Udruga za nezavisnu medijsku kulturu, Udruga za pomoć i edukaciju žrtava mobbinga, Udruga za pomoć osobama s mentalnom retardacijom Međimurske županije, Udruga za prirodu, okoliš i održivi razvoj Sunce, Udruga za promicanje inkluzije, Udruga za promicanje istih mogućnosti, Udruga za razvoj civilnog društva SMART, Udruga za razvoj građanske i političke kulture Karlovac Polka, Udruga za unapređenje kvalitete življenja LET, Udruga za zaštitu ljudskih prava i humanitarne aktivnosti Dalmatinski odbor solidarnosti-DOS, Udruga za zaštitu prirode i okoliša Zeleni Osijek, Volonterski centar Zagreb, Zaklada Slagalica, Zbor istraživačkih novinara, Zelena Istra

Napomena:

Transparency International Hrvatska aktivno je djelovao u sklopu Platforme 112 do 31. listopada 2014. kada je istupio iz koalicije, no doprinosi TIH-a korišteni su u pripremi ovog Izvještaja, vezano za teme suzbijanja korupcije i transparentnosti institucija vlasti.

Impressum:

Uredništvo:

Mario Bajkuša, Sandra Benčić, Jelena Berković, Gordan Bosanac, Damjan Janjušević, Sara Lalić, Natalia Mirković, Duje Prkut, Nemanja Relić, Milana Romić, Sanja Sarnavka, Marina Škrabalo, Vesna Teršelič, Dragan Zelić

Lektura:

Milana Romić

Prijelom:

Mladen Katanić

Izdavači:

Kuća ljudskih prava Zagreb i GONG

Zagreb, studeni 2014.